

1 Sammanfattning

Läget i världsekonomin försämras just nu snabbt. Den amerikanska bolånebubblan har växt till en fullskalig finansiell kris. Flera stora amerikanska banker har gått omkull. Effekterna på den reala ekonomin syns tydligt. Även Sverige påverkas högst påtagligt. Räntekostnaderna stiger och hushållens förmögenhetsställning försämras. Konjunkturbarometern pekar på att hushållens syn på ekonomin är betydligt dystrare än normalt. Makroindex som sammanfattar hushållens syn på det ekonomiska läget i Sverige ligger på en nivå långt under det historiska snittet.

Även arbetsmarknaden försvagas påtagligt. Sysselsättningen förväntas sjunka och arbetslösheten stiga. Antalet lediga platser anmälda till Arbetsförmedlingen minskar, antalet ungdomsarbetslösa har stigit under slutet av augusti och början av september då den normalt brukar sjunka. Antalet varsel stiger.

Exakt hur den finansiella krisen kommer att påverka Sverige är det idag ingen som kan veta. Risken är stor för en kraftig konjunkturedgång. Under omständigheterna står dock Sverige väl rustat. Den låga statskulden gör att räntekostnaderna för staten är låga. På grund av ett högt sparande de senaste åren finns stora möjligheter att klara en försämring av det offentliga saldot vilket kan bli resultatet av stigande kostnader för arbetslöshet och lägre skatteintäkter.

Miljöpartiet de Gröna föreslår i årets budgetmotion flera åtgärder som syftar till att stärka Sveriges konkurrenskraft och samtidigt möta konjunkturedgången. Bland annat presenteras ett omfattande paket med yrkesutbildningar som syftar till att öka företagets tillgång på arbetskraft samtidigt som det skapas nya chanser för stora grupper att komma in på arbetsmarknaden.

När konjunkturen viker är det lätt att tappa fokus på de långsiktiga problem vi står inför. Klimatförändringen är den, utan jämförelse, största utmaning Sverige och världen just nu möter. I årets budgetmotion föreslår vi omfattande insatser för att minska Sveriges utsläpp av växthusgaser. Med Miljöpartiets politik minskar Sveriges oljeberoende snabbt vilket stärker vår ekonomiska ställning och gör oss mindre sårbara för globala konjunktursvängningar. De investeringar i järnväg och energieffektivisering av bostäder vi föreslår skapar nya arbetstillfällen. Satsningar på ny energiteknik och miljöteknik skapar möjlighet för nya företag att växa fram. Det är vår övertygelse att det går att förena ekonomisk utveckling och skapandet av nya jobb och företag med att ställa om samhället i hållbar riktning.

I Miljöpartiets budgetmotion presenteras en ny satsning för att nå miljömålen. Vi tar till skillnad från regeringen Miljömålsrådets rekommendationer på allvar. Ska vi klara miljömålen behövs omfattande insatser och det är bråttom. Fungerande ekosystem och bibehållen biologisk mångfald är också avgörande för den långsiktiga ekonomiska utvecklingen.

Vi presenterar reformer av våra trygghetssystem som gör att arbetsmarknaden fungerar bättre och att färre personer hamnar utanför. Regeringen Reinfeldt har genom sin skatte- och otrygghetspolitik skapat klyftor i Sverige. Många människor har farit illa. Vår ambition är att skapa förutsättningar för alla människor att delta på arbetsmarknaden och bidra till samhället utan att för den skull straffa de som är sjuka och arbetslösa. Införande av barntid skapar bättre möjlighet för småbarnsföräldrar att kombinera föräldraskap och arbete. Med Miljöpartiets budgetförslag minskar klyftorna i Sverige och solidariteten ökar.

Diskriminering och ojämställdhet utgör idag en stor kostnad för samhället. Vi presenterar därför omfattande satsningar för att motverka diskriminering vilket också gör att det skapas större möjligheter för fler människor att delta på arbetsmarknaden. Ett jämställdhetsperspektiv genomsyrar vår politik. De förändringar vi föreslår kring skatter, socialförsäkringar liksom miljö- och klimatpolitiken leder till ökad rättvisa mellan män och kvinnor.

Skolan är grundläggande i ett samhälle som växer och utvecklas. I årets budgetmotion görs en stor satsning på att höja kvalitén i skolan. Vi skapar utrymme för pedagogisk utveckling, fortbildning av lärare och större möjligheter till modersmålsundervisning och ämnesundervisning på modersmål.

En avgörande fråga för ekonomisk utveckling, välbefinnande och fungerande arbetsmarknad är en god folkhälsa. Miljöpartiet föreslår flera satsningar för bättre folkhälsa, liksom satsningar för att förebygga mäns våld mot kvinnor. Flera åtgärder föreslås i arbetet med att minska den onödiga och felaktiga läkemedelsanvändningen. Ett förebyggande förhållningssätt är grunden för de satsningar vi föreslår.

Sverige har råd med solidaritet. Vi är ett rikt land med stor miljöskuld till den fattigare delen av världen. Miljöpartiet presenterar därför stora satsningar på miljö- och klimatbistånd. Samtidigt höjer vi biståndsramen jämfört med regeringen. Vi menar att bistånd i huvudsak inte bör användas för att finansiera flyktingmottagande.

Den borgerliga regeringen har haft två år på sig att förbättra Sverige. Vi ser inte att de lyckats. Vi förbereder nu politik som leder framåt, en politik som ger människor hopp och framtidstro. Miljöpartiet menar att vi har allt att vinna på en politik som blickar in i framtiden och som bygger på människors skaparkraft och vilja till förändring. I årets budgetmotion lägger vi grunden för ett modernare alternativ i svensk politik.

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
3	Förslag till riksdagsbeslut	4
4	Ekonomiska förutsättningar	6
4.1	Konjunkturutvecklingen	6
4.2	Offentliga sektorns ekonomi	7
4.3	Arbetsmarknaden.....	8
4.4	Klimat och miljöutmaningen.....	10
4.5	Finanskrisen.....	11
4.6	Fördjupning: Ekonomisk tillväxt och koldioxidutsläpp.....	14
5	Regeringens misslyckanden.....	18
6	Minskade klyftor och ökad trygghet.....	25
6.2	Arbetslivstrygghet	26
7	Klimat och energi.....	30
7.2	Internationell klimatpolitik.....	32
7.3	Omställning i Sverige	36
8	En aktiv miljöpolitik	42
9	Utbildning, jobb och företagande.....	46
9.1	Utbildning och jobb – en investering för framtiden	47

9.2	Företagande	53
10	Högre kvalitet i skolan	56
10.1	Kvalitetsmiljard till grundskolan	57
11	Tid för barn	61
12	Lika rätt och jämställdhet.....	63
13	Ett solidariskt Sverige i världen	69
14	Kultur	71
15	Hälso- och sjukvård	73
16	Folkhälsa	73
17	Utgiftstak, utgiftsramar och finansiellt sparande	74
18	Skatter	75
18.2	Inkomstskatter	77
18.3	Arbetsgivaravgifter	79
18.4	Klimat- energi- och miljöskatter.....	80
18.5	Övriga skatteförslag.....	86
19	Utgifter fördelade på utgiftsområde	88

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att godkänna Miljöpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i enlighet med vad som i motionen anförs.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 1007 miljarder 2009, 1036 miljarder 2010 och 1067 miljarder 2011.
3. Riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster för 2009 i enlighet med vad som i motionen anförs.
4. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2009 i enlighet med vad som i motionen anförs.
5. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2010 och 2011 i enlighet med vad som i motionen anförs.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om minskade klyftor och ökad trygghet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimat- och energiomställning.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en aktiv miljöpolitik.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning jobb och företagande.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om högre kvalitet i skolan.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av mer tid för barn.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lika rätt och jämställdhet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett solidariskt Sverige.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kulturpolitiken.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hälso- och sjukvård.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om folkhälopolitiken.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nedsatta arbetsgivaravgifter för forskningsintensiva företag.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om flygskatt.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kilometerskatt.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om registreringsskatt.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sänkt moms på ekologiska livsmedel.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om koldioxidskatt på torv.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av skatterna.

4 Ekonomiska förutsättningar

4.1 Konjunkturutvecklingen

4.1.1 Globalt

Efter flera år av kraftig global tillväxt mattas konjunktoren av. BNP-tillväxten förväntas minska globalt från att ha legat runt 5 procent till runt 4 procent de kommande åren. Framför allt drivs nedgången av hushållen i OECD-länderna. Ökade energikostnader urholkar hushållens köpkraft och fallande fastighetspriser minskar hushållens ekonomiska ställning och gör att sparandet ökar. I huvudsak beror dämpningen på den finansiella bubblan som spruckit och som inleddes med bolånekrisen i USA som sedan spreds över världen. Detta i kombination med globalt mycket högt resursutnyttjande som drivit upp energi/olja/oljepriserna och matpriserna driver konjunkturedgången.

4.1.2 Sverige

Sverige är kraftigt beroende av den internationella konjunkturen. De flesta prognoser pekar på att Sverige har två år framför sig med en avmattning i konjunkturen. De flesta prognosmakare har skrivit ned sina prognoser från i våras. Framför allt förväntas 2009 bli ett år med relativt sett låg tillväxt på runt 1 procent (RB 0,8, KI 1,4 Nordea 1,0). Regeringen räknar med en tillväxt 2009 på 1,3 procent och reviderar därmed ned sin prognos med 0,5 procent från i våras. Även i Sverige drivs nedgången i huvudsak av hushållens lägre konsumtion och högre sparande. Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer pekar på att hushållens syn på ekonomin är betydligt dystrare än normalt. Makroindex som sammanfattar hushållens syn på det ekonomiska läget i Sverige ligger på en nivå långt under det historiska snittet¹.

Även arbetsmarknaden förväntas försvagas under 2009 efter att ha varit mycket stark sedan slutet av 2005. Sysselsättningen faller något enligt flera prognoser. Konjunkturinstitutets prognos är -0,2 procent medan till exempel Swedbank prognos är -0,5 procent. Regeringen räknar med oförändrad sysselsättning 2009 och en liten tillbakagång 2010. Även arbetslösheten ökar under 2009 och under 2010, enligt regeringens prognos med 0,6 procent. Andra prognoser pekar på en större nedgång på nästan en procent. Framför allt är det i industrin som arbetsmarknaden försämras. Lägre investeringar i bostäder och något sämre exportutveckling gör att sysselsättningen där

---

¹ Konjunkturbarometern – Företag och hushåll september 2008.

minskar. Till en del förklaras detta av den låga produktivitetens utveckling som har ökat företagens kostnad per producerad enhet och som driver på för rationaliseringar av produktionen. I offentlig sektor förväntas sysselsättning öka något. Fallande sysselsättning och stigande arbetslöshet gör att statens finanser försvagas.

Inflationen mätt som konsumentprisindex har stigit kraftigt i så väl Sverige som resten av världen. Mätt som KPI var inflationen 4,4 procent i juli. Med Riksbankens nya mått KPIF som är rensat från prisökningseffekter till följd av ökade räntekostnader hade inflationen ökat från 1,2 procent för ett år sedan till 3,4 procent i juli. Riksbanken har höjt styrräntan kontinuerligt sedan slutet av 2005. Den senaste höjningen gjordes den 4/9 och förmodligen kommer nästa räntebeslut innebära en sänkning. Reporäntan är nu 4,75 procent. Riksbanken justerade också ned sin prognos för inflationen 2009 till 3,2 procent från tidigare 3,5 procent och 2010 till 2,0 procent från 2,3 procent. Nedrevideringen av inflationsprognosen beror framför allt på fallande energipriser och lägre efterfrågan/sämre arbetsmarknadsutsikter. Regeringen räknar med en betydligt snabbare nedgång med en inflation (mätt som KPI) på 1,3 procent 2010.

4.2 Offentliga sektorns ekonomi

4.2.1 Saldo och överskottsmål

På grund av sämre konjunkturutveckling revideras den offentliga sektorns överskott ned. Ekonomistyrningsverket (ESV) reviderar ned sin prognos från i våras med 15 miljarder för 2008 och med nästan 30 miljarder för 2009. Framför allt är det konjunkturavmattningen och därmed lägre skatteintäkter (moms, arbetsgivaravgifter och inkomstskatt) som gör att överskottet revideras ned.

Trots detta är statens ekonomi fortsatt stark. Överskotten ligger långt över den lagstiftade målsatta nivån på 1 procent av BNP. ESV:s prognos (som inte inkluderar några effekter av eventuella ofinansierade förslag i budgetpropositionen för 2009) visar på ett finansiellt sparande på 1,8 procent 2009, 2,3 procent 2010 och 3,7 procent 2011. Regeringen föreslår ofinansierade utgifter och skattesänkningar på ungefär 1 procent av BNP (motsvarande 32 miljarder) för 2009.

4.2.2 Överskottet och budgetlagarna

Budgetlagen föreskriver ett finansiellt sparande i offentlig sektor på 1 procent av BNP över en konjunkturcykel. Under de senaste två åren har överskotten varit större än så. Miljöpartiet har gjort bedömningen att det inte funnits någon möjlighet att kraftigt

minska överskottet på grund av det mycket höga resursutnyttjandet i ekonomin. Hade staten ökat utgifterna eller sänkt skatterna mer än vad som gjordes hade enbart inflationen ökat då det inte fanns ledig kapacitet i ekonomin att använda. Nu är läget emellertid annorlunda. Efterfrågan minskar och sysselsättningen faller. Arbetslösheten förväntas öka. Detta gör att det finns utrymme för en mer expansiv finanspolitik. Regeringens förslag i budgetpropositionen innebär ofinansierade utgiftsökningar och skattesänkningar på ungefär en procent av BNP. Konjunkturinstitutet liksom andra prognosmakare (till exempel Swedbank) har gjort liknande bedömningar vad det gäller utrymmet för en mer expansiv finanspolitik. Miljöpartiet delar denna analys.

4.3 Arbetsmarknaden

4.3.1 Långsiktiga problem med brist på arbetskraft

Arbetsförmedlingen har analyserat det långsiktiga behovet av arbetskraft i Sverige och konstaterar att det finns ett strukturellt underskott på utbildande personer (som alltså inte bara beror av högkonjunkturen). Framför allt gäller detta inom industri-, transport-, bygg-, anläggnings- och vårddyrken. Det långsiktiga strukturella underskottet på utbildade personer finns både på gymnasie- och högskolenivå. Arbetsförmedlingen bedömer till exempel att det på 5-10 års sikt kommer att bli stor brist på ingenjörer och arbetskraft med teknikutbildning och att det på grund av pensionsavgångar kommer att bli stor brist på högskoleutbildad vårdpersonal².

4.3.2 På kort sikt störst problem för de som står långt ifrån arbetsmarknaden

Enligt analyser från arbetsförmedlingen är det ungefär 2 procent av arbetskraften (ca 100 000 personer) som har särskilt svårt att finna arbete. Gruppen har enligt Arbetsförmedlingen gynnats i mycket mindre omfattning av högkonjunkturen i jämförelse med andra grupper. Den försvagning av arbetsmarknaden som nu sker kommer att drabba denna grupp hårdare än andra grupper. Dels för att deras förankring på arbetsmarknaden generellt är sämre, dels för att rationaliseringar kommer att genomföras inom företagen. Detta tillsammans med demografiska förändringar i form av hög invandring 2006 och 2007 (med tillhörande högre arbetslöshet bland

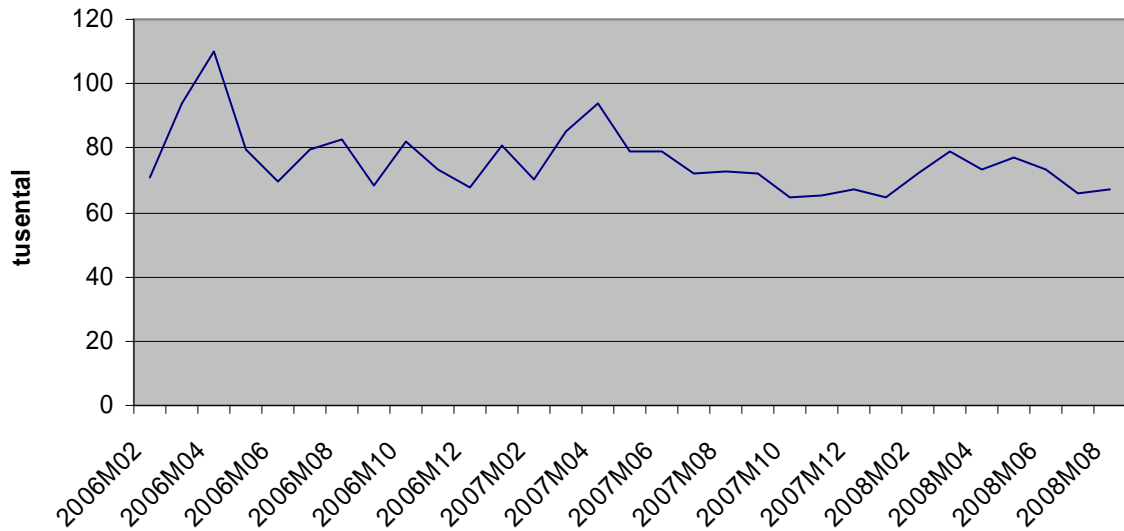
---

² Arbetsförmedlingen 2008 Var finns jobben?

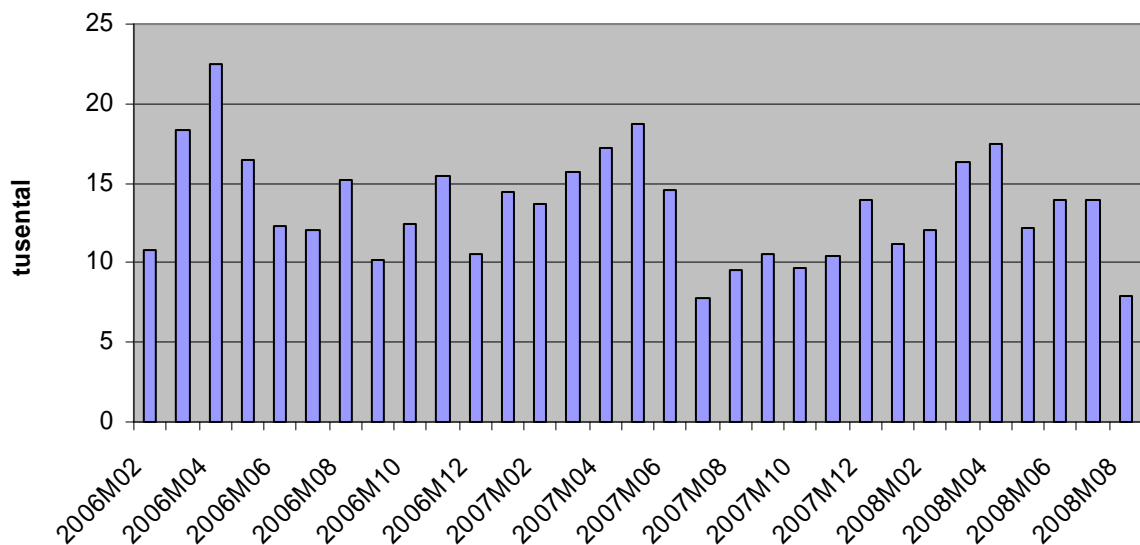

utlandsfödda) gör att gruppen som har särskilt svårt att finna arbete prognostiseras öka med 40 000 till 50 000 personer de närmsta åren³.

Långarbetslöshet, mer än 27 veckor (16-64 år)

Ungdomsarbetslöshet 15-24 år, mer än 27 veckor

Arbetslösheten prognostiseras öka de kommande åren med runt en procent och sysselsättningen beräknas falla något. Blir konjunkturförsvagningen större ökar arbetslösheten och sysselsättningen faller ytterligare.

³ Arbetsförmedlingen 2008 Budgetunderlag för 2009-2011

4.3.3 På kort sikt – behov av utbildning

Sverige och omvärlden går in i ett läge med betydligt lägre tillväxt, sjunkande sysselsättning och ökande arbetslöshet. De som står längst ifrån arbetsmarknaden⁴ och har sämst förankring på arbetsmarknaden kommer att drabbas hårdast. För att skapa större möjligheter för dessa personer att komma in på arbetsmarknaden när konjunkturen vänder uppåt igen behövs kvalitativa utbildningsinsatser.

På längre sikt står samhället inför stora utmaningar. På några årtionden måste vi ställa om för att klara klimat- och miljöproblem och därmed trygga en fortsatt hållbar ekonomisk utveckling. Infrastruktursatsningar på framförallt spårbunden trafik, renovering och energieffektivisering inom bostadssektorn, utbyggnaden av förnybar energi och utvecklingen av ny miljöteknik är nödvändiga. Sammantaget ställer det här stora krav på samhället vad det gäller utbildning och kompetensutveckling. Samtidigt skapar det möjlighet att utveckla Sverige och svenska företag och förutsättningarna för ekonomisk utveckling, konkurrenskraft och nya jobb förbättras.

4.4 Klimat och miljöutmaningen

På längre sikt beror den ekonomiska utvecklingen på faktorer som tillgången på utbildad arbetskraft, befolkningens hälsa, infrastruktur, tillgången till ny ren energi, ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Förutom detta behövs politiska institutioner som klarar att hantera komplexa problem och som har en beredskap att hantera de stora utmaningar som samhället står inför.

Miljöpartiets grundläggande syn på samhället och naturens tjänster och resurser bildar också grunden för vår syn på den ekonomiska politiken. Naturen tillsammans med människan skapar de resurser som vi har att tillgå för ekonomisk verksamhet. Förbrukar vi mer resurser än vad som nybildas kommer ofrånkomligen våra egna möjligheter till ekonomisk utveckling att begränsas. Om produktionen och det reala kapitalet ökar på bekostnad av det kapital som våra naturresurser och ekosystem erbjuder är vi inne på en väg som inte är hållbar och därmed inte är förenlig med ekonomisk utveckling (se också fördjupningsruta om ekonomisk tillväxt och BNP).

Miljömålsrådets utvärdering av de svenska miljömålen, IPCC:s vetenskapliga utvärdering av klimatforskningen, Sterns beräkningar av kostnaderna för att inte lösa klimatfrågan och FN Millennium Ecosystem Assessment över tillståndet hos våra

---

⁴ Till exempel unga, personer med långa arbetslöshetstider, personer födda utomlands.

ekosystem är några i raden av stora omfattande utredningar som tydligt belägger att vi idag lever över våra tillgångar på ett icke hållbart sätt som inte är förenligt med en sund ekonomisk utveckling.

En framåtblickande ekonomisk politik måste ha som sin grund dessa långsiktiga viktiga resurser och att de utvecklas på ett bra sätt. Vi menar att regeringen inte ger uttryck för ett långsiktigt förhållningssätt. Tvärtom har många av de politiska reformer som regeringen genomfört haft karaktären av ”quick fix” där man har försökt lösa stora strukturella problem genom små förändringar av skatter och avgiftsnivåer. Vi menar att regeringen fortfarande i grunden är blind för de utmaningar som samhället står inför och vars kärna fångas av hållbar utveckling.

4.5 Finanskrisen

Den bristande bostadsbubblan i USA har utvecklats till en fullskalig finansiell kris som troligen kommer att få omfattande påverkan på den globala ekonomin.

Krisen inleddes i USA då priset på övervärderade fastigheter började sjunka. En långvarig period med relativt stabil makroekonomisk utveckling och låga styrräntor hade gjort att riskpremierna var väldigt låga (riskpremierna är den del av kostnaden för ett lån som motsvarar den risk långivaren utsätter sig för i och med att betalningen av ett lån kanske inte realiserar). De låga styrräntorna berodde i sin tur på USA:s stora bytesbalansunderskott mot resten av världen genom vilken USA och hela västvärlden importerade låg inflation från Asien.

De låga riskpremierna kombinerat med en politisk vilja att fler människor skulle ha råd att köpa sitt eget hus drev fram nya typer av bostadslån (de sk Subprime-lånen). Lånen var konstruerade så att räntan under de första åren var mycket låg för att sedan stiga kraftigt. Den tänkta värdestegringen på fastigheten som både långivare och låntagare räknade med skulle kompensera för de högre räntekostnaderna. När värdestegringen uteblev och fler och fler husköpare inte hade råd med sina räntekostnader och var tvungna att lämna över sina hus och lån till banken föll fastighetsmarknaden. Att bankerna kunde låna ut pengar till hushåll som egentligen inte hade råd med dessa lån berodde i sin tur på att lånen kunde säljas vidare i form av nya finansiella instrument. När de underliggande tillgångarna i dessa finansiella instrument, det vill säga värdet på fastigheterna, sjönk, sjönk också värdet på de finansiella instrumenten.

Många bedömare trodde i början av bolånebubblan att effekterna skulle stanna inom USA, men på grund av de nya finansiella instrumenten som uppenbarligen var

felvärderade har krisen spridit sig. Eftersom ingen i början visste vem som satt på de verkliga förlusterna spred sig en oro i det finansiella systemet och utlåningen mellan bankerna försvårades och räntekostnaderna steg. Få aktörer ville ställa ut långa lån eftersom de inte visste om deras motpart kanske hade tillgångar som egentligen inte hade något värde. Även bostadsmarknaden i flera Europeiska länder började falla vilket ökade på oron.

I dagsläget är det ingen som vet exakt i vilken omfattning finanskrisen kommer att påverka den reala ekonomin. Klart är emellertid att hushållens konsumtion stramas åt genom högre räntor, fallande tillgångspriser och en djup oro över den ekonomiska utvecklingen. Förhoppningsvis kommer den krisplan som USA nu antagit att kunna stabilisera läget på finansmarknaderna, men de underliggande problemen i USA, med allt för stor offentlig skuld kommer att innebära omfattande påverkan på den globala ekonomin även framöver.

Sverige har redan drabbats av finanskrisen. Än så länge visar våra banker dock på små förluster. Deras finansiella ställning är relativt stark och det finns i dagsläget inget som pekar på en större bankkris i Sverige. Däremot påverkas vi indirekt genom att bankerna får svårare och svårare att få långfristiga lån på marknaden. Detta driver upp räntekostnaderna vilket påverkar både hushåll och företag. Ovanpå detta finns en underliggande konjunkturedgång med fallande efterfrågan, lägre resursutnyttjande och en svagare arbetsmarknad.

Riksbanken och även Riksgälden har under hösten intervenerat i marknaden för att underlätta upplåning hos de svenska bankerna. Riksgälden har auktionerat ut statsskuldväxlar och köpt bostadsobligationer. Riksbanken har gjort klart att om någon svensk bank ser ut att inte klara sin likviditet kommer man att erbjuda lån.

4.5.1 Lärdomar så här långt

Den nyligen klubbade räddningspaketet i USA kommer troligen att lösa några av de kortsiktiga problemen på de finansiella marknaderna. På lång sikt har dock USA fortsatt stora problem. Dels lider landet av stora bytesbalansunderskott och en snabbt växande statsskuld som inte är långsiktigt hållbart. Dels kommer räddningspaketet leda till politiska spänningar. Även om insatserna var nödvändiga för att rädda landet från en mycket djup lågkonjunktur upplever många amerikaner det som orättvist att staten nu löser ut delar av finansmarknadens aktörer samtidigt som vanliga människor fått gå från hus och hem. Efterfrågan på fler regleringar kommer troligtvis att öka i USA och

förhoppningsvis kommer delar av de problem man haft tidigare med alltför frikostig långivning att kunna lösas. Efterdyningarna av krisen kommer dock att bli långvariga.

På lång sikt måste det finnas en balans i den offentliga ekonomin. Den ökade skulduppbyggnaden i USA (både privat och offentlig skuldsättning) är en viktig del av den nuvarande krisen. De striktare regelverk som Europa och Sverige har när det gäller den offentliga sektorns ekonomi gör oss mindre sårbara och det är rimligt att även USA inför liknande striktare regelverk.

Nuvarande interventioner med förstatligande av banker och intervention på penning- och finansmarknader av riksbanker visar att staten är den yttersta garanten för betalningssystem och finansiella marknader men det finns behov av bättre beredskap för finansiella kriser. Bankkrisen i USA och erfarenheterna från det pågående räddningsarbetet visar att det behövs bra beredskap för att lösa problem med till exempel banker som hotas av konkurs. Vi menar att det finns behov av att se över dessa regler framför allt vad det gäller hur kostnaderna i samhället ska fördelas.

Den nuvarande finanskrisen visar på att globaliseringen kopplat oss allt närmare varandra och att det blir allt viktigare med internationellt samarbete. Vi menar att det kan finnas behov av att se över hur bevakningen av de globala finansmarknaderna sker. Även stora länder som USA måste sättas under granskning och övervakas.

I Sverige ser vi vikten av sunda statsfinanser. Genom att den offentliga sektorns finansiella ställning är stark står vi också väl rustade att möta kriser som den som nu pågår. Statsskulden är låg vilket gör att räntekostnaderna för staten är låga. Intervention på marknaden blir också lättare när den egna ekonomin är stark.

Den nuvarande finanskrisen skapar en stor oro bland allmänheten. Finansmarknaderna blir alltmer komplexa och det krävs större och större kunskap för att förstå vad som händer i vår omvärld. Behovet är stort av snabb och korrekt information till allmänheten. Riksbanken, Finansinspektionen och Riksgälden har gått ut med information vilket varit bra. Men det behövs också mer långsiktiga kunskapsinsatser för att fler människor ska kunna fatta egna sakligt grundande beslut. Vi menar att det behövs en översyn av vilken typ av information som människor får när de fattar viktiga beslut kring till exempel husköp och placeringar av pensionspengar.

Historiska erfarenheter från de senaste 20 årens finansiella kriser visar att påverkan på BNP och arbetsmarknad oftast blir relativt små⁵. Trots att det är många människor som känner stor oro i samband med finansiella kriser är det inte några reala tillgångar (hus,

---

⁵ Se t.ex. Konjunkturinstitutet Konjunkturläget mars 2008 s 53

maskiner, naturresurser, ekosystemtjänster) som förstörs direkt i samband med en finansiell kris. Självklart spiller finansiella kriser över på den reala ekonomin genom konjunkturförsvagningar, sjunkande efterfrågan med mera, men skadorna blir ofta begränsade. Riktiga kriser som till exempel den pågående klimatkrisen och utarmning av naturresurser innebär att reala tillgångar förstörs (genom översvämningar, torka, utslagna ekosystem etc.). På lång sikt utgör dessa kriser ett betydligt större hot mot välfärd, jobb och ekonomisk utveckling.

Vi tar självklart den amerikanska finanskrisen på stort allvar. Många människor känner en stor oro just nu. Ordning och reda i de offentliga finanserna gör dock att Sverige står väl rustat att möta denna oro. Det viktiga nu är att de myndigheter som har till uppgift att se till att betalningssystem och finansmarknad fungerar får utföra sitt arbete. Vi följer givetvis det som händer löpande och vi är beredda att ta det ansvar som krävs av situationen.

4.6 Fördjupning: Ekonomisk tillväxt och koldioxidutsläpp

4.6.1 BNP mäter inte allt

Eftersom BNP endast mäter värdet av producerade varor och tjänster säger BNP-begreppet väldigt lite om hur hela ekonomin utvecklas. Ett bättre mått på hur hela ekonomin utvecklas skulle vara att också inkludera hur olika kapitalstockar utvecklas över tid. Naturresurser och ekosystemtjänster är två resurser som kan minska även om BNP ökar. För att kunna prata om långsiktig ekonomisk utveckling bör produktionen av varor och tjänster endast tillåtas öka om detta inte sker på bekostnad av att andra resursbaser urholkas.

Insikten och vetenskapen kring ekosystemtjänster gör det mindre intressant att försöka hitta ett mått på hur hela resursbasen utvecklas eftersom denna inte (så som vår penningekonomi) uppträder linjärt (sambandet att något kan växa medan något annat krymper gäller inte). Snarare är det mer intressant att se hur tillståndet i våra ekosystem är och hur dessa förhåller sig till de tröskelvärden vi vet inte får överskridas.

Med kunskap om detta och att ekosystem och naturresurser inte är förhandlingsbara är BNP fortfarande ett intressant mått för att mäta hur ekonomin i form av varor och tjänster utvecklas. Men det måste kompletteras med andra mått så som utsläppsnivåer och resursförbrukning etc.

4.6.2 Förhålllet idag mellan BNP och miljöförstöring och utarmning av ekosystem

Det finns ett tydligt historiskt samband mellan BNP-tillväxt och ökad miljöförstöring. Detta samband är mer eller mindre starkt och är för viss typ av miljöförstöring inom avgränsade delar av ekonomin brutet. För många stora miljöproblem är dock sambandet fortfarande starkt.

För till exempel koldioxidutsläpp finns ett starkt samband mellan utsläpp av växthusgaser och ökad BNP globalt sett. Enligt ITPS beräkningar⁶ är sambandet i princip linjärt vilket indikerar att ökad BNP leder till ökade utsläpp (diagram 1). Det här förhållandet gäller även i Sverige och stämmer väl överens med de modellberäkningar som Naturvårdsverket och Energimyndigheten genomfört för kontrollstation 2008. Enligt deras ”business as usual” perspektiv ökar koldioxid utsläppen i Sverige fram till 2020⁷.

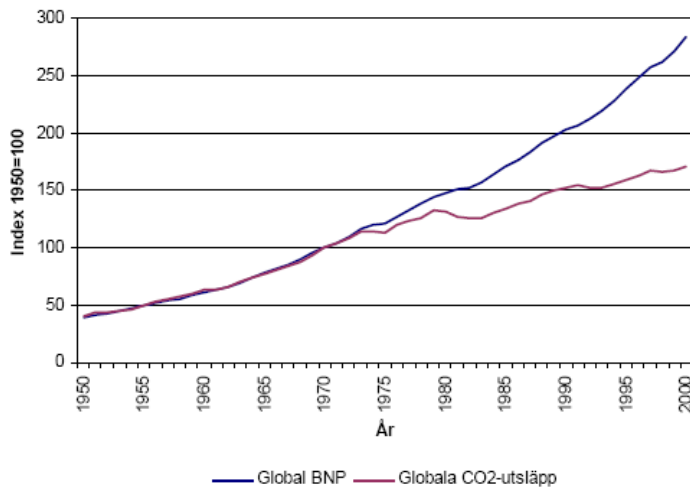

Diagram 1: Källa ITPS 2008

4.6.3 Ökning av utsläpp trots effektivisering

Kopplingen mellan BNP-ökning och ökade utsläpp motverkas av effektivisering. Effektivisering innebär att vi gör mer med mindre eller lika mycket resurser. Historiskt har koldioxideffektiviteten också ökat i världen. Större mervärde produceras nu för samma mängd koldioxidutsläpp jämfört med till exempel 1950 (diagram 2).

Sambandet mellan ökad BNP och ökad tillväxt är dock på intet sätt brutet. Vi producerar nu förvissa mer varor och tjänster för samma mängd koldioxidutsläpp. Men ökningen av produktionen är större än effektiviseringen vilket gör att utsläppen totalt sett ändå fortsätter att öka.

⁶ ITPS (2008) Konsten att nå både klimatmål och god tillväxt Rapport A2008:008

⁷ Naturvårdsverket och Energimyndigheten (2007) Kontrollstation 2008

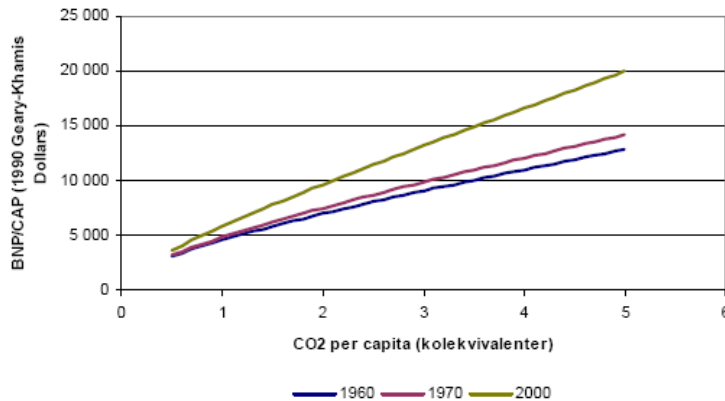

Diagram 2: Källa ITPS 2008

Ett aktuellt exempel från Sverige är utvecklingen inom vägtransporter. Enligt Vägverket har nya personbilars specifika bränsleförbrukning minskat med 28 procent sedan 1978 och med 19 procent sedan 1990. Koldioxidutsläppen har minskat med nästan lika mycket (26 procent respektive 18 procent) per kilometer. Bara under förra året minskade bränsleförbrukningen med 0,5 liter per 100 kilometer om man jämför med 2006 (från 7,8 till 7,3 liter per 100 kilometer).

Trots denna kraftiga effektivisering har de totala koldioxidutsläppen från vägtrafiken ökat. Under 2007 med 1,6 procent (se tabell nedan) och sedan 1990 med 12 procent. Av denna ökning står personbilar för cirka hälften, lätta lastbilar för en fjärdedel och tunga lastbilar för en fjärdedel.

Hade trafikvolymen däremot varit oförändrad mellan 1990 och 2007 hade utsläppen minskat med 8 procent istället för som nu ökat med 12 procent⁸ (diagram 3).

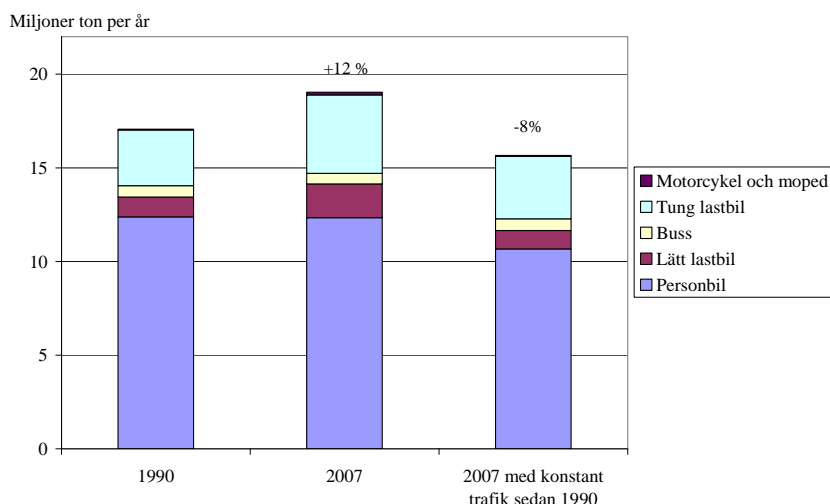

Diagram 3.

⁸ Vägverket (2008) Promemoria av Håkan Johansson 080331

Samma mönster finns inom de flesta sektorer. Den kraftiga energieffektivisering som skett inom bostadsbeståndet under de senaste 20-30 åren har helt ätits upp av större uppvärmd yta vilket gjort att energianvändningen (åtminstone mätt som primärenergi) ändå ökat⁹ (koldioxidutsläppen har emellertid minskat kraftigt beroende på att sättet att värma bostäder förändrats från kol och olja till biobränslen).

Samma gäller för industrin. Enligt en bearbetning av Energimyndighetens (2007) långsiktspåskådning fram till 2025 beräknas den specifika energianvändningen (energianvändning/kronor produktionsvärde) i industrin totalt minska med 42 procent från 2004 till 2025. Inom verkstadsindustrin antas den minska med 60 procent, inom järn och stål med 26 procent och inom massa och papper med 9 procent.

Trots detta ökar enligt utsläppsprognosen från Energimyndigheten/Naturvårdsverket (2007) industrins koldioxidutsläpp från förbränning till 12 miljoner ton år 2010 och 12,5 miljoner ton år 2020. Koldioxidutsläppen från industrins processer beräknas vara oförändrad till år 2010 men ökar därefter till 5,3 miljoner ton 2020¹⁰.

I Tvågradersmålet i sikte görs modellberäkningar av utsläpp givet implementering av bästa möjliga teknik och dagens tillväxttrender. Med bästa möjliga teknik klarar vi att minska utsläppen med ungefär hälften mot dagens utsläpp. Givet att volymen (transportarbete, boendeyta etc) inte tillåts växa utöver 2005 års nivåer och att bästa möjliga teknik implementeras klarar vi dock målnivån med viss marginal (diagram 4).

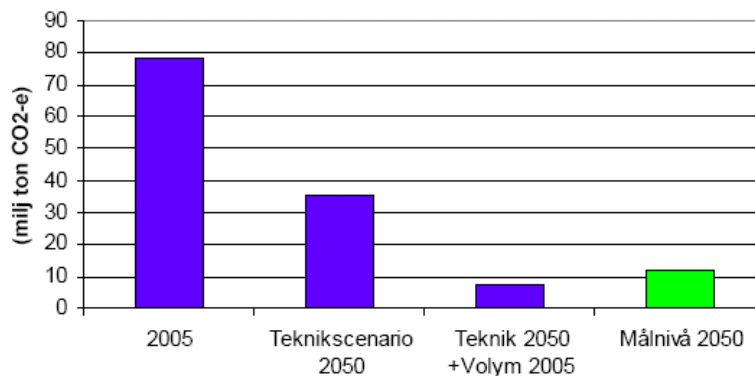

Diagram 4.

4.6.4 Ekonomisk utveckling och exemplet Förbifart Stockholm

Historiskt finns som vi visat ovan en stark koppling mellan BNP-tillväxt och ökad miljöförstöring. Den typen av ekonomisk utveckling är inte hållbar. Däremot kan man tänka sig en ekonomisk utveckling där BNP ökar men där samtidigt inte utsläppen tillåts

⁹ MP (2008) PM om Klimatsmart byggande.

¹⁰ Naturvårdsverket (2007) Tvågradersmålet i sikte s61ff

öka. En grundförutsättning för ett sådant scenario är emellertid att volymökningarna av den typ av verksamhet som genererar utsläpp begränsas. Ett nytt helhetstänkande behövs när det gäller samhällsplanering som tar hänsyn till detta.

Den nu aktuella debatten om infrastrukturinvesteringar visar tydligt att ett sådant perspektiv fortfarande är avlägset. Det planerade motorvägsbygget Förbifart Stockholm är ett tydligt exempel på att dagens utveckling är ohållbar. Förbifarten kommer att leda till ökade transportvolymerna och därmed ökade koldioxidutsläpp. Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA) liksom Naturvårdsverket har invänt mot förslaget. Vägbygget har ingen gång under sin planeringstid kopplats till de mål som finns för transportsektorn utan istället till projektmål för själva vägbygget som per definition inte kan uppfyllas utan en ny väg¹¹.

I de beslutsunderlag som Vägverket tagit fram konstaterar man att vägbygget inte kommer generera *mer* utsläpp än ett nollalternativ där ingen ny väg byggs. Detta kan man göra trots att det finns ett delmål för transportsektorn att utsläppen ska stabiliseras på 1990 års nivå senast 2010. Ett mål som vi är långt ifrån att nå. Vägverket konstaterar till exempel själva att det för att nå det blygsamma målet om att stabilisera utsläppen 2010 på 1990 års nivå krävs politik som dämpar trafikutveckling¹². Det finns också fullgoda alternativ. SIKA har nyligen skissat på en transportinfrastrukturlösning för Stockholm. I deras modell tillåts tillväxten öka men till skillnad från nollalternativet och Förbifartsalternativet nås betydligt bättre måluppfyllelse när det gäller de transportpolitiska målen inklusive klimatmålen¹³. I deras modell minskar trafikvolymen med koldioxidgenererande trafik och istället tillåts kollektivtrafiken öka i volym.

5 Regeringens misslyckanden

De senaste årens ekonomiska utveckling har varit god. Reallönerna har stigit och sysselsättningen har ökat. Arbetslösheten har sjunkit inom de flesta branscher. Arbetskraften har i princip matchat behoven på arbetsmarkanden när företagens behov av nyanställningar har ökat. Under det senaste året har dock arbetskraftsbrist syns inom allt fler yrken. Bristen har uppstått trots att det fortfarande finns många människor som står utanför arbetsmarknaden och vill in.

---

¹¹ Remissvar från Naturvårdsverket och SIKA

¹² Vägverket (2008) Promemoria av Håkan Johansson 080331

¹³ SIKA (2008) Rapport 2008:6 Infrastrukturplanering för ökad transportpolitisk måluppfyllelse i storstäder.

Nu vänder konjunkturen kraftigt nedåt. Sysselsättningen förväntas sjunka och arbetslösheten stiga samtidigt som det fortsatt råder arbetskraftsbrist inom vissa yrken. De som står längst ifrån arbetsmarknaden kommer att drabbas hårdast.

Fokus i regeringens politik har varit att öka arbetskraftsutbudet genom skattesänkningar och åtstramningar i ersättningssystem men också på att öka efterfrågan inom den del av tjänstesektorn där produktiviteten är låg. För att öka arbetskraftsutbudet har man genomfört två stora inkomstskattesänkningar samtidigt som man har skurit ned på ersättningarna i arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen. Möjligheten att få arbetslöshetsersättning har försämrats genom regelförändringar. Samtidigt har man skurit ned på antalet högskoleplatser och minskat möjligheterna till både kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning. Den viktiga omskolningen till bristyrken har därmed försvårats.

Den fulla effekten av regeringens politik har vi antagligen inte sett ännu. En risk med åtstramningarna i arbetslöshetsförsäkringen är att människor tvingas ta arbeten som de är överkvalificerade för. Detta gör att matchningen på arbetsmarknaden fungerar sämre och att människors kompetens och utbildning inte kommer till användning. Under tiden som viktiga erfarenheter på det här sättet går förlorade minskar regeringen människors möjligheter att ställa om och ta arbeten inom yrken där det råder arbetskraftsbrist genom neddragningarna inom arbetsmarknadsutbildning och högskolan. Vi menar att regeringens utbudspolitik är enkelspårig och enfaldig. Att öka arbetskraftsutbudet måste ske med betydligt fler verktyg än de som regeringen har använt. Utbildning, satsningar på folkhälsa, antidiskrimineringsarbete och stöd och hjälp till personer som hamnat utanför arbetsmarknaden är minst lika viktiga verktyg för att öka utbudet av arbetskraft.

Regeringens mål sägs vara att föra Sverige tillbaka till full sysselsättning. Vad detta mål innebär är dock fortfarande oklart. Regeringen har varken definierat det i förhållande till sysselsättningsnivåer eller arbetslöshetsnivåer. Inte heller i förhållande till antalet arbetade timmar eller vad människor arbetar med.

Miljöpartiet sympatiserar med vissa av de tankar som regeringen har haft kring arbetsmarknadspolitiken. Såväl nystartsjobben som instegsjobben har vi ställt oss positiva till. Vi delar också regeringens syn på det positiva i att släppa in fler aktörer i arbetsmarknadspolitiken. När det gäller de stora dragen i den ekonomiska politiken är vi dock fortsatt mycket kritiska.

5.1.1 Jobbskatteavdragets tveksamma utformning

Regeringens största reform för att öka utbudet av arbetskraft är det så kallade jobbskatteavdraget. Regeringen hänvisar till jobbskatteavdraget som en förklaring till ökad sysselsättning och sjunkande arbetslöshet under 2007 och början av 2008. Om jobbskatteavdraget haft någon påverkan på den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden är dock i högsta grad omtvistat.

Flera försök har gjorts till att skatta långsiktiga effekter av jobbskatteavdraget men som Finanspolitiska rådet påpekar är det för tidigt att utvärdera de faktiska effekterna av regeringens politik. Enligt rådet har de sysselsättningsökningar som skett under de två senaste åren i huvudsak berott på den kraftiga konjunkturuppgången¹⁴.

Finanspolitiska rådet drar också slutsatsen att de största eventuella effekterna som finns av avdraget redan uppnåtts och att ytterligare utöka avdraget kan antas ge avtagande avkastning¹⁵. En annan kritisk förutsättning som Finanspolitiska rådet pekar på i sin analys av effekterna av jobbskatteavdraget är att det krävs att individerna förstår hur jobbskatteavdraget påverkar avkastningen på arbete. För att människor ska göra det måste avdraget vara lättöverskådligt och Finanspolitiska rådet konstaterar att det är tveksamt om den valda konstruktionen uppfyller detta krav¹⁶. Att dagens jobbskatteavdrag inte är lättöverskådligt och därmed har tveksamma sysselsättningseffekter bekräftas också av bland annat av Magnus Henrekson, professor i nationalekonomi¹⁷.

Fördelningseffekterna av jobbskatteavdraget har varit negativa. I och med tredje steget av jobbskatteavdraget har skatterna sänkts med ungefär 66 miljarder kronor. Nästan 24 miljarder har gått till de två högsta inkomstdecilerna, det vill säga de 1,4 miljoner människor i Sverige med de högsta inkomsterna. Hela 18 procent av har gått till dem med de 10 procent högsta inkomsterna. Även fördelningen mellan män och kvinnor har varit ojämn. 45 procent av sänkningen har gått till kvinnorna och 55 procent till männen. Den ålderskategori som enskilt tjänat mest på jobbskatteavdraget är de mellan 45-64 år som fått nästan hälften av skattesänkningen. Tittar man på de regionalpolitiska effekterna har 45 procent av skattesänkningarna gått till storstäderna och de större städerna.¹⁸

---

¹⁴ Finanspolitiska rådet. Finanspolitiska rådets rapport 2008 s26.

¹⁵ Finanspolitiska rådet. Finanspolitiska rådets rapport 2008 s203

¹⁶ Finanspolitiska rådet. Finanspolitiska rådets rapport 2008 s204

¹⁷ http://nyhetskanalen.se/1.636726/2008/09/20/skatteavdraget_ar_for_krangligt?commentId=19.66098

¹⁸ RUT PM Dnr 2008:1349

5.1.2 Utanförskapet och trixandet med arbetsmarknadsstatistiken

I valrörelsen menade de borgerliga partierna att deras viktigaste valfråga vara att minska utanförskapet. Att minska utanförskapet har också angetts som regeringens viktigaste politiska fråga. Trots detta har regeringen ännu inte lyckats presentera något rimligt mått eller sätt att mäta utanförskapet. Regeringen saknar helt ett individperspektiv i sitt tal om utanförskap och det man istället gjort är att öka många människors upplevelse av utanförskap och otrygghet.

Under valrörelsen användes ett sätt att räkna utanförskapet som kallades bred arbetslöshet. Metoden presenterades i tidskriften Ekonomisk debatt av nuvarande statssekreterare Eva Uddén Sonnegård. De borgerliga partierna med Moderaterna i spetsen hävdade att 1,5 miljoner människor i Sverige var arbetslösa¹⁹. För Sverige innebar detta en arbetslöshet på 21,9 procent 2005 medan till exempel Irland mätt på detta sätt hade en arbetslöshet på 30,5 procent. I regeringsställning har de borgerliga partierna övergett denna tidigare definition, kanske på grund av att utanförskapet annars - med dagens prognoser för arbetsmarknaden hade ökat fram till 2010²⁰.

Istället för den breda arbetslösheten mäter regeringen nu antalet helårsekvivalenter försörjda med sociala ersättningar. I denna definition av utanförskap lägger man ihop långtidssjukskrivna cancerpatienter, korttidsarbetslösa som uppbär arbetslöshetsersättning mellan två jobb och människor som är borta från arbete under några dagar då dom är förkylda²¹. Som statistisk indikator kan detta mått vara meningsfullt. Regeringen med Reinfeld och Borg i spetsen har dock upphöjt minskningen av helårsekvivalenten till det övergripande målet för politiken vilket är grovt tvivelaktigt. En helårsekvivalent är ingen person utan en sammanräkning av flera olika personers nyttjande av sociala ersättningar för sjukdom, arbetslöshet och försörjningsstöd. Trots detta låter man påskina att det faktiskt handlar om personer som nu kunnat "återvända" till arbetsmarknaden från ett "utanförskap"²².

Regeringen har även gjort andra anmärkningsvärda omläggningar av politiken som endast syftar till att trixa med statistik. Finanspolitiska rådet påpekar till exempel att nystartsjobben som är en rättighetsbaserad skattenedsättning till skillnad från de tidigare anställningsstöden som var en behovsprövad skattenedsättning räknas som reguljärt

---

¹⁹ Den breda arbetslösheten definierades som: befolkningen mellan 16-64 minus antalet sysselsatta – studerande som inte söker arbete uttryckt i procent av befolkningen.

²⁰ RUT PM

²¹ RUT PM Dnr 2008:0715

²² I Miljöpartiets motion på den ekonomiska vårpropositionen finns ett längre kritisk granskning av regeringens användning av utanförskaps begreppet.

sysselsatta. Att de med nystartsjobb räknas som reguljärt sysselsatta medan de med anställningsstöd räknas som i arbetsmarknadspolitiska åtgärder gör att regeringens arbetsmarknadsstatistik ser bättre ut (trots att det i praktiken inte är någon skillnad på de två stödsystemen) än den är²³.

5.1.3 Subventionerad hemhjälp

Skattereduktion för hushållsnära tjänster är regeringens viktigaste förslag när det gäller att stimulera efterfrågan på tjänster. Utformningen av avdraget är dock väldigt dåligt ur fördelningspolitiskt hänseende. Avdraget som det är utformat idag ger en skattereduktion på upp till 50 000 kronor per person och år. Skatteverket uppskattar att de hushåll som köper svarta hushållstjänster i genomsnitt har utgifter för detta på 4000 kronor per år²⁴. Givet att det vita priset är fyra gånger högre behöver ett sådant hushåll 16000 i avdrag vilket per individ skulle bli 8000. Taket i dag som är på 100 000 kronor innebär en enormt stor skattereduktion för hushåll som köper hushållsnära tjänster för mer än det tiodubbla jämfört med ett normal hushållet som använder sig av sådana tjänster. En familj som har en barnflicka anställd på heltid (räknat på 12 000 kronor per månad i lön) får halva kostnaden (100 000 kronor) betald av staten.

5.1.4 Arbetsgivaravgiftssänkningen för ungdomar

En tredje reform som regeringen genomfört och som i och med 2009 års budgetproposition utvidgas än mer är de nedsatta arbetsgivaravgifterna för ungdomar. Regeringens förslag innebär att socialavgifterna för ungdomar upp till 25 år utgår med 15,5 procent mot ungefär 31,5 procent för övriga arbetstagare.

Regeringen anför som motiv till nedsättningen den fortsatt höga arbetslösheten bland unga. Vi delar givetvis regeringens syn att arbetslösheten för ungdomar bör minska. Den metod som man valt är dock ineffektiv och mycket kostsam. En mycket stor del av avgiftssänkningen tillfaller stora företag som normalt anställer många ungdomar och vilka skulle gjort det även utan nedsättningen .

Selektiva skattesänkningar av arbetsgivaravgifterna gör dessutom skattesystemet krångligare, mindre enhetligt och svårare att överblicka. Trots detta kan selektiva nedsättningar vara motiverade till exempel för att hjälpa människor som verkligen har det svårt att ta sig in på arbetsmarkanden. Subventionerade anställningar kan vara motiverade av att personerna som får stöd har lägre produktivitet eller upplevs ha lägre

²³ Finanspolitiska rådet. Finanspolitiska rådets rapport 2008 s212

²⁴ LOs rapport Vad händer med skatterna – kommentar till skatteförändringar år 2007 och 2008 s23

produktivitet än andra. Ungdomar som grupp har däremot inte denna lägre produktivitet snarare tvärtom. Många nyutbildade ungdomar har mycket lätt att få arbete.

Arbetsgivaravgiftssänkningen för ungdomar riktar sig till alla ungdomar och är därför ett ineffektivt sätt att öka sysselsättningen i denna grupp vilket även Finanspolitiska rådet konstaterat²⁵.

5.1.5 Nedmonteringen av arbetslöshetsförsäkringen

Ett av regeringens största misslyckande är hanteringen av arbetslöshetsförsäkringen. Kraftiga avgiftshöjningar tillsammans med regelförändringar som gjorde försäkringen mindre lönsam ledde under 2007 och 2008 till att drygt en halv miljon människor lämnat försäkringen. Detta medför att ett stort antal löntagare idag står utan skydd vid arbetslöshet. Som Finanspolitiska rådet påpekar kan detta bli ett alvarligt problem vid en kraftig lågkonjunktur²⁶.

Regeringen har sedan de första avgiftshöjningarna backat i flera omgångar. Förra året sänktes avgifterna i ett första steg och i året budgetproposition tas ett ytterligare steg med sänkning av avgifterna om ungefär 50 kronor. Samtidigt backar man delvis vad det gäller kvalifikationskraven till a-kassan. Ändringen går åt rätt håll men är endast temporär.

Vi menar att hanteringen av arbetslöshetsförsäkringen skett på ett mycket oansvarigt sätt. Konsekvenserna av kraftigt höjda avgifter är välkända i den ekonomiska forskningen och regeringen kan inte ha varit omedveten om vilka effekter höjningen skulle få. Att man nu backar i några delar minskar inte regeringens ansvar utan visar tvärtom att regeringen tycks okänslig för effekterna av sin politik.

5.1.6 Fastighetskatten

Reformeringen av fastighetskatten har skett på ett mycket olyckligt sätt. Fördelnings-effekterna av att införa ett tak i uttaget av fastighetsskatt har lett till att människor med mycket höga taxeringsvärden fått enorma skattesänkningar. Finanspolitiska rådet fastslår också att den nuvarande fastighetskatten är ett kraftigt avsteg från den tidigare principen om likformighet i beskattningen av kapital. Den lägre beskattningen av bostäder som gäller idag skapar drivkrafter för att omfördela sparandet till bostäder från andra delar av ekonomin vilket leder till samhällsekonomisk ineffektivitet. Enligt rådets beräkningar ligger idag kapitalkostnaden för en investering i en villa under den antagna

---

²⁵ Finanspolitiska rådet. Finanspolitiska rådets rapport 2008 s210f

²⁶ Finanspolitiska rådet. Finanspolitiska rådets rapport 2008 s26

realräntan. Detta betyder enligt rådet att skattesystemet förmodligen idag subventionerar den typen av investeringar²⁷.

5.1.7 Förmögenhetskatten

Miljöpartiet har länge förespråkat att förmögenhetskatten avskaffas. Avskaffandet kan motiveras av alla undantag som skatten fått genom åren och att den därför kommit att gynna vissa placeringar framför andra. Skatten har emellertid haft en omfördelande effekt vilket inte går att bortse ifrån och för Miljöpartiet har det därför varit viktigt att finansiera en slopad förmögenhetskatt med ett ökat uttag av skatt på de grupper som gynnas av att skatten avskaffas. Av den här anledningen motsatte vi oss avskaffandet så som det genomfördes av regeringen. Reformen var inte finansierad och dessutom gjordes det i ett sammanhang där människor med stora tillgångar gynnades kraftigt genom flera andra åtgärder. I avvaktan på en större översyn av skattesystemet föreslår vi dock inte att den gamla förmögenhetskatten återinförs. Istället har vi i vår budgetmotion andra typer av skattehöjningar som framförallt belastar de med högre inkomster.

5.1.8 Regeringens beredningsprocess

Utmärkande för regeringen Reinfeldt är återkommande dåligt skötta beredningsprocesser. De flesta stora förändringar som regeringen har genomfört har gått alldeles för fort. Förslagen har inte varit tillräckligt utredda och remisstiderna har varit korta. Effekten har blivit tillbakadragna propositioner, återkommande regelförändringar där man försökt rätta till tidigare fel och att man har tvingats backa på redan genomförda förändringar.

Finanspolitiska rådet kritiserar regeringen beredningsprocesser. Att lägga fram förslag som sedan dras tillbaka eller modifieras riskerar att minska effekterna av reformerna, skapa felaktiga förväntningar och minska möjligheten till att hitta optimala lösningar²⁸. Andra aktörer har påpekat samma sak.

Några av de förslag som regeringen lagt fram och sedan dragit tillbaka eller modifierat är förändringen av finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen, den påtänkta minskningsregeln i sjukförsäkringen som skulle minska sjukersättningen i de lägen där avtalsförsäkringar gick in, samt ändringen av pensionsrätten för personer med sjuk- och aktivitetsersättning.

---

²⁷ Finanspolitiska rådet. Finanspolitiska rådets rapport 2008 s30

²⁸ Finanspolitiska rådet. Finanspolitiska rådets rapport 2008 s28-29.

5.1.9 Hanteringen av klimat och miljöpolitiken

Hanteringen av klimat och miljöpolitiken får betraktas som ett stort misslyckande för regeringen. Bristen på en kraftfull klimatpolitik blev uppenbar direkt efter valet. Ett antal utredningar tillsattes och regeringen förhalade klimatfrågan under hela 2007 med hänvisning till klimatberedningen. Trots försök från Miljöpartiets sida att skapa enighet i klimatberedningen kring ett rimligt ambitiöst mål misslyckades detta då de borgerliga partierna inte förmådde samla sig. Det mål som regeringspartierna till slut ställde sig bakom är alltför lågt och svarar inte upp mot de krav som vi vet är nödvändiga.

En klimatproposition är nu utlovad till slutet av året. I budgetpropositionen föreslås också en del åtgärder på klimatområdet. Sammantaget är dock politiken otillräcklig och inte sammanhållen. Miljöstyrande skatteförändringar saknas helt. Och samtidigt som regeringen gör vissa satsningar på ny teknik och energiforskning fortsätter man att klamra sig fast vid väginvesteringar som inte är samhällsekonomiskt lönsamma.

Regeringens arbete med miljömålen är en katastrof. Inom miljöpolitiken är miljömålsarbetet grunden för långsiktighet och helhetssyn. Miljömålsrådet konstaterar att det blir svårt att nå miljömålen med nuvarande takt. I deras rapport "Nu är det bråttom!" konstateras att man måste öka takten för att klara målen.

Regeringens politik hitintills består av neddragningar av viktiga anslag och förseningar av viktiga propositioner. Något datum för miljömålspropositionen är ännu inte presenterat. Miljömålsrådets ordförande avgick tidigare i höst i kraftig och tydlig protest mot regeringens förhållningar.

6 Minskade klyftor och ökad trygghet

Miljöpartiets vision är ett trygghetssystem som är modernt, enkelt och överskådligt. Enskilda människor ska veta vad som gäller och vart man ska vända sig den dag man behöver – för att man blivit arbetslös, sjuk, eller tillfälligt har för låg inkomst för att klara sig. Byråkrati och administration ska vara minimal genom att myndigheterna är organiserade så att de kan agera optimalt och utifrån en helhetssyn.

Dagens trygghetssystem ser ut som motsatsen till detta. Det är ett lapptäcke av olika regler, ersättningar och bidrag. Det är svårt att veta vad som gäller, många har svårt att få ersättning. Det finns människor som visserligen har rätt till ersättning, men inte förstått att söka på rätt sätt. Andra är i stort behov av ersättning men inte har möjlighet att få det på grund av att de inte känt till alla detaljerade regler. Människor hamnar inte

sällan mellan stolarna och känner sig ofta djupt frustrerade och felaktigt behandlade på grund av hur regelverket ser ut. Vi vill förändra detta.

6.1.1 Otrygghet är regeringens väg

Regeringens politik så här långt har inneburit kraftiga försämringar i det sociala skydds nätet. Ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen har sänkts samtidigt som avgifterna höjts och regelverket har stramats åt. Resultatet har blivit en sämre, men dyrare, försäkring och som resultat av detta har drygt 500 000 personer lämnat försäkringen. 1,4 miljoner människor saknar idag en arbetslöshetsförsäkring och är hänvisade till kommunalt försörjningsstöd om de förlorar sitt arbete. Detta påverkar kommunernas ekonomi vilket kommer att bli tydligt när arbetsmarknaden nu försämras.

Regeringen har även gjort försämringar i sjukförsäkringen. Taket i sjukförsäkringen liksom nivån på den sjukpenninggrundande inkomsten har sänkts. Nivån på sjukförsäkringen sänks till 75 procent efter ett års sjukdom. Regeringen har också genomfört åtstramningar i försäkringen genom att en sjukskriven ska prövas mot hela arbetsmarknaden efter sex månaders sjukskrivning.

Åtstramningarna och sänkningarna av ersättningsnivåer har använts för att finansiera stora skattelättnader för personer med de högsta inkomsterna. Sammantaget innebär regeringens politik att man straffar dem som har det svårast ekonomiskt för att förbättra för dem som redan har det bra. En osolidarisk politik som den här skapar otrygghet och ökade klyftor vilket Miljöpartiet inte kan ställa upp på.

Den moderna arbetsmarknaden innebär stora krav på människor att kunna ställa om och anpassa sig. Nya jobb skapas och andra försvinner i en ständig process. För att människor ska klara av denna förändring måste de veta att de kan förlita sig på samhället i samband med sjukdom och arbetslöshet. Regeringens väg är farlig och kommer att utsätta samhället för stora påfrestningar när konjunkturen viker och sysselsättningen faller.

6.2 Arbetslivstrygghet

Vår utgångspunkt är att de allra flesta människor vill arbeta och ha en meningsfull funktion i vårt samhälle. Människor är i grunden kreativa och ansvarstagande om de ges möjlighet att vara det. Om vi ges rätt hjälp och förutsättning kan de flesta delta i arbetslivet.

För att underlätta för människor i samband med tillfällig frånvaro från arbetslivet föreslår Miljöpartiet ett reformerat socialförsäkringssystem som vi kallar Arbetslivs-trygghet. Arbetslivs-trygghet innebär att sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring och försörjningsstöd slås ihop till ett nytt trygghetssystem.

I det nya systemet vänder sig människor till ett och samma ställe oavsett vilket problem man har. Trygghetssystemet blir skattefinansierat och taket i det som i dag är sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen likställs. Den nya myndighetens arbetssätt ska präglas av helhetssyn, effektivitet och individfokus.

Den nya socialförsäkring vi föreslår, Arbetslivs-trygghet, behöver utredas innan det kan införas. I årets budgetmotion föreslår vi dock några förändringar som gör att vi närmar oss ett sådant system. Dels föreslår vi att taket i arbetslöshetsersättningen höjs till 6,5 basbelopp dels föreslår vi att ett studerandevillkor införs i a-kassan och att ersättningsnivån höjs till 80 procent under hela ersättningsperioden.

6.2.1 En rimlig arbetslöshetsförsäkring

När regeringen för cirka två år sedan förändrade reglerna för att ha rätt att ta del av arbetslöshetsförsäkringen möttes förslagen av starka och omfattande protester. Förslagen betraktades som orättvisa och i en del fall obegripliga. Särskilt eftersom regelförändringarna i en del fall helt uppenbart motverkar det som regeringen säger sig grundar sin politik på, nämligen arbetslinjen.

Miljöpartiet anser att arbetsmarknadspolitikens främst ska syfta till att förena människors rätt till arbete och arbetsmarknadens behov av kvalificerad arbetskraft. En viktig del i en sådan politik är en fungerande arbetslöshetsförsäkring som ger rimlig ersättning vid arbetslöshet. En fungerande försäkring ökar människors beredskap till att ställa om och byta arbete och understödjer också matchningen på arbetsmarknaden.

För att förstärka arbetslöshetsförsäkringen och skapa rimligare villkor på arbetsmarknaden föreslår vi att arbetslöshet med a-kassa och deltagande i jobb- och utvecklingsgarantin ska berättiga till en ersättning motsvarande 80 procent av tidigare dagsförtjänst. Vi föreslår vidare att studier ska kvalificera för arbetslöshetsförsäkringen och att högsta dagpenningen höjs till 780 kronor.

Regeringen har också infört en arbetslöshetsavgift. Avgiften är 33 procent av kassornas utbetalningar av inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning. Miljöpartiet föreslår att systemet med arbetslöshetsavgifter avskaffas och ersätts med ett system som solidariskt utjämnar avgifterna till arbetslöshetsförsäkringen.

6.2.2 Förstärkningar av sjukförsäkringen

Miljöpartiet menar att rehabilitering och personligt utformat stöd är den viktigaste vägen tillbaka från sjukdom. Vi avvisar regeringens politik som innebär sänkta nivåer i ersättningen som ett sätt att minska sjukfrånvaron.

För att skapa en rimlig sjukförsäkring föreslår Miljöpartiet att regeln om 75 procent ersättning efter ett år slopas och att den bortre parenteserna i sjukförsäkringen efter ytterligare 550 dagar avskaffas. Vi menar också att regeln om prövning mot hela arbetsmarknaden efter sex månader ska avskaffas.

6.2.3 Studenterna släpar efter

Under de senaste 10 åren har studiemedlet sjunkit med cirka fem procent mot medellönerna för en lärare och industriarbetare. Miljöpartiet förordar därför att studiemedlet höjs. I och med att det livslånga lärandet blir ett krav för människor att kunna vara attraktiva på arbetsmarknaden blir studenter en allt mer heterogen grupp. Det måste vara möjligt att vara ensamstående mamma eller pappa med tre barn och samtidigt vara student, precis som det måste vara möjligt att vara student som ensamstående tjuugoåring. I dag ligger studiemedlet på knappt 7 500 kronor i månaden vid heltidsstudier. Av denna summa är cirka 2 500 kronor bidrag. Att få ekonomin att gå ihop med så knappa resurser till sitt förfogande är för många en utmaning. De flesta studenter klarar sig inte på detta belopp, utan tvingas att arbeta vid sidan av sina heltidsstudier. Arbete i stor omfattning vid sidan av studierna riskerar att påverka de studerandes resultat negativt. Många tvingas också låna pengar av familj och vänner. Vi vill höja bidragsdelen i studiemedlet med ytterligare 900 kronor i månaden.

6.2.4 Höjda pensioner

Många pensionärer har små marginaler. Kvinnor som ofta stått för en stor del av det obetalda arbetet i hemmet är särskilt utsatta. Regeringen höjer i årets budgetproposition grundavdraget för pensionärer vilket innebär att dessa får en skattesänkning.

Miljöpartiet välkomnar detta förslag men tycker det är otillräckligt för att stötta de sämst ställda pensionärerna.

För att förbättra för pensionärerna föreslår vi utöver den skattesänkning regeringen föreslagit att garantipensionen höjs. Vi avsätter dessutom pengar så att fribeloppet i bostadstillägget kan höjas. Utöver detta höjer vi nivån för beräkningen av bostadstillägget från 93 till 94 procent och nivån för skälig levnadsnivå. Effekten av vårt förslag redovisas i tabell 1 nedan. Störst inkomstökning får de pensionärer som har de

lägsta inkomsterna (årsinkomster under 88 200 kronor). I den gruppen får de ensamstående 5200 kronor per år en samboende pensionär 4500 kronor mer per år vilket kan jämföras med regeringens förslag där båda grupperna tillförs ungefär 3600 kronor.

Sammanvägd effekt av mp-förslag och regeringens förändring av grundavdraget för pensionärer

Decil	Decilgränser, kronor (avser bruttoinkomst)	Alla över 65		Ensam- stående över 65		Sam- boende över 65	
		Andel*	Andel *	Andel *	Andel*		
1	1 – 88 200	4 700	1,20%	5 200	0,30%	4 500	0,80%
2	88 201 – 131 900	3 200	4,30%	3 700	2,30%	2 600	2,00%
3	131 901 – 174 400	1 600	4,60%	2 000	2,50%	1 100	2,10%
4	174 401 – 210 100	1 000	4,00%	1 200	1,80%	900	2,10%
5	210 101 – 243 600	800	3,00%	900	1,40%	800	1,70%
6	243 601 – 278 600	800	1,60%	900	0,60%	800	1,00%
7	278 601 – 316 100	700	1,00%	800	0,40%	700	0,60%
8	316 101 – 365 000	600	0,70%	600	0,20%	600	0,40%
9	365 001 – 459 100	200	0,90%	300	0,30%	200	0,50%
10	459 101 –	100	0,80%	200	0,20%	100	0,60%
Tot.		1 600	22,20%	2 000	10,20%	1 400	12,00%

*Andel av samtliga över 18 år med bruttoinkomst över noll

Tabell 1.

I genomsnitt ger vårt förslag 1600 kronor mer per år jämfört med regeringens förslag där pensionärerna endast får 1080 kronor mer per år.

6.2.5 Höjt bostadsbidrag för ensamstående

Ensamstående föräldrar har ofta en ekonomiskt svårare situation än andra. Det gäller särskilt för dem som arbetar i yrken där löneläget är lägre, vilket gäller många kvinnor.

För att förbättra deras situation ekonomiskt vill vi göra en höjning av det särskilda bidraget, som utgör en del av bostadsbidraget, med 300 kronor per månad.

Konstruktionen av bostadsbidraget är sådant att särskilt bidrag och bidrag till bostadskostnader minskas om inkomsten är högre än 117 000 kronor för ensamstående och för makar 58 800 för varje make. Därför utgör höjningen av det särskilda bidraget ett träffsäkert sätt för att förbättra situationen för alla föräldrar med de allra lägsta inkomsterna, men omfattar i praktiken särskilt de ensamstående med låga inkomster. Kostnaden uppskattas till cirka 600 miljoner kronor och omfattar ungefär 170 000 barnfamiljer.

7 Klimat och energi

7.1.1 En av samhällets största utmaningar

Omställningen av energisystemet utgör en av de största utmaningarna samhället står inför och är en av politikens viktigaste uppgifter de närmaste decennierna. Effekterna av fortsatta utsläpp av klimatgaser på dagens nivå kommer att få allvarliga följder. Hur allvarliga de blir beror i hög grad på hur mycket klimatpåverkan vi människor fortsätter att orsaka.

Hittills har vi släppt ut så mycket koldioxid och andra växthusgaser att det kommer att leda till en höjning av temperaturen med cirka 1,6 grader Celsius. FN:s klimatpanel IPCC räknar med att det går en tröskel vid två graders temperaturökning; om temperaturhöjningen blir större än så kan utvecklingen skena och mänskligheten stå inför ett katastrofalt scenario. En grundbult i EU:s och Sveriges klimatpolitik är därför att temperaturen inte kan tillåtas stiga mer än de två grader som våra historiska utsläpp kommer att ge upphov till. Det är ur detta perspektiv som politiska åtgärder och styrmedel ska ses.

7.1.2 Regeringen tar inte problemen på allvar

Trots den stora medvetenheten om klimatfrågan och de problem som den redan idag ger upphov till har regeringens strategi hitintills varit att förhålla klimatfrågan och inte ta den på allvar. De borgerliga partierna saknade helt klimatpolitik när de tog över makten. Detta ledde till handlingsförlamning precis när opinionen för en kraftfull klimatpolitik växt sig stark.

Regeringen har nu börjat formulera politik i klimatfrågan. En klimatproposition är utlovad till hösten. Regeringens ambitioner att minska utsläppen har hitintills varit små. Mycket talar för att regeringen i stor utsträckning kommer att förlita sig till inköp av utsläppsrätter för att klara de svenska klimatåtagandena samtidigt som man försöker slippa ifrån utsläppsminskningar i Sverige. Till skillnad från regeringen anser Miljöpartiet att Sverige måste ta vår del av ansvaret och anpassa oss till verkligheten. Miljöpartiet anser inte, till skillnad från regeringen att Sveriges roll är marginell.

I stället för att inta den defensiva ställning som regeringen gör, bör vi vara en kraftfull aktör på den internationella arenan samtidigt som vi fortsätter att ställa om det svenska samhället i klimatvänlig riktning. Gör vi det tar vi inte bara det globala ansvar som förväntas och krävs av oss utan vi skapar också nya möjligheter. Att påskynda och ta

ledningen i omställningen av energisystemet kan bli mycket ekonomiskt lönsamt. Att ställa om är, tvärtemot vad regeringen och de pessimistiska delarna av industrin verkar tro, den faktor som skulle kunna injicera ny energi även i världsekonomin och medföra stora fördelar för de företag och länder som går i täten.

7.1.3 Vad behöver göras

Totalt måste de globala utsläppen minska med 60 – 80 procent till 2050. För att klara detta samtidigt som vissa utvecklingsländer ges möjlighet att öka sina utsläpp krävs större minskningar i många utvecklade länder, bland andra Sverige.

Idag släpper svenskar ut stora mängder växthusgaser per person, betydligt mer än vad som släpps ut av en genomsnittlig invånare på jorden (diagram 5). När de globala utsläppen måste minska är det orimligt att de som släpper ut lite per capita ska minska sina utsläpp lika mycket som vi.

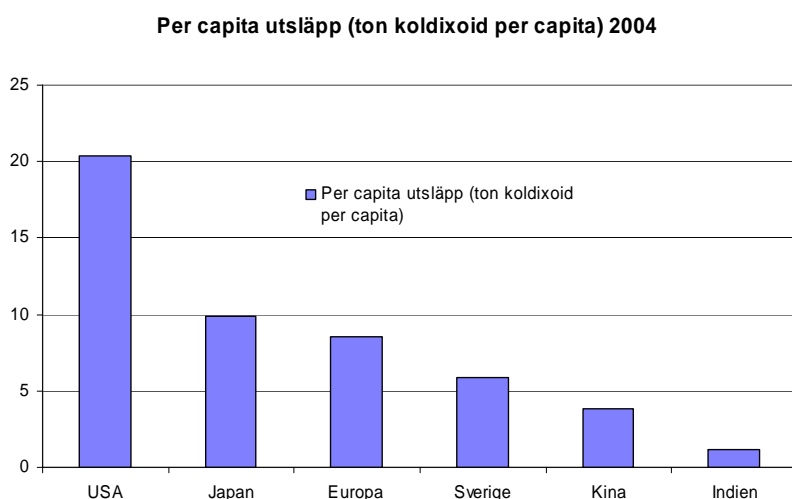

Diagram 5.

Sveriges ansvar ökar också genom att vi i hög grad har skapat vår välfärd och relativa rikedom genom att använda fossila bränslen. En annan faktor som talar för att Sverige ska ta en större börda än till exempel utvecklingsländer är den stora potential för förnybara energislag som finns i vårt land. Vi har mycket goda förutsättningar, bland de bästa i världen, att bygga ut bioenergi, vindkraft och andra energislag. Vi har också mycket goda möjligheter att effektivisera vår energianvändning.

Miljöpartiet anser att de svenska utsläppen år 2020 bör ha minskat med 40 procent. Till 2050 bör de endast vara högst cirka 10 procent av dagens utsläpp.

7.2 Internationell klimatpolitik

Att driva internationell klimatpolitik innebär att kombinera en effektiv och kraftfull diplomati med ett ansvarsfullt beteende på hemmaplan som skapar trovärdighet. Genom att vara med och utveckla ny teknik, nya lösningar och storskaliga beteendeförändringar i Sverige kan vi bli en global aktör som andra lyssnar på. Internationell klimatpolitik och ansvar på hemmaplan står inte emot varandra utan är tvärtom två nödvändiga delar som kompletterar varandra.

Sverige måste ta ansvar för utveckling och spridning av lösningsinriktad teknolog. Inför omställningen av energisystemet är det globala behovet av kunskap, teknik och lösningar enormt. På mindre än femtio år ska merparten av det fossilbaserade energisystemet ersättas med förnybar energi och effektiviseringar. Med tanke på att många energirelaterade anläggningar har en teknisk livstid på 50-60 år bör alla nya investeringar i energisystemet vara baserade på förnybara källor om utsläppsminskningen till 2050 ska kunna realiseras. Behovet är stort av att sprida bästa tillgängliga teknik och att fasa ut subventioner av dålig teknik och av fossil energiteknik.

Sverige är ett land som har råd och kompetens att utveckla många av de lösningar som världen behöver. Nivån på svensk forskning och utveckling av klimatvänlig teknologi är av internationell toppklass. Vi är världsledande inom teknik för biobränslen och andra förnybara energislag och vi har kapacitet att ta en ledande position inom teknologi för effektivisering. Vi har också väl fungerande myndigheter som kan gå före genom att utveckla och klimatanpassa samhällsplanering och vi har strukturer som kan finna sätt att minska sårbarheten i samhället.

Sverige bör anta en övergripande politik som styr samhällets investeringar bort från klimatförstörande verksamheter till förnybara energikällor. Sverige måste också verka i internationella organisationer så som FN, EU, Världsbanken och de regionala investeringsbankerna för att investeringsbeslut och stöd till investeringar utformas så att det stödjer de globala klimatmålen.

7.2.1 Sveriges ansvar som internationell påtryckare

Trots den senaste tidens världsomspännande debatt och ökade medvetenhet om klimatförändringen och dess konsekvenser, är det långt ifrån alla regeringar som prioriterar utsläppsminskningar och internationella avtal. Det är i själva verket fortfarande ett litet antal länder, främst inom EU, som aktivt arbetar för att få globala avtal till stånd.

Sverige har hittills haft en viktig roll för att få internationella avtal till stånd. Tidigare regeringar har till exempel varit en viktig kraft för att rädda Kyotoavtalet när USA valde att ställa sig utanför. Att vi kunnat inta denna position beror på att vi arbetat aktivt med klimatfrågan själva och visat att det går att minska utsläppen. Sverige bör fortsätta att inta en pådrivande roll, inte minst inom EU där Sverige bör agera kraftfullt för att EU ska skärpa sina utsläppsmål.

7.2.2 Utveckling av internationella verktyg för resurs och tekniköverföring

Nya verktyg behövs i klimatpolitiken för överföring av resurser och teknik till fattiga länder. De verktyg som finns genom Kyotoprotokollet med CDM (Clean Development Mechanisms) och JI (Joint implementation) är otillräckliga. En lång rad utvärderingar har gjorts av systemet och det står ganska klart att det dras med stora problem. Det finns fall där man kan visa på framgång, men ofta har CDM varit ett misslyckande. Överlag finns det få tecken på att CDM bidrar till hållbar utveckling i utvecklingsländer²⁹ eller att det bidrar till att minska de globala utsläppen, vilket är Kyotoprotokollets övergripande mål.

Regeringen föreslår i årets budgetmotion en kraftig ökning av medlen för internationella klimatinvesteringar. Pengarna används huvudsakligen för CDM- och JIprojekt. Miljöpartiet delar uppfattningen att mer pengar behövs för internationella åtgärder men vi menar att nya metoder för tekniköverföring och investeringar måste utvecklas.

Sverige har tidigare haft en avvaktande hållning till CDM. Man har insett att systemet är mycket osäkert och har stora brister. Sveriges hållning har varit restriktiv och deltagandet har uttryckligen syftat till att åstadkomma förbättringar i systemet. De projekt som Sverige ändå har investerat i har varit få och investeringarna förhållandevis små. De utsläppsrätter man fått har inte använts.

Den nuvarande regeringen gör nu en kovändning i Sveriges förhållningssätt till CDM. Man säger att möjligheterna att göra utsläppsminskningar i andra länder ska utnyttjas fullt ut. I den föreliggande budgetpropositionen mer än femdubblas anslaget till investeringar i CDM och liknande projekt, utan att man anger någon begränsning för hur mycket utsläppsrätter som ska anskaffas på det sättet, eller hur det ska användas. I EU arbetar regeringen för att öka möjligheterna att utnyttja CDM i framtiden och underminerar därmed EU:s eget handelssystem.

---

²⁹ Se tex CDM and the Post-2012 Framework Environmental Defense, augusti 2007

Miljöpartiet menar att det multi- och bilaterala samarbetet för att minska klimatutsläppen är viktigt. Vi ska fortsätta att aktivt förbättra CDM. Men det är också viktigt att utveckla andra insatser till exempel åtgärder för tekniköverföring till de länder där det behövs bäst. Dessa ska dock inte vara inriktade på att i högre utsträckning än tidigare skaffa Sverige utsläppsrätter.

Miljöpartiet anser att regeringens kovändning vad gäller CDM är oroande. Den underminerar det nödvändiga arbetet med att minska utsläppen, både på hemmaplan och globalt. Vi menar att de utsläppsrätter som Sverige tilldelas genom de CDM-projekt regeringen investerar i bör makuleras en gång för alla. De bör inte användas för att ge Sverige ett större utsläppsutrymme idag eller någon gång i framtiden. Vidare är det hög tid att regeringen genomför en ordentlig utvärdering av CDM och undersöker andra sätt att bidra till verkliga utsläppsminskningar och hållbar utveckling i utvecklingsländer.

7.2.3 Klimatbistånd

Regeringen föreslår i årets budgetmotion att 1,3 miljarder kronor av biståndet används till klimatbistånd. Det är relativt oklart vad regeringen avser att göra med pengarna. Miljöpartiet menar att allt bistånd bör vara klimatsäkrat. Det här innebär att bistånd inte ska gå till insatser som ökar de globala klimatutsläppen. Istället ska biståndet användas till insatser som minskar fattigdomen i världen och samtidigt minskar de globala utsläppen.

Utöver detta behövs insatser som minskar svårigheterna för de fattiga länder som måste anpassa sig till den klimatförändring som de industrialiserade länderna har orsakat. Den typen av åtgärder som handlar om att vi ska ta vårt ansvar för den klimatpåverkan vi själv ställt till med anser vi inte bör ligga inom biståndsramen. Vi avsätter därför 1,3 miljarder utöver biståndsramen för klimatanpassningsåtgärder.

7.2.4 Nya styrmedel i EU

Sverige bör också vara pådrivande för att införa andra styrmedel i internationella sammanhang:

- En klimatskatt, liknande den svenska koldioxidskatten, bör införas för den icke-handlande sektorn i EU och i förlängningen även globalt.
- Utsläppshandeln inom EU måste skärpas. Tilldelningen av utsläppsrätter måste minska till en nivå motsvarande en 30 procentig inhemska utsläpps reduktion till 2020. Utsläppsrätterna ska också auktioneras ut.
- Regeringen ska verka för att flyget beskattas internationellt.

- Tågtrafiken i EU måste utvecklas. Det långsiktiga målet måste vara att flygtrafiken i Europa kraftigt minskar.
- De utsläppsregleringar på personbilar om maximalt 120 gram koldioxid per kilometer som planeras inom EU är otillräckliga och leder endast till en mindre begränsning av utsläppsökningen³⁰. Vi menar att regeringen bör driva på för hårdare regleringar.

Statligt ägda Vattenfall har en omfattande verksamhet och stor klimatpåverkan i bland annat Tyskland och Polen. Bolagets utsläpp är cirka 150 procent av de samlade svenska utsläppen, 90 miljoner ton koldioxid per år. Man planerar också att bygga fler kolkraftverk. Miljöpartiet anser att Vattenfalls direktiv bör innehålla tydliga krav på årliga utsläppsminskningar.

Fördjupningsruta: Går det att köpa sig fri?

Det finns en föreställning om att det skulle gå att lösa de globala klimatproblemen genom att vi köper oss fria. Argumentet brukar förenklat lyda att Sverige har små utsläpp och att det är mer kostnadseffektivt att minska utsläppen i länder med mindre utvecklad teknik än Sverige. Det finns en rad svagheter med resonemanget och mycket viktiga motargument:

Det tekniska argumentet; Kunskap, resurser, kapital och forskning kring hur climateffektiv teknik kan utvecklas finns här. Fattiga länder med låga utsläpp har varken teknisk eller institutionell infrastruktur för att klara att utveckla klimatvänlig teknik i stor skala. Däremot finns det mycket forskning som visar att den teknik som utvecklas i industrialiserade högteknologiska länder snabbt sprids till andra länder³¹. En bil med utsläpp runt 50 gram koldioxid/kilometer (vilket troligen är en nödvändighet för att klara klimatutmaningarna utan alltför stora påfrestningar på samhället) i utsläpp kommer inte att utvecklas i ett fattigt land med låga koldioxidutsläpp.

Det ekonomiska argumentet; en utbredd uppfattning är att det skulle vara möjligt för Sverige att köpa utsläppsminskningar i andra länder och att detta skulle vara mer kostnadseffektivt än att göra minskningarna här. ITPS har undersökt realismen i en sådan klimatstrategi och redovisar i rapporten ”Konsten att nå både klimatmål och god tillväxt” olika framskrivningar av denna strategi och vad detta skulle kräva. Utgångspunkten i deras scenarier är en 30 procentig global minskning fram till 2030 samtidigt som BNP växer enligt sina historiska trender. Ett antal modellberäkningar görs sedan.

I en av modellerna fryser de rika länderna sina utsläpp på 1990 års nivå och gör åtgärder i andra länder istället. För att klara minskningen måste då koldioxidproduktivitet (BNP/utsläpp CO₂) öka med så att den är 50 gånger högre i de fattiga länderna än i de rika länderna 2030. Detta scenario innebär att de fattiga länderna fullständigt skulle överglänsa OECD länderna i teknisk utveckling vilket inte är troligt.

³⁰ Se ITPS (2008)

³¹ ITPS (2008) s108ff

Ett annat sätt att beskriva detta på är genom det enkla konstaterandet att det är lika dyrt att byta ut ett kolkraftverk i Kina mot vindkraft som att göra det i Tyskland. Eller att det är lika dyrt att köpa en elhybridbil i Indien som i Sverige.

Det intuitiva argumentet; om utgångspunkten är att alla länder vill växa och utvecklas mot samma standard som vi har här i Sverige kommer teknik, konsumtion och produktion likna den vi har. Givet detta inser man ganska naturligt att per-capita utsläppen måste konvergera. Om inte måste produktionen bli enormt mycket mer effektiv i de fattigare länderna (se ovan). För Sverige innebär det per-capita utsläpp på ungefär 1 ton per person mot dagens som ligger över 8 ton man räknar in internationella transporter (diagram 6).

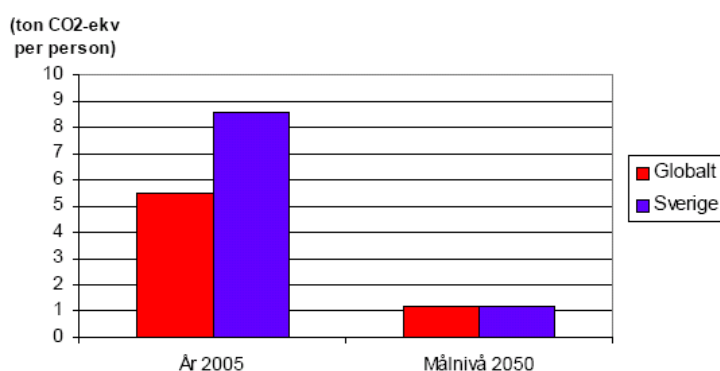

Diagram 6. Källa: Tvågradersmålet i sikte. Naturvårdsverkets rapport 5754

Det moraliska argumentet; redan under Riokonferensen konstaterades att det är de industrialiserade länderna som orsakat klimatproblemen och därför har ett moraliskt ansvar att minska sina utsläpp.

7.3 Omställning i Sverige

Utsläppen i Sverige måste minska med i storleksordningen 90 procent till 2050. För att klara det krävs stora insatser. Ekonomiska styrmedel så som koldioxidskatt och energiskatt måste användas för att styra mot ny teknik och minskad användning av fossila bränslen. Det behövs göras stora klimatinvesteringar. Klimatvänlig infrastruktur behöver utvecklas. Energieffektivisering måste vara bärande i både industri, energiproduktion och uppvärmning. Detta kommer också att leda till nya jobb.

7.3.1 Omställning av transportinfrastrukturen

Väl fungerande transporter är en central del av vårt samhälle och en förutsättning för många människors vardag. Transporterna blir allt snabbare och billigare relativt sett, vilket ökar efterfrågan. Den större rörlighet som uppstår för med sig många goda saker; större tillgänglighet till arbetsmarknaden, ökade möjligheter att uppleva andra kulturer, ett större utbud av fritidsaktiviteter och varor samt mycket annat.

Tillväxten inom transporterna sker emellertid huvudsakligen inom väg- och flygsektorerna vilket innebär att den ökade rörligheten har ett högt pris, inte minst genom sin klimatpåverkan, men även vad gäller folkhälsa och miljöpåverkan i övrigt. Väg- och flygtransporter står för merparten av den svenska transportsektorns utsläpp av klimatgaser och annan miljö- och hälsopåverkan. Vägtransporterna står också ensamt för nästan alla dödsfall och olyckor i trafiken.

Miljöpartiet anser att de negativa konsekvenserna av ökande väg- och flygtrafik är oacceptabla. Prognoserna över vägtrafikutvecklingen visar på en fortsatt kraftig ökning. En sådan utveckling är emellertid inte given. Det finns andra transportslag, med försumbar eller liten miljö- och hälsopåverkan, som bör prioriteras av samhället. Det finns också annan modern teknik som bör användas och utvecklas och andra sätt att planera städer och samhällen som inte leder till ökade utsläpp.

Miljöpartiet anser att en ansvarsfull politik inom transportsektorn bör ha som sitt övergripande mål att ställa om transportsektorn från att vara en av landets största klimatfaror till att bli klimatvänlig. Arbetet mot detta mål inleddes av Miljöpartiet genom samarbete med den tidigare regeringen under den förra mandatperioden. Då beslutades om stora satsningar inom järnväg och kollektivtrafik. Denna politiska inriktning vill vi intensifiera och fullfölja, med målet att transportsektorns klimatpåverkan skall minska med 40 procent till 2020.

7.3.2 Ökande anslag till Banverket

Miljöpartiet vill satsa 1,6 miljarder kronor mer än regeringen på Banverkets verksamhet under 2009. Under 2010 föreslår Miljöpartiet 4 miljarder kronor mer än regeringen och under 2011 höjs det ytterligare till 8 miljarder kronor mer än regeringens förslag. Det visar tydligt hur Miljöpartiet prioriterar ett hållbart och klimatsmart transportsystem, till skillnad från regeringen som fortsätter sitt gammalmodiga tänkande som bygger på ytterligare investeringar i klimatförstörande vägar.

Den fördelningsprincip som användes under förra mandatperioden, och som skulle gälla för hela planeringsperioden fram till 2015, innebar att dubbelt så mycket pengar skulle gå till järnväg som till vägar, 2-1-principen. Regeringen har helt vänt på prioriteringarna genom att föreslå fördelning enligt en 2-1-princip, men till motorledernas fördel. Miljöpartiet vill fortsätta den omställning som inleddes under förra mandatperioden och intensifiera arbetet för att ställa om transportsektorn, från klimatfarlig till klimatsmart. I ett långsiktigt perspektiv vill vi öka järnvägens och

kollektivtrafikens kapacitet och konkurrensförmåga gentemot andra trafikslag genom ökade anslag, åtminstone de närmaste femton åren. Detaljerna i dessa förslag redovisas i Miljöpartiets partimotion 2007/08:mp851 *Järnvägssatsningar* och kommer att utvecklas ytterligare i Miljöpartiets motion på regeringens infrastrukturproposition 2008/09:35.

7.3.3 Närtidssatsning på järnväg istället för väg

Miljöpartiet avslår samtliga större vägprojekt i regeringens närtidssatsning, med ett undantag för Riksväg 50 förbi Motala. Satsningarna på att upprusta och bygga järnväg är Miljöpartiet positiva till, liksom satsningar på underhåll av vägar, tjälsäkring, mitträcken, cykelvägar m.m.

Att bygga in sig i ett ökat bil- och lastbilsberoende är ett steg helt i fel riktning för att nå klimatmålen, nollvisionen och det transportpolitiska målet om ett jämställt transportsystem. Miljöpartiet presenterar därför i budgetmotionen för 2009 en egen närtidssatsning för att tidigarelägga viktiga investeringar i järnvägen (tabell 2).

I Miljöpartiets närtidssatsning finns till exempel dubbelspår mellan Södertälje Hamn och Södertälje Central, åtgärder för en ökad kapacitet mellan Malmö och Trelleborg liksom mellan Jönköping och Nässjö. På godssidan ligger, vid sidan av kapacitetsåtgärderna, även satsningen på kombiterminal i Stockholm.

Att Miljöpartiet säger nej till regeringens tidigareläggning av vägprojekt innebär inte att det samlade arbetet med att driva, underhålla och även delvis bygga nya vägar stannar av. Miljöpartiet lägger 20 miljarder kronor för Vägverkets anslag 1:2 Väghållning och statsbidrag. Vår målsättning är att successivt öka anslagen för Banverket så att det närmar sig Vägverkets nivåer.

Specifikation av närtidssatsning

Planering och utredning av angelägna kommande projekt	150	450	550
Dubbelspår Södertälje Hamn-Södertälje Central	100	300	300
Kapacitetsåtgärder på sträckan Malmö-Trelleborg		100	250
Utbyggnad av ERTMS Regional, nytt trafikstyrningssystem på någon eller några sträckor		50	100
Åtgärder inom Nationella satsningsområden, bl a plankorsningssäkerhet, bullerskyddsåtgärder, marknadsåtgärder, sanering av förorenade områden	250	350	500
Anslutning till Kombiterminal Norr (Stockholm) och Händelö	50	50	100
Bangårdsombyggnader i Flen, Laxå, Karlstad, Alvesta och Värnamo	10	120	240
Planskildhet i Örebro	25		
Upprustning Nyland-Långsele		200	300
Statsbidrag till bl a Resecentrum Botniabanan	150		150
Göteborg			75
Höjd hastighet och ökad kapacitet Jönköping-Nässjö och Hässleholm-Helsingborg		80	150
Summa närtidssatning	735	1700	2715

Tabell 2.

7.3.4 Energieffektivisering inom bostäder

En ökad energieffektivisering i bostäder är ett prioriterat område i Miljöpartiets klimatpolitik. Bostadssektorn står idag för en dryg tredjedel av Sveriges energianvändning och orsakar en stor del av Sveriges utsläpp av växthusgaser. För att rejält minska bostäders klimatpåverkan måste både nybyggda och befintliga bostäder blir avsevärt mer energieffektiva. Därför behöver stora energibesparande åtgärder vidtas i hela bostadsbeståndet under de kommande åren.

Flera åtgärder har hittills bidragit till att minska energianvändningen, men utvecklingen går för långsamt och det är osäkert om energimålen hinner uppfyllas i tid. Trots att det har skett en energieffektivisering under de senaste trettio åren har den totala energianvändningen i bostadssektorn legat på en i stort sett oförändrad nivå.

Flera oberoende bedömningar visar att det går att spara runt 40 TWh energi i bostadssektorn³², vilket motsvarar nästan hälften av den energi som används till uppvärmning och varmvatten i bostäder och lokaler. Olika hinder bidrar dock till att många lönsamma energiinvesteringar inte kommer till stånd. Det handlar t.ex. om höga kostnader för ny energiteknik och brist på kunskap i branschen. Det finns därför ett stort behov av åtgärder som kan överkomma dessa hinder.

Det krävs ingen komplicerad teknik för att bygga energieffektivt, utan det handlar om en kombination av beprövade byggtekniska åtgärder i kombination med ett långsiktigt

³² Se till exempel Boverket (2008) Hälften bort.

helhetstänkande. Flera goda exempel visar att det går att bygga extremt energisnålt på ett lönsamt sätt. Trots detta är det fortfarande en stor del av de nybyggda bostäderna som inte når upp till de energikrav som gäller. I befintliga bostäder väntas endast en liten del av alla lönsamma energiåtgärder ske spontant i samband med kommande renoveringar.

Flera lyckade renoveringsprojekt har visat att det är möjligt att uppnå en halvering eller mer av energianvändningen genom enkla tekniska åtgärder och det finns en stor potential att åstadkomma betydande energibesparingar. Framförallt de bostäder som byggdes inom miljonprogrammet står inför omfattande behov av renoveringar. Många av husen har dålig energiprestanda och här finns en unik chans att nå en snabb och kostnadseffektiv minskning av energianvändningen. Vi måste också se till att samtidigt stimulera en ökad användning av förnybar energi från solfångare, solceller och vindkraft. Men om inget görs nu så kommer det snart att vara för sent.

För att drastiskt minska bostadssektorns klimatpåverkan behövs en tydligare politisk riktning och effektiva styrmedel, men den borgerliga regeringen har inte visat någon handlingskraft i frågan.

Miljöpartiet tänker inte stå vid sidan av och hoppas att någon annan ska lösa klimatfrågan åt oss. I partimotionen Klimatsmart byggande presenteras riktlinjerna för en långsiktigt hållbar och klimatsmart bostadspolitik tillsammans med en rad konkreta åtgärdsförslag. På detta sätt åstadkommer vi något den nuvarande regeringen misslyckats med: att skapa en hållbar bostadssektor som bidrar till en minskad klimatpåverkan samtidigt som fler jobb skapas och en grön teknikutveckling stimuleras. De viktigaste delarna utgörs av ett nytt teknikneutralt investeringsstöd, ett nytt stöd för fördjupad miljö och energiutvärdering, hårdare energieffektiviseringskrav vid ombyggnation och nybyggnation samt ett nytt energimål för bostadssektorn.

Investeringsstöd vi föreslår utdelas med 2,5 kronor per sparad kilowattimme. En större effektivisering ger därmed större stöd. Stödet är dimensionerat för att räcka till ungefär 50 000 lägenheter per år och omfattar en ram om 1 miljard kronor per år. Stödet för fördjupad miljö- och energiutvärdering omfattar 1600 kronor per lägenhet och 4000 kronor per småhus. Syftet är att öka kunskapen hos enskilda om vilka lönsamma energieffektiviseringsåtgärder de kan genomföra.

7.3.5 En hållbar energiförsörjning

För att uppnå en tillräckligt stor och snabb ökning av den förnybara energiproduktionen från framför allt vind- och solkraft anser vi att ett system med garantipriser ska utvecklas och komplettera systemet med gröna certifikat. Samtliga länder som snabbt har lyckats öka produktionen av förnybar energi kraftigt har haft någon form av garantipris på inlevererad el från förnybara energikällor. Detta måste Sverige lära sig av. Vi anser att ett system med garantipriser ger ökad tydlighet och stabilitet för marknaden så att den verkligen vågar göra de satsningar som är nödvändiga. Utöver detta krävs ökade insatser till forskning och utveckling av ny energiteknik samt medel för kommersialisering av ny teknik. Dagens klimatinvesteringsprogram (Klimp) måste fortsätta. Ett nationellt program för biogasproduktion bör inledas. Nya resurser behövs för bland annat pilot- och demonstrationsanläggningar inom förnyelsebar energi-produktion.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen några anslagshöjningar som går i rätt riktning. Åtgärderna är emellertid otillräckliga. Sammantaget föreslår vi 1 miljard mer än regeringen till åtgärder för en hållbar energiförsörjning 2009. Summan ökar till 2 miljarder 2010.

Detaljer om våra förslag på satsningar inom energiområdet återfinns i kommittémotion på utgiftsområde 21.

7.3.6 Miljöskatter som styr

Miljöpartiet menar att det behövs fortsatta koldioxidskattehöjningar för att klara klimatmålen. Skattehöjningar har inget egenvärde men de måste utformas så att de är styrande mot de mål vi har satt upp. Förutom höjd koldioxidskatt föreslår vi bland annat en omläggning av förmånsbeskattningen av bilar så att den blir koldioxidrelaterad, att en kilometerskatt införs för lastbilstrafik och att en registreringsskatt som leder till energieffektivare fordon införs. Se avsnitt 6 Skatter för vårt fullständiga skatteförslag.

7.3.7 En politik för minskad sårbarhet

Klimatet har redan idag påverkats genom våra ökade utsläpp av växthusgaser. Även om utsläppen kraftigt begränsas kommer klimatförändringarna att fortsätta under en längre tid. Sårbarhetsutredningen visar hur detta kommer att påverka Sverige. Miljöpartiet menar att det behövs en politik redan idag för att hantera dessa förändringar. Viktiga åtgärder är till exempel att underlätta avrinning och minska riskerna vid extrema vattenflöden samt att klimatfrågorna ges en betydligt större roll i samhällsplaneringen.

Regeringen tillför i årets budgetproposition drygt 100 miljoner för att minska samhällets sårbarhet. Vi menar att dessa insatser är otillräckliga och inte heller i linje med de behov som sårbarhetsutredningen identifierat³³. Utöver regeringens förslag anslår vi 100 miljoner 2009 och 200 miljoner 2010 respektive 2011 för investeringar som minskar sårbarheten.

8 En aktiv miljöpolitik

Naturen och dess kretslopp är grunden för allt liv liksom för den ekonomiska utvecklingen och människans välbefinnande. Ändå har vi i en tilltagande takt utarmat naturen och rubbat de naturliga kretsloppen. Längre kunde man säga att det berodde på okunskap och på bristande insikt. Fortfarande finns stora kunskapsluckor, men vi vet idag tillräckligt för att kunna konstatera att de nuvarande produktions- och konsumtionsmönstren är ohållbara.

Olika miljöaspekter samspelar på ett ofta komplicerat och svåröversäglbart sätt. Klimatförändring, förlust av biologisk mångfald, resursutarmning, spridning av miljögifter – alla frågor hänger ihop. Det är inte hållbart att försöka lösa ett problem på bekostnad av andra. Det behövs en helhetssyn.

Nationella och internationella åtgärder för att komma tillrätta med miljöproblemen har gett en hel del framgångar. Ändå är resultatet otillfredsställande. Även för klimatfrågan, som fått ojämförligt mest uppmärksamhet de senaste åren, har åtgärderna varit otillräckliga. En färsk rapport visar att koldioxidhalten i atmosfären sedan år 2000 har ökat fyra gånger så snabbt som under det föregående årtiondet³⁴.

Världsnaturfonden har tagit fram rapporten Living Planet Index, där ett försök görs att ge ett mått på miljöbelastning. Budskapet i senaste rapporten är enkel och tydlig: i över 20 år har mänskligheten överskridit jordens bärkraft. Vår samlade miljöbelastning överskrider de ekologiska ramarna med cirka 25 procent³⁵. I Sverige är miljöbelastningen tre gånger större än det globala genomsnittet.

EU:s miljöbyrå EEA presenterade i oktober 2007 den fjärde utvärderingen av miljön i Europa. Rapporten visar på en rad områden att miljötillståndet är dåligt. Bland annat att luftföroreningarna i Väst- och Centraleuropa förkortar den förväntade livslängden med nästan ett år. Mer än 100 miljoner människor inom den europeiska regionen har

---

³³ Sverige inför Klimatförändringarna – hot och möjligheter. SOU 2007:60

³⁴ <http://www.euractiv.com/en/climate-change/report-global-co2-emissions-rising-despite-efforts/article-175875>

³⁵ http://www.footprintnetwork.org/newsletters/gfn_blast_0610.html

fortfarande inte tillgång till säkert dricksvatten och en tredjedel av befolkningen lever i länder där vattenresurserna är mycket hårt belastade. Rapporten beskriver också att minskningen av den biologiska mångfalden och förlusten av ekosystemtjänster fortsätter att vara ett allvarligt problem i regionen.

8.1.1 Miljömålssystemet

I Sverige har vi samordnat miljöpolitiken i det miljömålssystem som byggts upp under den senaste tioårsperioden. Det övergripande målet är att lämna över ett samhälle till nästa generation där våra stora miljöproblem är omhändertagna. Grunden i systemet, som beslutats i fullständig enighet av riksdagen, är de 16 miljökvalitetsmålen. Målen är i sin tur nedbrutna i delmål för att bli hanterliga, mätbara och operativa. I miljömålssystemet ingår också förslag till åtgärder för att nå målen och system för att följa upp dem. Årligen skrivs rapporter om utvecklingen och att vart fjärde år görs en fördjupad utvärdering. Den fördjupade utvärderingen ligger till grund för regeringsförslag och riksdagsbeslut om revidering av målen och vid behov ytterligare åtgärder. Miljömålsrådet har till uppgift att samordna och driva arbetet framåt.

Miljömålssystemet står för långsiktighet, systematik och nödvändig helhetssynen i miljöpolitiken.

I den senaste fördjupade utvärderingen³⁶ klassas sex av målen som möjliga att nå inom tidsramen om ytterligare åtgärder sätts in. Hela nio mål klassas som mycket svåra att nå eller inte möjliga att nå inom tidsramen. Rådets slutsats är att arbetet med miljömålen måste intensifieras och att kraftfulla åtgärder behövs.

Rapporten innehåller en rad förslag till åtgärder och man konstaterar att de nya åtgärder som föreslås kommer att innebära ökade statliga insatser på 5-10 miljarder kronor per år för att målen ska vara möjliga att nå. Om inte kostnadseffektiva åtgärder som skatter och avgifter används ökar kostnaderna för staten. Rådet bedömer att det överlag är samhällsekonomiskt lönsamt att genomföra förslagen, och att det vore direkt olönsamt att inte besluta om de åtgärder som föreslås.

8.1.2 Regeringens politik

Miljömålsrådet konstaterar alltså att det blir svårt eller omöjligt att nå flera av målen inom utsatt tid, även om ytterligare insatser sätts in. Utvecklingen går framåt, men inte tillräckligt snabbt.

---

³⁶ Miljömålen – Nu är det bråttom!, mars 2008.

Ställd inför en sådan utmaning kan man reagera på olika sätt. Man kan, som EU-kommissionen gör, dra slutsatsen att arbetet för att nå till exempel målet för biologisk mångfald måste intensifieras. Eller också kan man, som den svenska regeringen gör för bland annat målet för Levande skogar, ge upp och dra ner på resurserna.

I stället för att föreslå nödvändiga åtgärder försenar regeringen hela processen genom att tillsätta en utredning för att se över hela miljömålssystemet. Utredningen kommer av allt att döma att leda till att en miljömålsproposition blir minst ett år försenad. Detta har redan orsakat osäkerhet i de myndigheter, regioner och kommuner som arbetar med miljömålen. Risker är överhängande för en allvarlig tempoförlust, något som går stick i stäv med budskapet i Miljömålsrådets rapport. Regeringen har i praktiken stannat motorn i miljöpolitiken och Miljömålsrådets ordförande har avgått i protest mot regeringens hantering av frågan.

8.1.3 Krafttag för en bättre miljö

Naturens kretslopp är förutsättningen för allt liv på jorden. Lokala och globala ekologiska system hänger ihop. Människan är en sårbar del av dessa känsliga ekologiska system där allt hänger samman. Våra kunskaper om dessa system är knappa – försiktighetsprincipen innebär att vi måste hantera naturen varsamt och med stor insikt om vår ofullständiga kunskap om alla dess samband.

Hållbar utveckling måste ske inom naturens ramar, både lokalt och globalt. Vår nivå på resursförbrukning och miljöbelastning i Sverige ska på sikt inte vara högre än att människor också i andra länder kan leva på samma nivå vi gör. Våra val och vår livsstil idag får inte omöjliggöra för andra att tillgodose sina behov i framtiden. När människan håller sig inom de ramar naturen ger finns grunden för goda livsförutsättningar och en hållbar välfärd.

Vår övertygelse är att de flesta håller med om ovanstående förhållningssätt till naturen. Miljömålssystemet utgör ett försök att fånga denna helhet på ett sätt att den kan hanteras i politiken och offentlig förvaltning.

Miljöpartiet delar Miljömålsrådets övergripande slutsatser och tar konsekvenserna av detta genom att i årets budgetmotion avsätta resurser för nya åtgärder. I allt väsentligt gör vi detta i linje med Miljömålsrådets förslag. Avsikten är att minska den miljöskuld som vår generation lämnar vidare till nästa.

Nedan beskrivs närmare några av de förslagen som Miljöpartiet föreslår i den här motionen:

- *Begränsad klimatpåverkan.* Vi föreslår bland annat att koldioxidskatten höjs, att en kilometerskatt för lastbilar införs och att omfattande investeringar görs i järnväg, ny energiteknik och energieffektiviseringar (fullständiga förslag finns i avsnitt om skatter och avsnitten om klimatpolitiken).
- *Bara naturlig försurning.* En kilometerskatt på lastbilstransporter införs vilket minskar kväveutsläppen. Ekonomiska och administrativa styrmedel för att minska utsläppen från sjöfart utreds.
- *Giftfri miljö.* Ett nationellt handlingsprogram mot användning av växtskyddsmedel med särskilt farliga ämnen påbörjas för att minska kemikalieberoendet. Anslagen för sanering av förorenade områden höjs, ett system för kvarhållande och spridning av information om förorenade områden samt för gränsvärden för kadmium i mark och gröda startas.
- *Ingen övergödning.* Arbete med våtmarker, fånggrödor, skyddszoner i jordbruket, och förbättring av undermåliga enskilda avlopp intensifieras. En del jordbruksinriktade åtgärder är mycket kostnadskrävande men finansieras delvis genom en omfördelning inom landsbygdsprogrammet.
- *Levande sjöar och vattendrag.* Ett större antal områden med höga naturvärden skyddas långsiktigt och ett stort antal områden med kulturhistoriska värden får långsiktigt skydd och vårdas eller underhålls så att värdena upprätthålls och utvecklas. Ytterligare åtgärder görs för att nå målet om restaurering av vattendrag.
- *Grundvatten av god kvalitet.* Medel avsätts årligen för att stötta myndigheternas och länsstyrelsernas arbete och öka takten i skyddet av grundvattnet.
- *Hav i balans samt levande kust och skärgård.* Vi föreslår ökad kunskapsuppbyggnad med bland annat kartering av havsområden och inventering av bottnars växt- och djurliv. Nya marina naturreservat i ett sammanhängande nät som är representativ för olika naturtyper skyddas. Arbetet med kommunala översiktsplaner och regionala utvecklingsprogram för kust och skärgårdsområden är en grundförutsättning för att uppnå delmålet om hållbart brukande av kust- och skärgårdslandskapet och för detta avsätts pengar. Åtgärder behövs också för att minska utsläppen av kolväten från fritidsbåtar vilket bland annat en höjd koldioxidskatt medverkar till.
- *Myllrande våtmarker.* En myrskyddsplan har tagits fram av ansvariga myndigheter men behöver genomföras. De kvarvarande naturvårdsrelaterade delarna medför ökade kostnader under de närmaste åren till vilka medel avsätts. Vi föreslår därutöver en kulturmiljöinventering. Det behövs också nya eller restaurerade våtmarker i

odlingslandskapet till vilket pengar avsätts. Länsstyrelserna har en viktig roll i arbetet och tillförs medel.

- *Levande skogar.* Den nuvarande skyddstakten behöver påskyndas. Skogsägare måste ta större hänsyn. För det behövs mer information och mer preciserade krav på hänsyn. Statligt ägd skog kan användas för byten. Miljöpartiet föreslår därför ökade anslag för biologisk mångfald.
- *Ett rikt odlingslandskap.* Arbetet med betes- och ängsmarksskötsel, genomförandet av åtgärdsprogrammen för hotade arter, omfördelning av betesdjur från vall till naturbetesmark, mångfaldstråda, ekologisk produktion i slättbygd behöver intensifieras. Vi föreslår också ett program för odlad mångfald och avsätter medel till Jordbruksverket och Formas för detta. Därutöver föreslår vi flera kulturresevat och mer pengar till drift av dessa för att bevara kulturvärden.
- *Storslagen fjällmiljö.* Vi föreslår en rad åtgärder för att skydda natur- och kultur- miljöerna, inklusive kunskapsuppbyggnad, inrättande och drift av tre kulturresevat och en översyn av skötselplaner i befintliga naturresevat.
- *God bebyggd miljö.* Ett omfattande miljömålsanknutet kunskapsutvecklingsprogram för samhällsplaneringen sjesätts. Programmet omfattar både myndigheter, länsstyrelser och kommuner. Länsstyrelser behöver också bli aktivare i samråden med kommunerna för att öka förutsättningarna för en bra tillämpning av Plan- och bygglagen. Vi föreslår också ett radoninformationsprogram, vilket kan leda till att flera hushåll söker bidrag för radonsanering. Dessutom föreslår vi olika åtgärder för att minska bullerproblemen, inklusive ett kunskapscentrum för bullerfrågor.
- *Ett rikt växt- och djurliv.* Vi föreslår att länsstyrelser ska ta fram landskapsstrategier för biologisk mångfald baserade på den generella vägledning som Naturvårdsverket tar fram under 2008. Dessutom vill vi att Naturvårdsverket tar fram en nationell strategi för markanvändning, skydd och skötsel i ett klimatperspektiv samt att ArtDatabaken kartlägger var naturtyper behöver ökat skydd (enligt art- och habitatdirektivet). Den lokala naturvårdssatsningen (LONA) som ges till naturvårdsprojekt permanentas. Vi föreslår kraftigt ökade anslagen för biologisk mångfald vilket bidrar till uppfyllelsen av detta och flera andra miljömål.

9 Utbildning, jobb och företagande

Miljöpartiets vision är ett arbetsliv där människor har stor frihet att förverkliga sina livsvisioner. Arbetsmarknaden ska vara trygg och säker men ska samtidigt bejaka ökad

rörlighet. Vi vill att fler människor ska få känna glädjen av ett berikande arbetsliv. Vi anser att vidareutbildning, byte av yrke och arbetsplats och att fler människor går mellan företagande och anställning i grunden är något mycket positivt.

Den moderna arbetsmarknaden ställer stora krav på individen. Omvandlingstakten och strukturförändringar i ekonomin sker snabbt. Under ett yrkesverksamt liv måste man klara stora omställningar i form av att byta yrke och arbetsplats. Detta ställer stora krav på samhället att tillhandahålla utbildning och kompetensutveckling för individen genom hela livet.

Allt fler människor går mellan anställning och företagande vilket berikar både individen och ökar rörligheten på arbetsmarknaden. Sverige har idag en enorm outnyttjad potential i form av kreativa människor med nya idéer som inget hellre vill än att förverkliga sina drömmar och starta företag. Genom att ta bort de hinder som finns för människor att starta företag kan vi hjälpa dem att förverkliga och få utlopp för sin kreativitet vilket också leder till att nya jobb kan skapas.

Regeringens politik när det gäller jobb och företagande har hitintills varit mycket ensidig. Allt fokus har riktats på att öka arbetskraftsutbudet genom sänkta skatter och åtstramningar i socialförsäkringarna. Bristen på yrkesutbildningar har medverkat till arbetskraftsbrist och därmed en lägre sysselsättningsökning än vad som annars skulle ha varit möjlig. Många företagare är besvikna på regeringens företagarpolitik.

9.1 Utbildning och jobb – en investering för framtiden³⁷

Sverige går in i en lågkonjunktur. De finansiella marknaderna världen över genomgår ett stålbad. Sverige står starkt, tack vare budgetsaneringen på 1990-talet och det finansiella ramverket, men ingen är osårbar. Nu duggar varslen i industrin tätt. Regeringen har ignorerat alla signaler om en sämre utveckling i ekonomin. Prognoserna i den nyss presenterade budgetpropositionen framstår redan som allt för optimistiska med avseende på sysselsättning, arbetslöshet och tillväxt.

Regeringen har inte använt de goda åren med högkonjunktur för att rusta vare sig de människor som behöver utbildning eller Sverige som nation, istället har antalet utbildningsplatser i allt från arbetsmarknadsutbildning till högskola dragits ner.

De närmaste åren kännetecknas av sjunkande sysselsättning och stigande arbetslöshet. De som står längst ifrån arbetsmarknaden är de som kommer att drabbas hårdast.

---

³⁷ Hela avsnittet "Utbildning för arbete", ett gemensamt program mellan socialdemokraterna och miljöpartiet.

Regeringen tar inte dessa problem på allvar. Vi menar att det nu behövs individanpassade effektiva åtgärder som leder till jobb.

När varslen ökar så ökar behoven av utbildning för att möta lågkonjunkturen.

Redan idag finns stora krav på arbetskraften att klara snabba omställningar. Kunskaps- och utbildningskraven ökar hela tiden och behoven av fortbildning är stora. Omvandlingstakten i ekonomin är hög och för att klara ett helt yrkesliv måste människor ha stora möjligheter att ställa om. Behoven av högutbildad arbetskraft kommer att fortsätta stiga. Trots den höga utbildningsnivån i Sverige finns redan idag brist på kompetens inom många yrken. Mycket tyder på att brist på utbildad arbetskraft kommer vara en utmaning även framöver.

Kunskap och bildning är en väg till personlig frigörelse och utveckling. I en föränderlig värld behöver människor ständigt nya chanser att växa och utvecklas. De som står långt från arbetsmarknaden behöver utbildningsmöjligheter för att komma vidare. Kunskap är ett allt viktigare verktyg för att skapa välstånd och säkerställa ett lands internationella konkurrenskraft.

Även på längre sikt står samhället inför stora utmaningar. På några årtionden måste vi ställa om för att klara klimat- och miljöproblem och därmed trygga en fortsatt hållbar ekonomisk utveckling. Infrastruktursatsningar på framförallt spårbunden trafik, renovering och energieffektivisering inom bostadssektorn, utbyggnaden av förnybar energi och utvecklingen av ny miljöteknik är nödvändiga. Sammantaget ställer det här stora krav på samhället vad det gäller utbildning och kompetensutveckling. Samtidigt skapar det möjlighet att utveckla Sverige och svenska företag och förutsättningarna för ekonomisk utveckling, konkurrenskraft och nya jobb förbättras.

De långsiktiga problemen på arbetsmarknaden – behovet av utbildad arbetskraft och möjligheterna för människor att ställa om, löses inte i grunden genom skattesänkningar utan genom satsningar på utbildning, forskning, större möjligheter till rörlighet på arbetsmarknaden, trygga försäkringar samt stöd och hjälp till dem som blir arbetslösa.

Vi vill inrätta en Kompetenskommission. Kommissionen ska, tillsammans med branschföreträdare, snabbt kartlägga utbildningsbehovet såväl nationellt som för varje län och region. Därefter ska Kompetenskommissionen ha mandat att köpa yrkesutbildningar från kommuner, högskolor, privata utbildningsföretag och andra utbildningsanordnare. Utbildningarna ska vara yrkesinriktade och ha en nära koppling till arbetslivet. De ska omfatta såväl gymnasial, eftergymnasial som högskolenivå.

9.1.1 Stora behov av kompetensutveckling och utbildning

Behoven av kompetensutveckling och utbildning är stora och växande. För individen handlar det om möjligheten att få arbete och för samhället om att tillgodose efterfrågan på kvalificerad arbetskraft. Det finns ett tydligt samband mellan arbetslöshet och utbildningsnivå. Arbetslösheten bland personer med förgymnasial utbildning är 12,8 procent, bland personer med gymnasial utbildning 5,2 procent och eftergymnasialutbildning 3,9 procent (siffror från våren 2007). Samtidigt lämnar var fjärde gymnasieelev, 25 000 elever, varje år gymnasiet utan fullständigt slutbetyg. Detta visar på behoven av fortsatta satsningar på utbildning för att minska den svåra arbetslösheten.

Invandring är en stor tillgång för Sverige. När människor söker sig hit skapas möjligheter till nya jobb och företag. Sverige växer med mångfald. Men för att ta tillvara denna tillgång behövs satsningar på utbildning. Sysselsättningsnivån för utrikesfödda är betydligt lägre än för de som är födda i Sverige. Under 2006 och 2007 invandrade 190 000 personer varav många behöver kompletterande grundskole- och/eller gymnasieutbildning. Åtgärder behövs för att stärka dessa personers ställning på arbetsmarknaden. Utbildning, praktik och ett fortsatt arbete med antidiskriminering är viktiga komponenter i detta arbete.

Utöver detta behövs stora utbildningsinsatser för att möta kommande arbetskraftsbrist. Arbetsförmedlingen bedömer att det på kort sikt trots konjunkturavmattningen finns behov av yrkesutbildningar, eftersom åldersavgångarna under de närmaste åren kommer att nå den högsta nivån när det gäller 1940-talisternas utträde ur arbetslivet.

Även på längre sikt utbildas för få människor i förhållande till de långsiktiga behoven av arbetskraft. Detta gäller såväl utbildning på eftergymnasial nivå som på gymnasienivå, där underskotten på rätt utbildad personal inom industrin, transportsektorn, bygg- och anläggningsbranschen och vårddyrkena bedöms bli än större till följd av pensionsavgångarna.

Inom högskoleutbildningarna kommer brist att uppstå främst inom hälso- och sjukvård, inom läraryrken, IT-specialister samt inom tekniska yrken.

För att komma tillrätta med de stora behoven av utbildad arbetskraft på både lång och kort sikt samt för att möta konjunkturavmattningen föreslår vi följande insatser de kommande tre åren (tabell 3).

Utbildning och jobb

Ca. 10 miljarder på tre år

2009: ca. 20 000 utbildningsplatser

2010: ca. 26 000 utbildningsplatser

2011: ca. 27 000 utbildningsplatser.

Tabell 3. ”Utbildning för arbete”, ett gemensamt program mellan socialdemokraterna och miljöpartiet.

9.1.2 Yrkesutbildning för arbetslösa

Yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning som riktar sig till personer som sökt arbete en längre tid är en effektiv åtgärd som uppvisat mycket goda resultat enligt IFAU:s utvärderingar³⁸. Utbildningarna håller hög kvalitet och ger människor yrkeskompetens som är efterfrågad av företag och på den lokala marknaden. Det kan till exempel handla om maskinförare, anläggningsarbetare och restaurangpersonal. Under 2007 påbörjade ungefär 14000 deltagare arbetsmarknadsutbildning. Detta var drygt 14000 färre än 2006. I augusti 2008 deltog 3700 personer i arbetsmarknadsutbildning³⁹.

För att motverka arbetskraftsbrist och för att skapa möjligheter för fler människor att få en vidareutbildning föreslår vi 9000 nya platser i yrkesutbildning 2009 och 10000 platser 2010 och 2011.

Yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning				
Styckkostnad (kr/helår),	148 000	2009	2010	2011
Platser, regeringen		10 000	10 000	10 000
Platser utöver regeringen		9 000	10 000	10 000
Kostnad utöver regeringen (milj kr)		1 332	1480	1480

9.1.3 Kommunal vuxenutbildning

Vuxenutbildning är en viktig möjlighet för människor att utbilda sig vidare och få en ny chans på arbetsmarknaden. Vi menar att det idag finns för få platser i vuxenutbildningen för de som vill läsa in eller omskola sig inom gymnasieskolans yrkesprogram.

Vuxenutbildningen ska ha något att erbjuda både för den som hoppade av gymnasiet och vill läsa in gymnasiekompetens eller för den som har gått ett teoretiskt gymnasieprogram, och sedan vill komplettera med mer yrkesspecifik utbildning för att få jobb.

---

³⁸ Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). Rapport 2008:1.

³⁹ Arbetsförmedlingen Rapport Ure 2008:1

Neddragningarna av den kommunala vuxenutbildningen har varit omfattande, regeringen backar nu, men först 2012 kommer antalet komvuxplatser att vara tillbaka på 2006 års nivå med nuvarande politik. Vi menar att det är fullständigt otillräckligt och föreslår 4 700 fler komvuxplatser än regeringen 2009 och 7 000 fler platser 2010 och 2011 varav 4 500 yrkesvuxplatser.

Komvux				
Styckkostnad (kr/helår),	85000	2009	2010	2011
Platser, regeringen		2 300	4 600	7 000
Platser utöver regeringen		4 700	7 000	7 000
Kostnad utöver regeringen (milj kr)		400	600	600

9.1.4 Kvalificerad yrkesutbildning

Den kvalificerade yrkesutbildningen är en viktig del i att förse företag med rätt utbildad arbetskraft och för individen en möjlighet att utbilda sig vidare efter gymnasiet.

Kvalificerad yrkesutbildning (KY) har också visat goda resultat när den utvärderats.

Under de senaste två åren har dock KY-utbildningarna fått uppleva ett vakuum på grund av regeringens märkliga hantering av den utredning som skulle se över de eftergymnasiala yrkesutbildningarna. Vi välkomnar den nya Yrkeshögskolan men menar att de 50 miljoner kronor som regeringen avsätter är helt otillräckligt för att möta människors behov och arbetsmarknadens efterfrågan. Vi vill satsa 250 miljoner kronor på 2500 fler platser under 2009 och ytterligare medel för att nå 4 500 platser 2010 och 2011.

Kvalificerad yrkesutbildning				
Styckkostnad (kr/helår),	100000	2009	2010	2011
Platser, regeringen		500	1 000	1 000
Platser utöver regeringen		2 500	4 500	4 500
Kostnad utöver regeringen (milj kr)		250	495	495

9.1.5 Utbyggnad av högskolan

Regeringen har konsekvent dragit ner på antalet platser inom högskolan samtidigt som de stora ungdomskullarna, födda i början av 1990-talet är på väg in i högskolesystemet. De årskullar som går ut gymnasiet de närmaste åren kommer att ha betydligt svårare att få en plats på högskolan än vad som varit fallet tidigare. Vi vill ge fler chansen till högskoleutbildning. Vi föreslår att högskolan byggs ut med 3685 fler platser 2009, 4418 platser 2010 och 6038 fler platser 2011 än regeringen.

Högskoleplatser	2009	2010	2011
Platser utöver regeringen	3 685	4 418	6 038
Kostnad utöver regeringen (milj kr)	290	360	490

9.1.6 Högre kvalitet i högskolan

Kvaliteten inom den högre utbildningen behöver höjas. Under det senaste decenniet har en omfattande utbyggnad av högskolorna skett och antalet studieplatser fördubblades mellan 1990 och 2006⁴⁰. Utbyggnaden har satt press på högskolan och det är nu viktigt att också satsa på höjd kvalitet. Särskilt inom områdena samhällsvetenskap, humaniora, juridik och teologi är resursbristen framträdande. Antalet studenter per lärare har ökat och det är inte ovanligt med så lite lärarledd tid som fyra timmar per vecka⁴¹.

Kvaliteten måste lyftas i högskolan, särskilt inom de ämnesområden som i dag har liten andel lärarledd tid. På många utbildningar behöver studenterna fler föreläsningar, seminarier och uppsatsstudenter behöver mer tid med sina handledare. Vi satsar därför 400 miljoner kronor om året på att höja kvaliteten i utbildningen. Medlen ska gå till att höja kvaliteten i utbildningen framförallt genom mer undervisning.

Fördelat på samtliga studenter inom samhällsvetenskap, humaniora, teologi och juridik så blir det cirka 2 500 kronor per student och år. Det skulle till exempel kunna innebära att studenterna kan få 60 föreläsningar extra per år.

Höjd kvalitet i högskolan	2 009	2 010	2 011
anslagshöjning; humaniora och samhällsvetenskap, teologi och juridik	400	400	400

9.1.7 Praktik i högskolan

Mycket tyder på att återkommande kontakter med arbetsmarknaden under utbildningstiden gör det lättare att få jobb efter examen. Egna kontakter med arbetsgivare är ofta avgörande för hur man får sitt första jobb. För studenterna är det dessutom viktigt att under studietiden få erfarenhet av olika sätt att tillämpa den kunskap man skaffar sig. Därför är möjligheten att få göra praktik under sin studietid mycket eftertraktad bland studenter. Mer praktik innebär också att fler arbetsgivare får erfarenhet hur högutbildade kan bidra till deras verksamhet.

⁴⁰ Resurser för kvalitet SOU 2007:81 s. 74

⁴¹ BP 2007/08:1 OU 16 s. 85

Många studenter som vill göra praktik får idag inte möjlighet att göra det, eftersom deras lärosäten inte erbjuder den möjligheten. Vi vill skapa möjlighet för fler studenter att få denna värdefulla arbetslivserfarenhet och föreslår därför en försöksverksamhet med praktik. Praktiken ska utformas som en kurs som ger poäng och är studiemedelsberättigande, vilket innebär att hög kvalitet ska hållas.

För försöksverksamheten tilldelas Högskoleverket 50 miljoner, vilket motsvarar 10 000 praktikplatser. Högskoleverket fördelar sedan medel till de lärosäten som anmäler sitt intresse för att delta i försöksverksamheten. Lärosätena anordnar en fristående kurs ”tio veckors praktik” som alla studenter som har minst 60 poäng i ett ämne har rätt att söka. Lärosätena har ansvar för kurserna vilket innebär att de ska kontrollera kvaliteten och sköta administrationen så att studenterna får praktiken tillgodoräknad i form av akademiska poäng.

9.1.8 Studenternas övergång mellan studier och arbete

Att hitta första jobbet kan ofta vara problematiskt även för dem som har en färdig högskoleutbildning. Många studenter saknar ett eget kontaktnät och vägar ut i arbetslivet. Samtidigt är första jobbet avgörande för det fortsatta yrkeslivet.

Vi vill förbättra lärosätenas stöd till att förbereda studenterna och att hitta en väg ut på arbetsmarknaden. Det kan handla om att ordna praktik, hitta samarbeten kring examensarbete eller på annat sätt förmedla kontakter mellan studenter och arbetsgivare. Uppgiften är särskilt viktig för studenter från studieovana hem, som ofta saknar egna kontakter med potentiella arbetsgivare, och kunskap kring akademikers arbetsmarknad.

På de flesta lärosäten förekommer det olika former av aktiviteter för att hjälpa studenter ut på arbetsmarknaden. Men dessa verksamheter är underdimensionerade för behovet. Högskolorna har för lite pengar för att på allvar kunna hjälpa studenterna med övergången från studier till arbetsliv.

Vi föreslår därför att 50 miljoner kronor om året satsas för att lärosätena ska utveckla karriärcenter som ska stötta studenterna i övergången mellan studier och arbete.

Praktik högskolan/karriär coachning	2 009	2 010	2 011
Praktik i högskolan	50	50	50
Karriärcoachning	50	50	50

9.2 Företagande

Miljöpartiet ser företagande som en möjlighet att förverkliga idéer, bidra till samhällsutvecklingen och möjliggöra en kreativ och skapande sysselsättning. Vi anser därför att

politiken aktivt ska skapa så goda förutsättningar som möjligt för människor som vill starta och driva egna företag. Ökat företagande kan skapa de nya varor och tjänster som är en förutsättning för att vi ska klara de stora omställningar som väntar i framtiden.

En aktiv företagarpolitik måste ha flera olika beståndsdelar. I första hand krävs ett gynnsamt samhällsklimat med sunda statsfinanser, bra infrastruktur och god tillgång på välutbildad arbetskraft. Samhället måste också organiseras på ett sådant sätt att företagsamhet och entreprenörskap uppmuntras istället för att motverkas. För att främja företagandet ytterligare föreslår Miljöpartiet en rad förändringar som bland annat rör regelförenkling och finansiering.

9.2.1 Miljöteknik och miljödrivet näringsliv

Den svenska miljöteknikbranschen växer snabbt och har potential att bli en dominerande verksamhetsgren inom svenskt näringsliv. Många aktörer på området är ännu så länge små och har därför till exempel svårt att komma ut på en internationell marknad. Miljöpartiet vill stärka miljötekniksektorn genom att ett branschprogram för miljöteknik utvecklas. I branschprogrammet ska näringslivet och de fackliga organisationerna samarbeta med att ta fram strategier för hur miljöteknikbranschen kan utvecklas och stödjas för att få en mer framträdande ställning i framtiden. I detta arbete är det viktigt att ha en bred inriktning på vilken teknik som ska stödjas och fokus bör vara att rikta stödet mot de tekniker som har störst effekt i kampen mot klimatförändringarna. Miljöpartiet anslår därför 50 miljoner om året för detta ändamål.

Väl så viktig som miljöteknik är miljödriven näringslivsutveckling. Ökande medvetenhet om miljöproblemen och ökande konkurrens om råvaror kommer att ge konkurrensfördelar till företag som kan tillhandahålla sina produkter och tjänster med ett minimum av miljöbelastning. En pådrivande och framsynt miljöpolitik är i sig ett bra stöd till framtida affärs- och exportframgångar.

Både Swentec och Nutek har haft viktiga uppdrag att arbeta med miljödriven näringslivsutveckling. Swentec ur ett policyperspektiv och Nutek ur ett småföretagarperspektiv. Regeringen gör nu omfattande myndighetsförändringar på detta område. Vi menar att det är viktigt att både Swentec och det nya Tillväxtverket får fortsätta arbetet med miljödriven näringslivsutveckling.

9.2.2 Regelförenklingar och mikrokrediter

Det är viktigt att vi skapar så bra förutsättningar för företagande som möjligt. Ett problem som många företagare pekar på är mängden av regleringar, som upplevs som

ett hinder i företaget. Det har till och med myntats ett begrepp för det hela, ”regelkrånglet”. Nutek, som nu förvandlas till Tillväxtverket, har uppskattat svenska företags kostnader för regelhantering till över 50 miljarder kronor per år. Vi kan konstatera att med den takt regeringen satt upp kommer målet om 25 procent minskad regelbörda till 2010 inte att uppnås. Miljöpartiet anser att regelföreningsarbetet är mycket viktigt och tillför resurser till berörda myndigheter för att påskynda arbete.

För människor som har idéer som de vill omsätta i ett nytt företag är det ofta svårt att få ihop det första startkapitalet. Den privata finansieringssektorn kräver hög säkerhet. Kvinnor och personer med invandrabakgrund har ofta svårare att få lån än andra grupper.

Idag finns en möjlighet att söka så kallade mikrolån genom Almi Företagspartner. Lånet är upp till 100 000 kronor. Vi menar att det statliga systemet för utgivning av mikrolån till den som vill utveckla sin företagsidé behöver utökas. Som ett led i en särskild satsning på personer med invandrabakgrund bör staten öka sina medel till de redan befintliga systemen för förmedling av riskkapital.

Mikrokrediterna bör administreras av Almi som komplement till deras befintliga lån. Vi anslår 100 miljoner kronor årligen för denna satsning.

9.2.3 Företagsnära forskning

Forskning och utvecklingsverksamhet har blivit allt mer komplex och är förknippad med såväl stora kostnader som risker. Det innebär att det kan vara svårt för mindre företag att satsa på FoU. Under den förra mandatperioden sjösatte Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet programmet Forska och Väx med syfte att stärka och stimulera forskning och utveckling i små och medelstora företag.

Programmet har varit mycket framgångsrikt och Miljöpartiet vill därför utöka programmet med ytterligare 100 miljoner kronor per år. Det nya tillskottet på 100 miljoner kronor ska riktas specifikt mot forskning med miljörelevans inom mindre företag, till exempel för att ta fram ny miljö- och energiteknik. Eftersom ansökningarna till programmet Forska och Väx var mer än tio gånger så stort som de anslagna medlen ger tillskottet en välbehövlig ökning av småföretagens forskningsmöjligheter.

Utöver detta föreslår vi också att en möjlighet till nedsatta socialavgifter för forskningsintensiva företag ska utredas (se vidare i avsnitt om skatter).

9.2.4 Nedsatta arbetsgivaravgifterna för små företag

För att underlätta för småföretag att växa föreslår vi en nedsättning av arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna för de minsta företag. Vårt förslag innebär att arbetsgivaravgiften sätts ned med 10 procentenheter på en maximal lönesumma av 2,5 miljoner kronor vilket ger en maximal nedsättning för varje företag på 20 800 kronor per månad (se tabell 4). Vi föreslår också att Soloföretagare får en nedsättning så att de endast betalar ålderspensionsavgiften drygt 10 procent för den första anställda under det första året. För soloföretagaren innebär detta minskade kostnader för den första anställda det första året med drygt 60 000 kronor (beräknat på en månadslön på 25 000 kronor per månad).

Nedsättning av arbetsgivaravgifterna med 10 procentenheter upp till en lönesumma på maximalt 2,5 miljoner					
Lönesumma	Ungefärligt antal		Arbetsgivaravgift före	Arbetsgivaravgift mp	total nedsättning/månad
	anställda				
2500000	8		785000	535000	20833
2000000	6		628000	428000	16667
1500000	5		471000	321000	12500
1000000	3		314000	214000	8333

Tabell 4.

10 Högre kvalitet i skolan

Med grön utbildningspolitik står de studerande i centrum. Vår människosyn bygger på att alla människor i grunden är kunskapssökande, aktiva och kreativa, med en möjlighet att bli solidariska, ansvarstagande och empatiska individer. Vi tar tydligt ställning för att utbildningen i första hand måste utgå från barnen, ungdomarna och studenterna.

Skolans uppgift är att skapa optimala förutsättningar för varje individ att förverkliga sin strävan efter kunskap och utveckling. En av de viktigaste förutsättningarna för att förverkliga denna strävan är att den sker på den enskilda individens villkor. Alla ska garanteras likvärdig utbildning, men det betyder inte att utbildningen ska vara likformig. Eftersom barn är olika är det snarare så att mångfald är en förutsättning för likvärdighet.

Miljöpartiet driver en politik för att främja det livslånga lärandet. Varje människa har rätt till utbildning, inte bara som ung, utan genom hela livet. Möjligheter för individen att ändra inriktning i livet, att vidareutveckla och vidareutbilda sig, måste hela tiden finnas. Vi har alla olika förutsättningar och därför skall Sverige ha ett utbildningsväsende som ger många möjligheter. Miljöpartiet för en politik för nya livschanser.

10.1 Kvalitetsmiljard till grundskolan

Den svenska skolan håller hög kvalitet men alltför många elever lämnar skolan med otillräckliga kunskaper. En av fyra elever som gick ut grundskolan våren 2007 hade inte godkänt i alla ämnen och elva procent saknade behörighet att söka till gymnasieskolans ordinarie program.

Alla elever måste få förutsättningar att nå kunskapsmålen. Stor mångfald, långtgående individualiserad undervisning och kompetenta lärare är nyckeln till en framgångsrik skola.

Den borgerliga regeringen har hittills haft fel fokus i sin utbildningspolitik. Feltolkningar, avsiktliga eller inte, av internationella jämförande undersökningar har legat till grund för regeringens politik. Följden har blivit att fokus har lagts på att lösa problem som kanske inte ens finns. Regeringen har lagt ner stor möda på att elever ska bli mer disciplinerade; förslag om ordningsbetyg, rätt att flytta mobbare och liknande har duggat tätt. Mindre fokus har legat på att förbättra undervisningen och göra den mer individualiserad. Till exempel har den nationella timplanen, som reglerar exakt hur många timmar varje elev ska studera varje ämne, fortfarande inte skrotats. Detta trots att den omfattande försöksverksamhet som pågår visat på mycket positiva resultat. Regeringen har också varit väldigt fokuserad på betyg, fler betygssteg ska införas och eleverna ska få betyg tidigare. Det finns inget stöd i forskningen för att dessa åtgärder skulle leda till bättre kunskapsresultat i skolan. I stället behövs tydligare och mer utförlig information till elever och föräldrar.

I partimotionen En skola med kvalitet och mångfald presenterar Miljöpartiet en mängd förslag för att höja kvaliteten i skolan. Det handlar bland annat om att införa ett omdömessystem som ersätter dagens betygssystem och om att skärpa sanktionsmöjligheterna för Skolverket, så att skolor som inte lever upp till kvalitetskravet riskerar böter om de inte snarast åtgärdar bristerna i verksamheten. Här presenterar vi ytterligare satsningar för att stärka kvaliteten i grundskolan i form av en kvalitetsmiljard (se tabell 5).

Innehåll i kvalitetsmiljarden	2009	2010	2011
Genuspedagoger	20	20	20
Försöksverksamhet ämnesundervisning på modersmål	164	164	164
Utvidgad rätt till modersmålsundervisning	170	170	170
Kvalitetspott för pedagogisk utveckling (stöd till elever med sämre förutsättningar och individualisering av undervisning)	400	400	400
Lärarlyft (90 procent av lönen)	160	160	160
Lärarlyft obehöriga lärare 1000 platser och utbyggnad till 90 poäng	90	90	90
Delsumma	1004	1004	1004

Tabell 5.

10.1.1 Kvalitetspott för pedagogisk utveckling

För att ge fler elever bättre förutsättningar för att nå kunskapsmålen i skolan vill vi inrätta en kvalitetspott för pedagogisk utveckling. Syftet är att lyfta de elever som har sämre förutsättningar och öka utbildningens kvalitet. Skolor ska kunna söka och få medel för att genomföra projekt som syftar till att höja kvaliteten i undervisningen och i förlängningen leda till större måluppfyllelse. Inriktningen ska vara på nyskapande och innovativa pedagogiska projekt och vi ser gärna att man tar avstamp i de behov som dokumenterats i elevernas individuella utvecklingsplaner. Olika typer av satsningar kan komma i fråga, men det ska vara ett tydligt formulerat projekt som är enkelt att utvärdera. Utvärderingarna är viktiga, inte bara för att de fungerar som ett kvitto på investeringen, utan också för att de gör det möjligt att sprida goda exempel. Skolverket får i uppdrag att administrera projektet.

10.1.2 Bättre lärare

Lärarnas kompetens har en avgörande betydelse för elevernas resultat i skolan. Engagerade och kompetenta lärare hjälper elever att utvecklas kunskapsmässigt och som människor. Det finns många duktiga lärare runt om i landet som gör ett bra jobb. Om de fick större möjlighet till inspirerande och kvalitativ fortbildning skulle de kunna bli ännu bättre och bli ännu mer motiverade. Det finns också lärare som saknar vissa kompetenser som de skulle behöva utveckla för att bli riktigt bra lärare. Miljöpartiet anser att lärarna måste uppmärksammas mer. Skolledningarna måste ställa höga krav på varje lärare, och lärarna måste få möjligheter att leva upp till dessa krav.

Den borgerliga regeringen har gjort en satsning på fortbildning för lärare som de kallar Lärarlyftet. Det är en bra satsning som går ut på att lärare som vidareutbildar sig får en ersättning från staten som motsvarar 80 procent av deras lön under tiden som de studerar. Det har dock visat sig att avhoppet från utbildningarna är ganska stora. En

förklaring kan vara att många inte har sådana ekonomiska marginaler att de klarar ett inkomstbortfall på 20 procent. Många av de som tar del av utbildningen är ensamstående kvinnor med barn. För att skapa bättre möjligheter för personer som inte har så stora ekonomiska marginaler att ta del av läraryftet vill Miljöpartiet höja ersättningsgraden till 90 procent av lönen.

10.1.3 Ge obehöriga lärare möjlighet att bli behöriga

Det finns många som undervisar i skolan som saknar formell lärarbehörighet. Många av dessa är duktiga personer som passar bra för läraryrket. På sikt tror vi att det kan vara aktuellt att öppna upp fler vägar till läraryrket i kombination med en bättre kvalitets-säkring.

Miljöpartiet tycker att det är viktigt att lärare som saknar behörighet ges möjlighet att komplettera sin kunskap genom att läsa in det som de saknar för att bli behöriga lärare. Under förra mandatperioden fanns det en särskild lärarutbildning för obehöriga lärare, SÄL, som omfattade 90 poäng (tre terminers heltidsstudier). Den var utformad för yrkesverksamma som hade högskoleutbildning eller arbetslivserfarenhet i sådan omfattning att de behövde högst 90 poäng för att bli behöriga lärare. Utbildningen var mycket framgångsrik.

Nuvarande regering valde att göra om utbildningen till en tillfällig satsning som man gav namnet VAL, vidareutbildning av lärare, och kortade ner den till maximalt 60 poäng, vilket motsvarar två terminers heltidsstudier. Eftersom många behöver mer än två terminers studier för att bli behöriga, blev utbildningen relevant för färre.

Miljöpartiet tycker att förändringen var olycklig. Satsningen var dessutom tillfällig och gäller endast fram till 2010. Det finns många lärare kvar i våra skolor som saknar pedagogisk examen. Enligt Skolverkets statistik utgör de obehöriga cirka 15 procent i grundskolan och nästan 30 procent i gymnasieskolan. Trots att regeringen gör stora satsningar på fortbildning för behöriga lärare, tar man bort möjligheten till fortbildning för dem som kanske behöver den mest, de obehöriga lärarna.

Miljöpartiet avsätter medel för att återinföra möjligheten för obehöriga lärare att läsa in sin behörighet samt återställa omfattningen till 90 poäng, alltså motsvarande tre terminers heltidsstudier.

10.1.4 Försöksverksamhet med ämnesundervisning på modersmål

Nästan all undervisning i skolorna bedrivs på svenska, något som gör det svårt för barn som ännu inte behärskar svenskan obehindrat att tillgodogöra sig undervisningen, så

som till exempel matematik. Det gäller framför allt elever som nyligen anlant till Sverige och som inte har hunnit lära sig svenska språket tillräckligt bra för att hänga med i undervisningen. En elev har rätt att få bra undervisning i matematik även om eleven inte behärskar svenska fullt ut.

Miljöpartiet vill därför starta en försöksverksamhet i tio kommuner där man prövar att ge elever rätt till undervisning i matematik på sitt modersmål. Detta för att ge eleverna bättre kunskaper i dessa ämnen under tiden eleverna utvecklar sin kunskap i svenska språket. När eleverna är nyanlända sker en större del av undervisningen i ämnena på modersmålet, men med tiden sker sedan en större del av ämnesundervisningen på svenska.

De kommuner som har störst andel elever berättigade till modersmålsundervisning erbjuds vara med i försöket. I dessa kommuner erbjuds elever i årskurs 1-5 att få en del av sin matematikundervisning på sitt modersmål. Antalet elever i kommunen med samma modersmål som önskar denna undervisning måste uppgå till minst fem. Försöket pågår i tre år och utvärderas sedan för att se hur resultaten påverkats och hur elever, lärare och föräldrar uppfattat undervisningen.

10.1.5 Utvidgad rätt till modersmål

Barn har rätt till goda kunskaper såväl i svenska språket som i sitt modersmål, i de fall då det inte är svenska. Goda kunskaper i modersmålet ger dessutom bättre förutsättningar för att lära sig ett andra språk bra. Att skolan erbjuder en bra modersmålsundervisning är således både en fråga om att barn ska ha rätt till sin kultur och att skapa goda förutsättningar för att alla elever ska utveckla goda kunskaper i svenska språket, vilket är ett av skolans viktigaste ämnen.

I grundskoleförordningen finns en begränsning som säger att elever har rätt till modersmålsundervisning i som mest sju år. Det är en begränsning som Miljöpartiet vill ta bort, vilket även Skolverket rekommenderat. Fördjupade språkkunskaper anses i andra fall vara en tillgång för samhället, och har till och med föranlett reformer av antagningssystemet till högskolan. Självklart ska elever som så önskar kunna fördjupa sina kunskaper i modersmålet även efter att ha studerat det i sju år.

10.1.6 Ny satsning på genuspedagoger

Miljöpartiet avsatte tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet år 2002 medel för att utbilda genuspedagoger. Målet var att det skulle finnas en genuspedagog i

varje kommun. Satsningen var upplagd så att kommunen tog kostnader för vikarier medan staten tillhandahöll utbildningen, som alltså var gratis för kommunerna.

Målet var långt ifrån uppfyllt när satsningen löpte ut. Uppskattningsvis hälften av landets kommuner saknar genuspedagog. Miljöpartiet anser att jämställdhetsarbetet i skolan måste stärkas eftersom det på många håll saknas kunskap om hur man kan arbeta med jämställdhetsfrågor och integrera jämställdhetsarbetet i verksamheten.

Miljöpartiet vill nu göra en ny, bättre, satsning på genuspedagoger. Vi avsätter medel i tre år för att möjliggöra utbildning av 600 genuspedagoger. I vårt förslag får kommunerna till skillnad från tidigare också ersättning för vikariekostnaderna.

11 Tid för barn

Många människor upplever i dag att de inte har tillräckligt med tid för sig själva, sina barn, vänner och släktingar. Framför allt småbarnsföräldrar har svårt att få vardagslivet att gå ihop. Karriär ska kombineras med familjeliv, en aktiv fritid och kanske föreningsliv. Samtidigt tycker de flesta att det är viktigt att spendera mycket tid med sina barn när de är små. Det är många som känner igen sig i en tillvaro fylld av stress och dåligt samvete.

Även om många känner svårigheter med att få ihop livspusslet är förvärvsarbete viktigt såväl för individen som för samhället. På arbetsplatsen finns många människors sociala nätverk, arbete leder till personlig utveckling och många känner glädje av ett väl utfört arbete. Det är arbetet som betalar för den offentliga sektorn och vår privata konsumtion. Miljöpartiet menar att det omöjligt kan vara ett mål att alla alltid ska jobba allt mer och allt längre. Vi anser att det finns ett behov av balans mellan arbetstid och fritid och att den balansen kan förändras beroende på var i livet man befinner sig.

Miljöpartiet menar att en viktig välfärds- och livskvalitetsreform är att fortsätta att skapa mer tid för människor och samtidigt underlätta vardagspusslet. Under de senaste 50 åren har många reformer genomförts som skapat ökat livsutrymme för människor. I stället för enbart ökad ekonomisk standard har vi i Sverige valt att bygga ut föräldraförsäkringen, infört lagstadgad rätt till semester och sänkt arbetstiden. Mycket av det här arbetet har skett genom avtal mellan arbetsmarknadens parter som sedan följts av lagstiftning. Miljöpartiet vill fortsätta det här arbetet.

11.1.1 Prioritera småbarnsföräldrar

Miljöpartiet menar att det måste skapas bättre balans mellan arbete och fritid. I den processen bör småbarnsföräldrar i första hand prioriteras. Flera undersökningar har under de senaste åren visat på att det är just småbarnsföräldrar som upplever störst problem med att få ihop livspusslet⁴². Bristen på tid är också ett hälsoproblem som i förlängningen kan leda dyrbara och kostsamma sjukskrivningar. En fjärdedel av de heltidsarbetande föräldrarna har idag en total arbetstid på över 80 timmar per vecka om man räknar samman arbetstid, hemarbete och vård av barn – en nivå som enligt forskarna ger förhöjd risk för stressrelaterade hälsoproblem.

11.1.2 Barntid – en reform för mer tid

Miljöpartiet anser att det är viktigt att skapa mer utrymme för föräldrar att vara med sina barn. Idag finns en rätt att gå ned i arbetstid till 75 procent under barnets första åtta år. Att använda denna möjlighet är dock i praktiken begränsad för många människor då det bland annat innebär förlorad arbetsinkomst och lägre pension. Det finns också en heltidsnorm i samhället som är mycket stark, speciellt för män, som gör det svårt att minska arbetstiden även om man tycker att man har råd.

För att skapa större möjlighet för människor att arbeta mindre i samband med att man har små barn presenterar vi en reform som vi kallar barntid och som innebär att föräldrar kan få ersättning för att gå ned i arbetstid under småbarnsåren. Reformen ger fler människor möjlighet att minska sin arbetstid under småbarnsåren utan att förlora kontakten med arbetsmarknaden. Vi anser att barntid är ett betydligt bättre förslag än regeringens förslag om vårdnadsbidrag som riskerar att konservera könsroller och skapa jämställdhetsproblem⁴³. Vi tror också att barntid ger större effekter då fler kommer att kunna utnyttja det än vårdnadsbidraget och att det passar dagens moderna föräldrars behov av flexibilitet bättre.

Barntidsförslaget innebär en möjlighet för båda föräldrar att gå ned i arbetstid och dela på det praktiska föräldraskapet vilket ger fördelar ur både barn- och föräldraperspektiv. Barntid innebär en rättighet att gå ned i arbetstid till 75 procent mot en ersättning på 2 500 kronor per månad. Rättigheten kan utnyttjas av båda föräldrarna samtidigt eller var för sig. Barntid är flexibelt så till vida att ersättning utgår proportionellt mot hur mycket man går ned i tid. Barntid är också en helt

⁴² I miljöpartiets motion på Den ekonomiska vårpropositionen 2008 utvecklas vi detta resonemang. Där finns också referat och statistik från forskning och undersökningar på området.

⁴³ I Finland och Norge där vårdnadsbidraget finns är över 95 procent av dem som utnyttjar det kvinnor.

individualiserad ersättning som inte går att överlåta till skillnad mot föräldraförsäkringen. Detta menar vi kommer att gynna ett mer jämställt uttag.

11.1.3 Regler för barntidsersättning

- Barntid blir en del av föräldraförsäkringen men med eget regelverk.
- Barntidsersättningen är 2500 kronor. Bidraget beskattas och är pensionsgrundande.
- Ersättning utgår för deltidsarbete i samband med att man har små barn.
- Ersättning kan inte tas ut samtidigt som ordinarie föräldraförsäkring.
- Ersättning kan tas ut efter att barnet fyllt ett år upp till 8 år (samma gräns som lagstadgad rätt till deltid).
- Ersättningsperioden är maximalt 24 månader. Kortaste ersättningsperiod är en månad.
- Ersättningen är individuell. Vardera föräldern har rätt till 24 månader som inte kan överlåtas. Båda föräldrarna kan tas ut barntid samtidigt.
- Ersättning utgår endast vid förvärvsarbete på minst 50 procent av normalarbetstid enligt gällande kollektivavtal.
- Maximal ersättning utgår vid arbete mellan 50 och 75 procent av heltid och räknas av vid arbete mer än 75 procent med 4 procent per procentenheter mer arbete. Vid arbete 76 procent utgår alltså 96 procent av full ersättning.

12 Lika rätt och jämställdhet

Miljöpartiet menar att politiken mot diskriminering behöver utvecklas och skärpas. Alla människor ska ha samma möjligheter och rättigheter. Vår politik bygger på insikten om att lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter måste gälla både formellt och i verkligheten. Även om en ytterdörr är lika bred för alla - ingen uppenbar diskriminering – så föreligger inte lika rättigheter om den är för smal för att en rullstol ska kunna komma igenom.

Vi är mycket bekymrade över att inte alla har samma rättigheter och möjligheter att verka i vårt samhälle. I statistiska granskningar av arbetsmarknaden, den politiska arenan och brottsutsattheten framträder uppenbara olikheter mellan olika grupper. Än tydligare blir skillnaderna i människors egen upplevelse av samhället. Om man tar sig tid att lyssna på människors berättelser - om fruktlös jakt på arbete, om sexistiska kränkningar i form av ord, tafs och våld, om timslångt sökande efter ett café där

rullstolen kommer in – så kan man omöjligt hävda att Sverige är ett jämställt eller jämlikt land att leva i.

Hela den generella politiken måste genomlysas av ett likarättsperspektiv. Avgörande för ett samhälleligt likarättsperspektiv är att förutsättningar finns för normbrytande grupper att själva organisera sig och driva sina krav. Vi menar att Sverige bör utveckla en minoritetspolitik som syftar till att skapa sådana förutsättningar för alla minoriteter.

Det finns inga enkla lösningar, flera olika maktstrukturer samverkar. Vissa av strukturer, exempelvis rasistiska sådana, kan delvis förklaras med att de utsatta grupperna utgör minoriteter i samhället. Diskriminering och utsatthet hos kvinnor, som i praktiken utgör en majoritet av befolkningen, måste istället förstås utifrån en köns- maktordning. Denna syn på hur samhällets normer begränsar och straffar människor, bildar, tillsammans med övertygelsen om att var och en har rätt att vara sig själv men att ändå ha samma möjligheter att verka i samhället, grunden för Miljöpartiets politik för lika rättigheter.

Miljöpartiet föreslår i årets budgetmotion ett större paket med åtgärder som syftar till att stärka lika rättsperspektivet i svensk politik (tabell 6).

Lika rätt satsning	2009	2010	2011
Situation testing	5	5	5
Antidiskriminerings klausuler	5	5	5
Organisationsstöd	70	70	70
Motverka diskriminering av romer, afrosvenskar, muslimer	5	5	5
Fond för rättegångskostnader	10	10	10
HBT-kompetens i vården	6	6	6
Bilpooler för funktionshindrade	5	5	5
Centrum mot rasism	3	5,5	5,5
EBO - Migrationsverket	12	12	12
Antidiskrimineringsbyråerna för insamlande av statistik	5	5	5
Kommunersättningar vid flyktmottagande	200	200	200
Mikrokrediter	100	100	100
Ny myndighet - Lika rättigheter	40	50	60
Summa	466	479	489

Tabell 6.

12.1.1 Ny myndighet - Lika rättigheter

Arbetet med att skapa ett samhälle där alla ges lika rättigheter kräver insatser på många områden. För att samordna dessa insatser och för att samla den kunskap på området som behövs bör en särskild myndighet för lika rättigheter inrättas. Myndigheten bör dels tillföras nya uppgifter, dels överta ett antal uppgifter som idag ligger på Ungdoms-

styrelsen, Brottsförebyggande rådet, Forum för Levande historia och Diskrimineringsombudsmännen.

Myndigheten för lika rättigheter bör ha ett brett mandat att arbeta med strategiska frågor som information, utbildning, metodutveckling, omvärldsbevakning och opinionsbildning. Myndigheten bör ges uppdraget att sammanställa och, om det behövs, ta fram statistik och annan forskning om exempelvis hatbrott och diskriminering på arbetsmarknaden.

Genom detta helhetsgrepp får Sverige ett medel för att få genomslag för sin politik för lika rättigheter och samtidigt effektivt stödja olika offentliga aktörer, liksom enskilda sådana (bland annat lokala antidiskrimineringsbyråer), i deras arbete mot diskriminering och rasism.

– *Situation testing*

Myndigheten för lika rättigheter bör ges i uppdrag att utveckla så kallad situation testing som metod i sitt arbete. Situation testing innebär att myndigheten utför kontrollerade tester av exempelvis arbetsgivare genom att sända in fingerade ansökningar i olika namn, svenskklingande och icke svenskklingande, men med lika meriter.

Erfarenheter från bland annat Storbritannien visar att metoden är effektiv i arbetet med tillsyn och att få fram stödbevisning till andra diskrimineringstvister⁴⁴. I enlighet med den utredning som DO redovisade år 2005⁴⁵ bör myndighetens ramar och möjligheter för att genomföra en situation testing regleras särskilt i lag. För detta arbete avsätter Miljöpartiet fem miljoner kronor.

Lika rättsmyndigheten bör också få ett särskilt uppdrag att stödja övriga myndigheter för att minska diskriminering i rättsväsendet. För att möjliggöra detta avsätter vi 10 miljoner kronor per år.

– *Antidiskrimineringsklausuler*

Erfarenheter från bland annat USA visar att antidiskrimineringsklausuler är ett kraftfullt verktyg för att åstadkomma förändringar i arbetslivet. I enlighet med förslaget i Det blågula glashuset bör regeringen anta en förordning som innebär att en sådan ska tillämpas i alla statliga upphandlingar⁴⁶. Regeringen bör också säkerställa att klausulerna följs upp, så att en reell press sätts på de upphandlande företagen. En funktion för att stötta myndigheterna i arbetet bör inrättas i finansdepartementet. Den

⁴⁴ se vidare SOU 2005:56, Det blågula glashuset, avsn.13.7.1

⁴⁵ DO 2005 dnr. 419-2005 ab. 13

⁴⁶ SOU 2005:56

föreslagna myndigheten för lika rättigheter bör ges motsvarande uppdrag för kommunernas upphandling. För detta arbete avsätter Miljöpartiet fem miljoner kronor per år.

– ***Organisationsstöd***

En nödvändig del av ett samhälle som strävar efter lika rättigheter är att utsatta grupper har förutsättningar att själva formulera sitt perspektiv och aktivt påverka samhället. Endast de som själva drabbas av samhällets normer kan beskriva vad det innebär och vilka åtgärder som behöver vidtas. Staten bör därför säkra ett långsiktigt stöd till företrädare för handikapporganisationerna, RFSL och andra företrädare för HBT-personer samt kvinnors organisering. För detta arbete avsätts 70 miljoner årligen.

– ***Motverka diskriminering av romer, afrosvenskar, muslimer***

Den nyinrättade myndigheten för lika rättigheter bör ges i uppdrag att göra en särskild satsning på att motarbeta diskriminering mot afrosvenskar, romer och muslimer. Dessa grupper är de som enligt SCB:s och det numera nerlagda Integrationsverket statistik står längst ifrån arbetsmarknaden och som upplever störst diskriminering i vardagen. För att möjliggöra detta avsätts fem miljoner kronor årligen.

– ***Fond för rättegångskostnader***

Tio miljoner kronor avsätts i en fond för rättegångskostnader.

– ***HBT-kompetens i vården***

Som vårdtagare är man i regel i en utsatt position. Samtidigt spelar bemötandet från vårdpersonalen stor roll för behandlingsresultatet. Om inte vårdapparaten förmår att möta alla på ett korrekt och inkluderande sätt innebär det att en stor del av befolkningen i praktiken har sämre rätt till sjukvård än majoriteten. Det gäller inte minst på ungdoms- och mödravårdsmottagningar, där kunskapen om situationen för till exempel hbt-personer eller personer med utländsk bakgrund kan vara bristfällig. Socialstyrelsen bör därför ges ett särskilt uppdrag att säkerställa likarättskompetensen inom vården. För detta arbete avsätter Miljöpartiet sex miljoner kronor årligen.

– ***Bilpooler för funktionshindrade***

På många håll i landet utvecklas idag bilpooler. Det är ett kostnadseffektivt och miljövänligt alternativ för många, inte minst storstadsbor. Poolerna bildas både av privatpersoner i samverkan, biluthyrningsföretag och offentliga aktörer, exempelvis kommuner som tillgängliggör sina bilar under kvällar och helger. För att möjliggöra också för personer med funktionsnedsättning att delta i bilpooler bör incitament, i form av bidrag instiftas för att få en del av bilbeståndet i poolerna anpassade för de mest

förekommande funktionsnedsättningar. För detta arbete avsätter Miljöpartiet fem miljoner kronor per år.

– ***Centrum mot Rasism***

Centrum mot Rasism ska som en paraplyorganisation samla de etniska minoritetsorganisationerna och andra frivilligorganisationer som arbetar mot rasism och främlingsfientlighet. Funktionen är betydelsefull, såväl för landets organisationer som för staten. Motsvarande konstruktion finns för exempelvis ungdomsorganisationer, handikapporganisationer och inom idrottsrörelsen. Även om Centrum mot Rasism dragits med svårigheter har det en outhärlig roll att spela och har alla förutsättningar att, med en säkrad stabil och långsiktig finansiering, fylla den funktionen. Vi tillför tre miljoner 2009 för att Centrum mot Rasism ska kunna fortsätta sin verksamhet. Anslaget ökar därefter till fem miljoner.

– ***EBO - Migrationsverket***

Ebo-principen är den regel som säger att asylsökande fritt får välja var de vill bosätta sig under tiden Migrationsverket behandlar deras ansökan. Miljöpartiet anser att Migrationsverket måste åläggas att samarbeta med asylsökandes och flyktingars vistelsekommuner i syfte att underlätta deras start i Sverige. För detta arbete avsätter Miljöpartiet 12 miljoner kronor.

– ***Antidiskrimineringsbyråerna för insamlande av statistik***

Resurser bör tillföras antidiskrimineringsbyråerna för att de ska kunna föra statistik som möjliggör jämförelser över tid och mellan olika delar av landet. Vår föreslagna myndighet för lika rättigheter bör ges i uppdrag att samordna och sammanställa statistiken. För att möjliggöra detta avsätter vi fem miljoner kronor per år 2009, 2010 och 2011.

12.1.2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Miljöpartiet menar att det är viktigt att fler kommuner solidariskt delar det nationella ansvaret för flyktingmottagande. Vi blir alltmer bekymrade över en situation där ett fåtal kommuner tar emot allt fler flyktingar medan andra kommuner inte tar emot en enda. Det är självklart att dessa kommuner ser svårigheten med att ansvara för hela Sveriges flyktingmottagning. Vi tror inte att detta är bra för den enskilde flyktingen som kommer till Sverige. Vi anser att det är viktigt att de nyanlända flyktingarna så snabbt som möjligt ges chansen att bli aktiva och respekterade i det svenska samhället. Då är underlättande av inträdet på arbetsmarknaden mycket viktigt.

För att öka drivkrafterna för fler kommuner att ta emot flyktingar föreslår Miljöpartiet att kommunersättningar vid flyktingmottagande ökar med 10 000 kronor per flykting. Detta motsvarar en anslagsökning på ungefär 200 miljoner kronor givet prognosen i budgetpropositionen för flyktingmottagande.

12.1.3 Mikrokrediter till småföretagare

För människor med idéer som de vill omsätta i ett nytt företag är det ofta svårt att få ihop det första startkapitalet. Den privata finansieringssektorn kräver hög säkerhet. Kvinnor och personer med invandrabakgrund har ofta svårare att få lån än andra grupper.

Idag finns en möjlighet att söka så kallade mikrolån genom Almi Företagspartner. Lånet är upp till 100 000 kronor. Vi menar att det statliga systemet för utgivning av mikrolån till den som vill utveckla sin företagsidé behöver utökas. Som ett led i en särskild satsning på personer med invandrabakgrund bör staten öka sina medel till de redan befintliga systemen för förmedling av riskkapital.

Mikrokrediterna bör administreras av Almi som komplement till deras befintliga lån. Vi anslår 100 miljoner kronor årligen för denna satsning.

12.1.4 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Regeringen anslår drygt 400 miljoner kronor 2009 för särskilda jämställdhetsåtgärder. Medlen ska bland annat användas till en handlingsplan för att minska våldet mot kvinnor. Regeringen föreslår ingen förlängning av anslaget efter 2010.

Miljöpartiet anser att anslaget bör finnas kvar även efter 2010. Vi ser bland annat stort behov av jämställdhetsutbildningar inom rättsväsendet, det vill säga domare, nämndemän, åklagare och polisväsendet. Det behövs kompetensutveckling inom området, våld i hederns namn. Det krävs också en riktad satsning på information kring samkönat våld. Bland vårdpersonalen behövs det fortbildning inom genus. Det krävs forskning om hur våldsutsatta kvinnor behandlas inom vården. Det behövs också kraftigt höjda anslag till kvinnojourernas verksamhet.

Utöver de förslag som presenteras ovan finns ytterligare förslag i vår partimotion om Lika rättigheter.

13 Ett solidariskt Sverige i världen

13.1.1 Ett öppet Sverige

Miljöpartiet anser att alla människor i grunden har samma rätt till vår gemensamma jord. Vi har en vision om fri rörlighet för alla människor och tror på mångfald som ett positivt värde. Vi behöver öppna upp fler vägar att komma hit för att arbeta. Därför har Miljöpartiet tillsammans med regeringen lagt förslag på regler som ökar möjligheterna till arbetskraftsinvandring. Det kommer att ha stor betydelse för Sveriges förmåga att möta både dagens och framtidens utmaningar på arbetsmarknaden. På detta sätt skapas möjligheter till laglig migration. Vi vill ha en öppnare värld. Det ska inte vara förbehållet medborgare inom EU att röra sig fritt över gränser. Migration är en positiv del av en alltmer globaliserad värld. Vårt samhälle berikas och görs mer dynamiskt.

I Sverige idag finns minst 10 000 papperslösa personer. Dom bor i Sverige, många gånger sedan lång tid tillbaka. De flesta arbetar endera vitt eller svart och bidrar därmed till vår samhällsekonomi. Vi anser att det är både inhumant och ett slöseri med resurser att inte ge de papperslösa en möjlighet att fortsätta att bidra till vårt samhälle och vill därför genomföra en regularisering, det vill säga en tillfällig amnesti.

Amnestin ska gälla för alla dem som fick ett avvisningsbeslut enligt den tidigare utlänningslagstiftningen men som ändå fortfarande befinner sig i landet, som inte begått grova brott under vistelsen i Sverige och som på hjälpligt sätt kan visa sin identitet. För att finansiera en regularisering år 2009 tillskjuter Miljöpartiet 245 miljoner kronor. Vi avsätter också fem miljoner kronor för att finansiera hälso- och sjukvård för gömda. Ingen människa ska nekas vård i vårt land.

Få delar av den svenska asylprocessen är så inhuman som den del där ett utvisnings- eller avvisningsbeslut skall verkställas. Många gånger sker ett otal försök att verkställa ett beslut, utan att det angivna mottagarlandet ens vill befatta sig med individen i fråga. Systemet är dessutom oerhört kostsamt och administrativt svåröverskådligt. Vi anser att det ska finnas ett tak för hur många gånger försök att utvisa en person skall få ske. Samordningen mellan polis och Migrationsverk brister. Ett led i en effektivisering av verkställighetsprocessen kan vara att renodla ansvaret till endera myndigheten. Ett annat led kan vara att nya riktlinjer utfärdas för hur verkställighet får ske och hur många gånger ett försök får ske. Vi bedömer att det finns stora effektiviseringsvinster att hämta här. Särskilt om Sverige börjar tillämpa en mer human flyktingpolitik där fler får stanna.

Med en mer generös flyktingpolitik bedömer vi att det går att spara 130 miljoner kronor årligen genom färre avvísningar och därmed lägre anslag för detta ändamål.

13.1.2 Rättvist bistånd och handel

Vår grundläggande solidaritet med alla människor innebär också att vi också vill arbeta med att förebygga det som gör migration till en nödvändighet istället för ett fritt val för många. Bistånd och mer rättvisa handelsvillkor är en hörnsten i en sådan politik.

Vi inom Miljöpartiet är starkt medvetna om att jordens resurser är knappa och mycket ojämnt fördelade mellan länder och människor. Nya siffror från Världsbanken visar att 400 miljoner fler människor lever under den globala fattigdomsgränsen än vad man tidigare trott (nu beräknat till 1,25 dollar om dagen).

Miljöpartiet menar att det är en absolut nödvändighet att varje människa har alla grundläggande mänskliga rättigheter tillgodosedda. Ekonomiska, sociala, kulturella, politiska och medborgerliga rättigheterna är alla lika viktiga. Miljöpartiet vill verka för en rättvis och miljömässigt hållbar fördelning av jordens resurser. Därför är det viktigt att Sverige fortsätter att vara ett föredöme för andra rika länder genom att upprätthålla enprocentsmålet i biståndet. Regeringen använder idag stora delar av biståndet till flyktingmottagande. Detta innebär att mindre pengar går till fattigdomsbekämpning. En sådan omfattande avräkning kan Miljöpartiet inte acceptera. Vi menar att flyktingmottagande i huvudsak ska finansieras utanför biståndsramen.

Miljöpartiet bejakar fri handel mellan länder, företag och människor. Om handeln sker på rättvisa villkor gynnas både rika och fattiga. Idag finns i praktiken gigantiska handelshinder mellan rika och fattiga länder som i de allra flesta fall gynnar de redan rika länderna. Ett konkret exempel är EU:s och USA:s subventioner till jordbruket som måste avvecklas för att handel i världen ska fungera bättre.

13.1.3 En modern säkerhetspolitik

Säkerhetshot idag handlar inte först och främst om militära hot. I stället måste planeringen av säkerhetspolitiken utgå från de behov och krav som 2000- talets säkerhetspolitiska situation ställer på oss som stat i ett alltmer internationaliserat samhälle.

Miljöpartiet menar att politiken måste utgå från en helhetssyn. Hoten mot det svenska samhällets säkerhet kan inte mötas med enbart militära medel utan måste motverkas på en lång rad andra sätt. Till hoten hör terrorism, miljöhot, klimatförändringar, narkotika- och drogrelaterad brottslighet, ekonomisk brottslighet, allvarliga dataintrång och

sabotage med mera. Dessa hot ter sig idag betydligt mer konkreta än de traditionella militära hoten från andra stater.

Säkerhet måste också ses ur ett globalt perspektiv. Miljöpartiet står fast vid att det svenska försvaret ska omvandlas från ett invasionsförsvar till ett fredsfrämjande insatsförsvar, i enlighet med vad riksdagen tidigare har beslutat. Det är utgångspunkten för Miljöpartiet de Grönas försvarspolitik. Försvaret ska ha ett tydligt och renodlat uppdrag och det ska uppfyllas på ett kostnadseffektivt sätt. För detta ändamål krävs fortsatta omfattande omstruktureringsinsatser både inom förbandsverksamheten och inom materielförsörjningen.

Miljöpartiet stöder regeringens uttalade ambition att effektivisera försvarets materielförsörjning med stopp redan nu för vissa materielprojekt och tillsättande av en genomförandegrupp för ytterligare effektivisering, som bland annat omfattar anpassning till insatsorganisationens behov och en minskad egenutveckling av materiel. Miljöpartiet anser att utgifterna för materielförsörjningen kan reduceras mer än vad regeringen aviserat. Detta kan åstadkommas bland annat genom att även stoppa beslutet om utveckling och köp av nästa generations JAS 39 Gripen. Vidare föreslår Miljöpartiet stopp för utveckling av en ny ubåt.

När nu regeringen gjort halt istället för att gå vidare med omvandlingen av försvaret anser Miljöpartiet istället att processen måste fortlöpa. Enligt vår bedömning ska anslaget för Förbandsverksamhet och beredskap minskas med 600 miljoner kronor, vilket motsvarar regeringens ökning på samma anslag. Däremot tillför Miljöpartiet ytterligare 70 miljoner kronor till Fredsfrämjande förbandsinsatser. Detta för att de internationella insatserna är en prioriterad uppgift. Totalt föreslår vi besparingar på försvaret på 950 miljoner 2009, 3060 miljoner 2010 och 4100 miljoner 2011. Miljöpartiets fullständiga budgetförslag för Försvaret återfinns i vår kommittémotion på utgiftsområde 6.

14 Kultur

En grundtanke i den gröna ideologin är att ge varje människa möjlighet att utveckla sina förmågor och att uttrycka sig fritt. För Miljöpartiet de Gröna är ett rikt och mångfasetterat kulturliv en nyckel till mänsklig livskraft. Därför är kultur något som alla måste ha rätt till. Brukarperspektivet är därför oerhört viktigt för oss och vi vill driva en kulturpolitik som tar avstamp i de många människornas behov och möjligheter. Tillgänglighet är ett nyckelord.

Barn och ungdomar formas utifrån de värderingar de möter och de kunskaper de inhämtar, men också med hjälp av de verktyg de får att hantera sina upplevelser. Kulturen har en viktig funktion att fylla i detta avseende. Miljöpartiet anser att det är viktigt att kultur i alla dess former är något vårt samhälle prioriterar. Vi ser satsningar på kultur som förebyggande investeringar för att motverka olika samhällsproblem, som ett skydd för demokratin och det öppna samhället och som en läkande kraft. Kulturen har också en roll att spela för att föra generationer och grupper som annars inte skulle mötas närmare varandra.

Miljöpartiet anser att det åvilar den offentliga sektorn, kommuner, landsting och stat att ta ansvar för att alla har tillgång till kultur, oavsett ålder, ekonomi och utbildningsnivå. Det är därför viktigt med en tydlig statlig politik med denna inriktning. Allra mest värnar vi barnets rätt till att aktivt kunna delta i kulturlivet. Varje barn, oavsett var hon bor eller vem hon är, borde ha möjlighet att exempelvis delta i musik- eller kulturskola.

Vi menar att staten har ett ansvar för åtgärder som kan öka incitamenten för kommunerna att bredda sin uppsökande verksamhet för att nå större grupper av barn på till exempel musik- och kulturskoleområdet.

Den betoning som regeringen gör av kulturskapare som potentiella entreprenörer är intressant, men riskerar också att skapa en alltför snäv bild av kulturen som enbart en vara vars värde ligger i det pris den kan uppbringa. Kultur är så mycket mer.

Miljöpartiet förespråkar regionala kulturfonder för att främja det regionala kulturlivet. Syftet med fonderna är att finansiera nya kulturprojekt, att göra kulturen tillgänglig för fler och förbättra arbetsvillkoren för kulturarbetarna. Fonderna ska administreras av länsstyrelserna som också tillsätter den kommitté som fördelar medel ur fonderna.

Stress, oro, och ångest skapar ohälsa liksom glädje, inspiration och självförtroende kan skapa hälsa. Kulturen har därför en viktig roll att spela som en hälsofrämjande kraft. Vi vill satsa på hälsofrämjande kultur inom vården, omsorgen och skolan. Medlen tillförs Kulturrådet.

Miljöpartiet anser att fri entré-reformen var mycket lyckosam. Statistiken visar att avskaffandet av reformen innebar att antalet besökare har minskat med på de museer som då omfattades av reformen. Miljöpartiet anslår därför medel till de Centrala museerna för att återinföra fri entré-reformen. Vi vill också göra mer för att tillgängliggöra kultur för barn och ungdomar. Vi menar regeringens satsning på Skapande skola är bra men vi föreslår att man utvidgar satsningen till att gälla samtliga årskurser i grundskolan. Vi gör också satsningar på den fria scenkonsten, på en nationell biblioteksplan

och på kulturmiljövård. En fullständig redovisning av vårt förslag till anslag fördelning på kulturområdet återfinns i vår kommittémotion på utgiftsområde 17.

15 Hälsa- och sjukvård

Miljöpartiet de Gröna är kritiskt till en del av de reformer som regeringen har infört och tänker införa inom hälso- och sjukvården. Den nya tandvårdsreformen gör det inte billigare för människor att gå till tandläkaren annat än för de med mycket stora behov. Den innehåller inte heller de förebyggande incitament vi skulle vilja ha in i tandvården. För att öka tandhälsan hos ungdomar föreslår vi fri tandvård upp till 25 år.

Att öka valfriheten i sjukvård och omsorg är bra, men utformning av nya förslag måste övervägas noga så att reformerna leder till de mål man har. Miljöpartiet menar att det är viktigt att ett förebyggande och hälsofrämjande perspektiv byggs in i hela vården.

Vi vill bevara apoteksmonopolet. Merparten människor i Sverige är nöjda med Apoteket och det kan utvecklas till att bli ännu bättre, parallellt med att receptfria läkemedel kan säljas på andra ställen. Det är högst olyckligt att rasera strukturen med apotek och införa något som med allra största sannolikhet blir dyrare, utan att bli bättre.

I dagsläget kostar felaktig läkemedelsanvändning samhället ungefär lika mycket som den totala läkemedelsnotan. Det är helt orimligt, i högsta grad skadligt för människor och dyrt för samhället. Strukturena behöver styras om till att bli hälsofrämjande. Vi föreslår i årets budgetmotion flera åtgärder för att minska den felaktiga läkemedelsanvändningen.

Vi avsätter också extra resurser till psykiatrin i brett perspektiv, bland annat genom en kraftfull satsning på elevhälsan, projektmedel för fysisk aktivitet och en förändrad struktur av reformen personliga ombud för att de ska kunna fungera mer oberoende.

16 Folkhälsa

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa förutsättningar för god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Att utjämna skillnader i hälsa bland befolkningen handlar också om att minska andra skillnader i levnadsvillkor. Regeringens politik har istället ökat dessa skillnader genom att försvåra situationen för arbetslösa och sjukskrivna.

Den svenska folkhälsopolitiken utgår från elva målområden som fokuserar på de faktorer i samhället som påverkar folkhälsan. Dessa är livsvillkor, miljöer, produkter

och levnadsvanor. Ansvar för målen är fördelade mellan olika aktörer och nivåer i samhället.

Miljöpartiet har flera förslag i budget för 2009 som skapar förutsättningar för en bättre folkhälsa till skillnad från regeringen som främst inriktar sig på individers levnadsvanor.

Samtliga förslag inom områdena Hälso- och sjukvård samt folkhälsa presenteras i kommittémotionen för utgiftsområde 9.

17 Utgiftstak, utgiftsramar och finansiellt sparande

Staten och den offentliga sektorns utgifter och inkomster över längre tid måste balansera. Sverige hade ett problem med balansen i den offentliga sektorn tidigare. Överskottsmålet och den nya budgetprocessen har skapat ett stabilare regelverk kring den offentliga sektorns ekonomi och genom överskottsmålet har statsskulden kunnat minskas. Miljöpartiet står bakom målet att den offentliga sektorns finansiella sparande ska uppgå till en procent som andel av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.

17.1.1 Förslag till utgiftstak

Miljöpartiet har i tidigare budgetmotioner presenterat våra förslag till utgiftstak för 2009 och 2010. Vi står fast vid dessa utgiftstak med vissa tekniska justeringar för förslag som regeringen lagt fram och som vi nu accepterat. I årets budgetmotion föreslår vi utgiftstak för 2011 (tabell 7).

Utgiftstaken och budgeteringsmarginalen, budgetmotion 2008			
	2009	2010	2011
Mp förslag hösten 2007	1021	1051	
Teknisk justering pga fastighetskatt m.m. samt förslag i BP09	-14	-15	
Mp utgiftstak	1007	1036	1067
Takbegränsade utgifter i BP09	953	985	1001
Mp ökning av takbegränsade utgifter	20	30	33
Mp takbegränsade utgifter totalt	973	1015	1034
Budgeteringsmarginal Mp-budgetmotion 2008	34	21	33

Tabell 7.

17.1.2 Finansiellt sparande

Miljöpartiet presenterar i vår budgetmotion liksom regeringen ofinansierade utgiftsökningar och skattesänkningar för 2009 på ungefär en procent av BNP.

Bedömningarna kring det ekonomiska läget är dock osäkra och vi har därför ett högre sparande än regeringen 2010 och 2011 (tabell 8).

Finansiellt sparande, budgetmotion 2008	2009	2010	2011
Finansiellt sparande BP09 (miljarder kronor)	35	56	93
Finansiellt sparande BP09 (procent av BNP)	1,1 %	1,6 %	2,5 %
Saldo Mp, avvikelse mot regeringen (miljarder kronor)	1	3	9
Procent av BNP	0,04 %	0,09 %	0,25 %
Finansiellt sparande Mp-budgetmotion 2008	1,1 %	1,7 %	2,8 %

Tabell 8.

17.1.3 Den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna

Regeringen gör i budgetpropositionen framskrivningar för att testa de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet. Stora utmaningar står framför oss i form av demografiska förändringar med en allt äldre befolkning. Miljöpartiet menar att dessa utmaningar måste mötas med aktiv politik. Vi kommer att göra analyser av våra förslags påverkan på de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet och är beredda att ompröva förslag om det finns problem med den långsiktiga hållbarheten.

18 Skatter

18.1.1 Inledning - en radikal skattepolitik

Skattepolitiken är grundläggande. Den påverkar i stor utsträckning människors privat-ekonomi. Samtidigt är den ett viktigt politiskt styrmedel som påverkar människor och företags beteenden. Miljöpartiet menar att det behövs en radikal skattepolitik som syftar till att ge människor ökad frihet, större rättvisa och drivkrafter att medverka till ett hållbart samhälle.

Skattepolitiken måste i större utsträckning än idag anpassas efter de utmaningar som samhället står inför. Den mycket snäva syn på skattepolitiken som regeringen stått för, där det överordnade målet tycks vara att sänka skattetrycket, avvisar vi.

Miljöpartiet menar att skattepolitiken i större utsträckning behöver användas för att klara klimat- och miljömål. Offensiva miljöskatter är beprövade och har visat goda resultat. Skatteväxlingen som genomfördes i Sverige under förra mandatperioden lyfts fram internationellt som ett föredöme⁴⁷. Höjningen av miljöskatterna som då beslutades av riksdagen omfattade 30 miljarder för de kommande tio åren.

Vi anser att det kommer att behövas klimat- och energirelaterade skattehöjningar i minst denna storleksordning under de kommande tio åren. Pengarna som genereras behövs för satsningar på ny energiteknik, utbyggnad av klimatvänlig infrastruktur såsom järnväg och kollektivtrafik, forskning och utveckling och klimatanpassning av bostäder. Investeringar som gör att vi klarar klimatmålen samtidigt som ekonomin kan utvecklas och nya jobb skapas.

Miljöpartiets förslag om kraftigt höjda klimat- och energiskatter innebär samtidigt att vi inte anser att kraftigt höjda inkomstskatter varken är nödvändiga eller möjliga. Vår ambition är att vanliga löntagare med inkomster under 30000 kronor per månad inte bör få någon inkomstskattehöjning. Samtidigt är skatter ett viktigt sätt att omfördela resurser i samhället. Med våra förslag ökar rättvisan i skattesystemet påtagligt jämfört med den politik som regeringen för.

18.1.2 Skatteförslag

Miljöpartiets skatteförslag sammanfattas i tabell 9. Tabellen är uttryckt som avvikelser från regeringens budgetförslag. Flera av regeringens skatteförslag välkomnar vi, bland annat den sänkta bolagskatten och den generella sänkningen av arbetsgivaravgifterna med en procent. Den sänkta bolagskatten är rimlig med tanke på de större regel- förändringar regeringen föreslår och som minskar möjligheterna till skattefusk och därmed ökar skatteintäkterna. Den generella sänkningen av arbetsgivaravgiften är bra och i linje med Miljöpartiets prioriteringar. Vi välkomnar också den mindre förändringen av 3:12 reglerna liksom att beloppsgränsen för avdrag för resor höjs till 9000 kronor samt några andra mindre förändringar.

På avgörande punkter har vi dock stora invändningar mot regeringen skattepolitik. Vi har motsatt oss införandet av jobbskatteavdraget, omläggningen av fastighetskatten och

---

⁴⁷ COMETR Competitiveness Effect of Environmental Tax Reforms – policy brief march 2007

avskaffandet av förmögenhetskatten. På det sätt och i det sammanhang som regeringen gjorde dessa tre stora förändringar kunde vi inte acceptera dem. Reformerna har sammantaget lett till stora skattesänkningar för grupper med relativt höga inkomster. Trots att vi sagt nej till dessa förändringar anser vi dock inte att det helt går att backa tillbaka dem. Det går inte att förändra skattesystem en gång om året. Däremot menar vi att justeringar behöver göras som leder till en mer rättvis fördelning av skatteuttaget.

Vårt viktigaste argument för att inte höja inkomstskatterna för vanliga löntagare är att det behövs relativt stora klimat- och energiskattehöjningar de närmaste åren. Ekonomiska styrmedel som koldioxidskatten är ett effektivt sätt att minska klimatutsläppen. Vi menar att Sverige har goda möjligheter att både klara klimatmålen och skapa jobb och ekonomisk utveckling samtidigt. Men för att klara det behövs effektiva verktyg så som klimat- och energiskatter. Vi tror att det finns en stark opinion för kraftfulla åtgärder där samhällets resurser inriktas på detta mål. Att i det läget kraftigt höja både klimatskatterna och inkomstskatten ser vi inte som en framkomlig väg. Snarare riskerar det att minska människors beredskap till omställning.

18.2 Inkomstskatter

18.2.1 Reformering av jobbskatteavdraget

Miljöpartiet verkar för en mer rättvis fördelning av samhällets resurser och föreslår därför en större reform av jobbskatteavdraget. Reformen innebär att jobbskatteavdraget trappas av vid inkomster över 30 000 kronor per månad. Vi säger också nej till regeringens förslag om höjd skiktgräns i den statliga skatt utöver den höjning som sker till följd av uppräknings.

Jobbskatteavdraget ger idag maximalt en skatteminskning på 18 000 kronor per år (1511 kronor/månad) efter att det föreslagna tredje steget trätt ikraft. Den största skatteminskningen utgår vid inkomster över ungefär 29 000 kronor i månaden. Jobbskatteavdraget som egentligen är en skattereduktion ger de flesta som har inkomst av lön lägre skatt på mellan 700-1200 kronor per månad.

Vi föreslår att jobbskatteavdraget trappas av för inkomster över 30 000 kronor per månad. Avtrappningen innebär att jobbskatteavdraget minskar proportionellt med 10 procent ned till en nivå där underlaget för jobbskatteavdraget och grundavdraget är lika

stort och där det därmed inte utgår någon skattereduktion⁴⁸. Marginalskatten på inkomster över 30 000 kronor ökar något till följd av vårt förslag. Vår bedömning är emellertid att inkomsteffekten av höjd skatt och substitutionseffekten till följd av något högre marginalskatt på inkomster över 30 000 kronor i huvudsak tar ut varandra. Vårt förslag bygger på det faktum att om jobbskatteavdraget har några positiva utbudseffekter så är det i de lägre inkomstklasserna. Enligt SNS konjunkturrapport 2008 kan jobbskatteavdraget ge upp till 16 procent ökat arbetsutbud för de med låga inkomster. För de med medelinkomster ökar arbetsutbudet något medan det för höginkomsttagare faktiskt minskar något⁴⁹.

Det ökade uttaget av statlig skatt tillsammans med det avtrappade jobbskatteavdraget ger ökade skattintäkter på ungefär 11,6 miljarder kronor.

18.2.2 Pensionärernas inkomstskatter

Införandet av jobbskatteavdraget har inneburit en skillnad mellan beskattningen av lön och andra ersättningar. Motivet är att det ska bli lönsammare att arbeta, men slår orättvist mot pensionärer som har arbetslivet bakom sig. Miljöpartiet hade aldrig själva utformat en skattesänkning på det sättet som nu är gjord. Vi har tidigare sänkt inkomstskatten på ett sätt som kommit alla till del.

Regeringen tar i årets budgetproposition ett litet steg mot att utjämna skillnaderna mellan skatt på lön och skatt på pension genom en höjning av grundavdraget för pensionärer. Miljöpartiet anser att detta är en viktig åtgärd för en grupp med knappa inkomster.

Förutom skatteminskning till följd av det höjda grundavdraget föreslår vi att garantipensionen höjs (se avsnitt om minskade klyftor och ökad trygghet, avsnitt 4).

18.2.3 Avskaffad skattereduktion för hushållsnära tjänster

Regeringen har infört en skattereduktion för hushållsnära tjänster. Miljöpartiet är kritiskt till detta förslag som vi tror främst kommer att utnyttjas av personer med goda inkomster som bör ha råd att betala för dessa tjänster själva. Subventioner av hushållsnära tjänster ger dåliga fördelningseffekter, riskerar att ersätta en form av skattefusk med en annan och bidrar inte till ökad jämställdhet. Skattereduktionen är 50

---

⁴⁸ Jobbskatteavdraget beräknas som (underlaget för jobbskatteavdraget-grundavdraget) * kommunal inkomstskatt

⁴⁹ i LO:s rapport Vad händer med skatterna – kommentar till skatteföringar år 2007 och 2008 s34-35

procent av arbetskostnaderna inklusive moms. Maximal skattereduktion är 50 000 kronor per år vilket är en mycket hög subvention.

Miljöpartiet föreslår att riksdagen beslutar att slopa skattereduktionen för hushållsnära tjänster från och med den 1 januari 2009. Förslaget innebär att skatteintäkterna för staten ökar med 1,3 miljarder kronor.

18.3 Arbetsgivaravgifter

18.3.1 Generell nedsättning av socialavgifterna

För att underlätta för småföretag att växa och utvecklas föreslår vi att arbetsgivaravgiften sätts ned med 10 procent på en lönesumma upp till maximalt 2,5 miljoner kronor. Förslaget innebär att alla företag med en lönesumma på 2,5 miljoner och däröver erhåller en skattelättnad om cirka 20 800 kronor per månad. Nettokostnaden för offentlig sektor till följd av förslaget är ungefär 14,5 miljarder kronor.

Regeringen har infört en nedsättning av arbetsgivaravgiften för 18-24 åringar. Förslaget utvidgas i höstbudgeten till att gälla även ungdomar under 18 år och upp till och med 25 år. Nedsättningen utökas också. Vi föreslår att den tidigare nedsättningen avskaffas och att riksdagen avslår förslaget att utvidga nedsättningen vilket gör att intäkterna för offentlig sektor ökar med drygt 13,6 miljarder.

Utöver den generella nedsättningen föreslår vi dessutom att arbetsgivaravgiften för enmansföretag som anställer sätts ned så att dessa företag endast betala ålderspensionsavgift under det första året för den första anställde (se också avsnitt fyra om företagande)

18.3.2 Nedsatt arbetsgivaravgifter för forskningsintensiva företag

Sverige är i dag mycket framgångsrikt när det gäller forskning inom bland annat bioteknik och IT, men har inte lyckats lika bra med att kommersialisera forskningsresultaten i form av nya innovationsdrivna företag. För att se till att svenska forskningsresultat skapar arbetstillfällen i Sverige behöver förhållandena för nya och innovativa företag i Sverige förbättras. Miljöpartiet föreslår därför att arbetsgivaravgiften för små och medelstora företag med hög forskningsintensitet sätts ned, med undantag för pensionsavgiften. Nedsättningen ska vara neutral i förhållande till bransch och endast baseras på graden av forskningsintensitet. En sådan nedsättning kan skapa nya arbetstillfällen för akademiker, öka företagets vilja att investera i forskning och förbättra möjligheterna att kommersialisera svenska innovationer i Sverige. Miljöpartiet

föreslår att en utredning tillsätts för att utforma en sådan avgiftsnedläggning och att regeringen återkommer med lagförslag som innebär att nedsättningen kan träda ikraft från och med 1/1 2011.

18.4 Klimat- energi- och miljöskatter

18.4.1 Höjd koldioxidskatt

Klimatskatter och miljöskatter är effektiva styrmedel för att minska utsläpp av till exempel koldioxid och miljöförstörande ämnen. Det procentuella uttaget av miljö och klimatskatter har minskat under senare år (diagram 7) vilket innebär att skatternas styrande effekt minskat. Även om det inte finns något självändamål med höga miljö- och energiskatter finns en stor risk att deras effekt urholkas om de inte växer i samma takt som BNP utvecklingen. Genom skatter på miljö- och hälsoskadliga varor synliggörs samhällskostnader som annars inte syns i priset och konsumtionen styrs i en mer hållbar riktning.

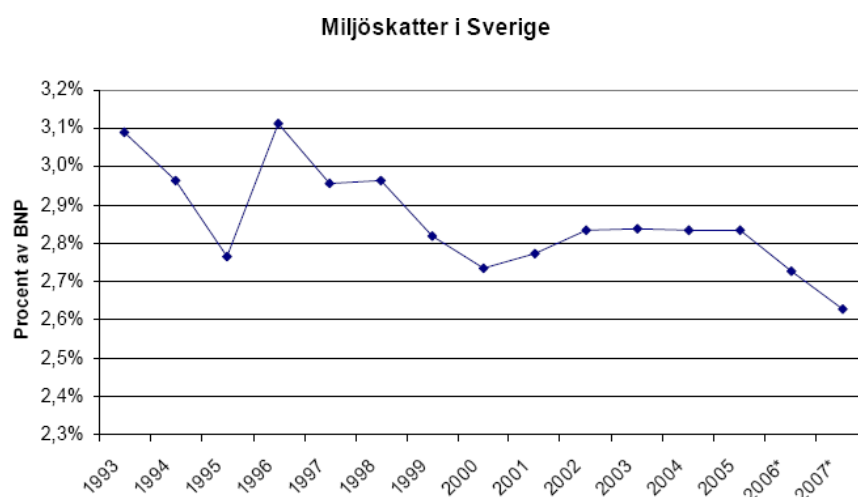

Diagram 7. Källa SCB, miljöräkenskaperna.

För att hålla omvandlingstrycket uppe i samhället och för att ge tydliga signaler om att fortsatt klimatomställning är prioriterat föreslår vi att koldioxidskatten höjs med 15 öre år 2009, 30 öre 2010 samt 15 öre 2011. En höjning med 15 öre innebär att bensinpriset ökar med ungefär 50 öre. Höjd koldioxidskatt slår bland annat igenom på priset på bensin, diesel och eldningsolja.

Miljöpartiet menar också att uppräknigen av miljö- och klimatskatterna behöver förändras. Indexering finns till för att inte den styrande effekten av skatten ska urholkas när inkomsterna stiger. Den nuvarande indexeringen som endast bygger på konsument-

prisindex gör att den styrande effekten successivt urholkas. Istället bör uppräkningsindex också kopplas till BNP-utvecklingen och tydligare relateras till klimatmålen⁵⁰.

18.4.2 Flygskatt

Flygfotoget är enligt lagen om skatt på energi befriad från både energi- och koldioxid-skatt vilket i sin tur beror på att alla avtalsslutande parter i ICAO (International Civil Aviation Organization) har slutit ömsesidiga överenskommelser om att leverera skattebefriat bränsle.

Miljöpartiets mening är att detta avtal måste förhandlas om. På grund av att flyget inte betalar energiskatt eller koldioxidskatt är det idag kraftigt subventionerat jämfört med andra transportslag. Innan avtalet kan förhandlas om måste en skatt som motsvarar energi och koldioxidskatten införas.

Användningen av flygbränsle för inrikes flyg beräknades år 2007 uppgå till 267 tusen kubikmeter. Omräknat motsvara detta ökade energiskatter på ca 870 miljoner kronor. På motsvarande sätt skulle koldioxidskatten på inrikesflyget innebära skatteintäkter på ca 630 miljoner kronor. Totalt skulle energi- och koldioxidskatten för flygbränsle ge staten skatteintäkter på ca 1,5 miljarder kronor. Om ett skatteuttag på totalt 1,5 miljarder skulle fördelas på ca 7 miljoner flygresor motsvarar det en prisökning på ca 218 kronor per resa⁵¹.

Vi föreslår att frågan om en koldioxidskatt på flyget fortsätter utredas. Fram till att koldioxidskatt och energiskatt kan införas på flyget menar vi att en tillfällig skatt per passagerare införs som ger motsvarande priseffekt för konsumenten. Den flygskatt som regeringen beslöt att inte genomföra ger denna effekt. Vi menar att den bör införas på dubbel nivå (200 kronor enkel resa inrikes och i Europa och 400 kronor för enkel resa utanför Europa) för att därigenom ungefär motsvara ungefär den energi- och koldioxid-skatt som flyget idag inte betalar.

18.4.3 Minskad nedsättning av koldioxidskatten för den lätta industrin samt för jord- och skogsbruk

Miljöpartiet föreslår att koldioxidskatten på den lätta industrin och för jord- och skogsbruk skärps i enlighet med förslaget i klimatberedningen⁵². Syftet med höjningen är att öka trycket på klimatomställning i industrin. Den lätta industrin liksom jord- och

---

⁵⁰ Se också Svensk klimatpolitik SOU 2008:24 s294

⁵¹ RUT PM Dnr 2008:1314

⁵² Se också Svensk klimatpolitik SOU 2008:24 s

skogsbruk betalar i dag 21 procent av koldioxidskatten. Vi föreslår att dessa stället ska betala 30 procent av skatten.

18.4.4 Koldioxidskatt på torv

Torv är i dag undantagen koldioxidskatt trots att torven är ett fossilt bränsle. Vi föreslår att undantaget från koldioxidskatt slopas vilket innebär att torvbrytning snabbt kommer att bli olönsamt och fasas ut som bränsle. Miljöpartiet begär att regeringen återkommer med lagförslag. Den nya lagen föreslås träda i kraft från 1 juli 2009.

18.4.5 Kilometerskatt

Miljöpartiet föreslår att riksdagen begär att regeringen utreder och återkommer med lagförslag om en kilometerskatt för lastbilar senast den 1 januari 2011. Syftet med skatten är att i större utsträckning internalisera externa effekter så som bullar och slitage från lastbilstrafiken. Skatten kommer också leda till effektiviseringar och lägre utsläpp av växthusgaser från lastbilstrafiken. I snitt ska skatten vara 20 kronor per mil men den bör differentieras eller återföras på ett sådant sätt att konkurrensen inte snedvrids för företag i norra Sverige⁵³.

18.4.6 Reformerad förmånsbeskattning av bilar samt höjd drivmedelsförmån

Miljöpartiet föreslår att ett helt nytt system för förmånsbilar införs i linje med det förslag som presenterades av klimatberedningen⁵⁴. Systemet innebär att beskattningen av förmånsbilar utgår från bilens koldioxidutsläpp och att kraven skärps successivt (liknande system har införts i Storbritannien med stor framgång). Dagens nedsättning av förmånsskatten med 20 procent för etanolbilar och 40 för biogas bilar ligger kvar.

Tekniskt innebär förslaget att förmånsvärdet beräknas i procent av bilens nybilspris. Hur många procent av bilens nybilspris som utgör förmånsvärdet bestäms av bilens koldioxidutsläpp (tabellen 8). För dieselbilar tillkommer tre procentenheter som kompensation för högre utsläpp av kväveoxider och partiklar.

---

⁵³ Se också Svensk klimatpolitik SOU 2088:24 s291f

⁵⁴ Se också Svensk klimatpolitik SOU 2088:24 s308f

% AV NYBILS- PRIS	2008 G/KM	2009 G/KM	2010 G/KM	2012 G/KM	2014 G/KM
10	155	150	145	140	135
11	160	155	150	145	140
12	165	160	155	150	145
13	170	165	160	155	150
14	175	170	165	160	155
15	180	175	170	165	160
16	185	180	175	170	165
17	190	185	180	175	170
18	195	190	185	180	175
19	200	195	190	185	180
20	205	200	195	190	185
21	210	205	200	195	190
22	215	210	205	200	195
23	220	215	210	205	200
24	225	220	215	210	205
25	230	225	220	215	210
26	235	230	225	220	215
27	240	235	230	225	220
28	245	240	235	230	225
29	250	245	240	235	230
30	255	250	245	240	235

Tabell 8.

Givet att inga beteendeförändringar tillkommer med det nya systemet ökar den offentliga sektorns skatteintäkter med ungefär en miljard kronor⁵⁵. Vi räknar dock med att det nya systemet kommer att leda till kraftiga beteendeförändringar i form av att bilar med lägre koldioxidutsläpp köps in som tjänstebilar vilket gör att systemet är budgetneutral på ett till två års sikt.

Vi föreslår också att förmån av fritt drivmedel förändras. Förmånsvärdet av fritt drivmedel beräknas idag som 1,2 gånger bränslepriset. Då många förmånsbilister har en marginalskatt på ca 50 procent innebär det att de upplever att de i praktiken bara betalar 60 procent av drivmedelspriset. För att rätta till detta bör drivmedelsförmån i stället värderas till två gånger bränslepriset. Förslaget är i princip budgetneutralt.

Vidare föreslår vi att förmån av fri parkering för förmånsbil inte bör anses ingå i bilförmånen utan beskattas separat i likhet med parkeringsförmån för egen bil. På så sätt blir den styrande effekten tydligare i områden där parkeringsplatser är en bristvara och kan väntas få fler att ställa bilen och resa på annat sätt. Förslaget är i princip budgetneutralt.

---

⁵⁵ RUT PM Dnr 2008:1036

18.4.7 Nedsatt förmånsskatt för cyklar

Om fri cykel erhålls av arbetsgivaren utgår idag skatt på värdet av cykeln genom inkomstskatt och arbetsgivaravgift betalas på förmånsvärdet. Vi föreslår att arbetsgivaren ska kunna erbjuda fri cykel till ett värde av maximalt 250 kronor per månad (inklusive service) utan att betala skatt på detta värde. Syftet med nedsättningen är att stimulera ökat cyklande vilket både leder till lägre klimatutsläpp och bättre folkhälsa. Reformen beräknas minska skatteintäkterna för offentlig sektor med 250 miljoner kronor per år.

18.4.8 Trängselskatt

Miljöpartiet föreslår att intäkterna från trängselskatten i Stockholm används för förbättringar i kollektivtrafiken. Vidare föreslår vi att även Essingeleden beläggs med trängselskatt. Essingeleden är den mest störningskänsliga delen av vägnätet i Stockholmsregionen. Avgiftsbefrielsen för Essingeleden innebär en tendens till att trafik flyttas över dit. Den redan avsevärda trängseln där ökar därmed vilket leder till stora störningar i andra delar av vägnätet. Om undantaget för Essingeleden skulle tas bort skulle incitamenten att verkligen minska bilresorna och inte bara flytta dem öka. Detta skulle dessutom ge ytterligare intäkter som direkt kan slussas över till Stockholmsregionen för satsningar på kollektivtrafiken. Förslaget påverkar inte statens saldo.

18.4.9 Registreringskatt

Sverige har Europas tyngsta och mest bränsleslukande bilpark. I en nyligen presenterad rapport från Nordiska ministerrådet konstateras också att Sverige, som inte har någon registreringsavgift på bilar, har fler bilar per invånare än de övriga länderna. Sverige har också de högsta utsläppen från nya bilar. I Norge, Danmark och Finland har utsläppen sänkts efter att en differentierad registreringsavgift införts⁵⁶.

För att öka bränsleeffektiviteten i bilparken föreslår vi att en koldioxidrelaterad registreringskatt införs. Registreringskatten bör baseras på såväl koldioxidutsläpp som förbränningsmotoreffekt och beräknas som:

500 kr/g CO₂ utöver 255 g/km (215 g/km för diesel)
+ 400 kr/kW utöver 130 kW (95 kW för diesel).
Skatten bör utgå med maximalt 60 000 kronor per fordon.

---

⁵⁶ Naturvårdsverket Klimataktuellt 2008-10-01

Skatten beräknas öka statens skatteintäkter med 500 miljoner kronor per år. Förslaget måste utredas vidare och vi begär att regeringen återkommer med lagförslag som kan träda ikraft 1/1 2010.

18.4.10 Koldioxidskatten i handlande sektorn

Regeringen har föreslagit att koldioxidskatten i den handlande sektorn sänks i två steg. Miljöpartiet har tidigare motsatt sig en sänkning av koldioxidskatten i den handlande sektorn. Vi står tills vidare kvar vid detta ställningstagande. Så länge utsläppshandels-systemet inte fungerar tillfredsställande ser vi att skatten kan vara kvar. När utsläppstaken sänks och utsläppsrätterna börjar auktioneras ut finns möjlighet att ompröva detta ställningstagande.

18.4.11 Höjd effektskatt på kärnkraft samt höjd fastighetskatt för vattenkrafts-anläggningar

Handeln med utsläppsrätter pressar upp priset på el vilket skapar stora vinster för producenter av elkraft som inte behöver några utsläppsrätter (kärnkraft och vattenkraft) och vars kostnader inte stiger. Av den här anledningen föreslår vi att effektskatten på kärnkraft höjs samt att fastighetsskatten på vattenkraft höjs.

18.4.12 Skatt på fluorerade växthusgaser

Miljöpartiet föreslår att en miljöskatt för fluorerade växthusgaser införs. Skattesatsen bör sättas på samma nivå som koldioxidskatten för den industri som ej omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter.

Regeringen uppmärksammar i budgetpropositionen behovet av en skatt på fluorerade växthusgaser och föreslår att en utredning tillsätts. Vi stödjer detta förslag som ligger i linje med vad Miljöpartiet tidigare begärt.

18.4.13 Sänkt moms på ekologiska livsmedel

Regering och riksdag har uttalat att hållbar utveckling är ett övergripande värde som på alla områden ska främjas och fördjupas. Sänkt moms på ekologiskt producerad mat skulle stimulera till ökad konsumtion av livsmedel från certifierad produktion och förbättra förutsättningarna för att nå miljömålen. I dagsläget är detta dock inte möjligt enligt EU:s momsdirektiv, men frågan om lågmoms är för närvarande under diskussion i EU. Frankrike och Storbritannien har i ett gemensamt brev till EU-kommissionen föreslagit att EU ska tillåta lägre moms på ekologiska livsmedel. Detta initiativ bör

Sverige stödja. Miljöpartiet begär därför att regeringen vidtar nödvändiga åtgärder på EU-nivå och återkommer med lagförslag på en sänkning av mervärdesskatten på ekologiskt producerad mat från tolv till sex procent. Då detta kräver en ändring av EU:s momsdirektiv kan lagen tidigast träda i kraft den 1 januari 2010.

18.5 Övriga skatteförslag

18.5.1 Skatt på alkohol

Under de senaste tio åren har Systembolagets försäljning av cider och blanddrycker – så kallad alkohol – ökat med hela 63 procent. För att dämpa denna utveckling föreslår vi en ny skatt på alkohol. Tilläggs skatten till en början sätts till 20 kr per liter konsumtionsfärdig dryck, och därefter utvärderas för att se om detta ger önskad effekt. I övrigt bör utformning följa den promemoria finansdepartementets tagit fram om alkohol. I denna ingår också att intäkterna, för att tilläggs skatten ska vara förenlig med EU-regler, ska användas till alkoholförebyggande åtgärder.

18.5.2 Behov av översyn av skatterna

Miljöpartiets mål för skattepolitiken är att de skatter som behövs för att finansiera den gemensamma välfärden ska tas in på ett rättvist och rättssäkert sätt, där skatten beräknas utifrån bärkraft och på ett sätt som så långt som möjligt undviker oönskade snedvridningar av ekonomin. Genom skatter på miljö- och hälsoskadliga varor ska samhällskostnader som annars inte syns i priset synliggöras, för att på så sätt styra konsumtionen i en mer hållbar riktning. Skattesystemet ska vara enkelt att förstå och svårt att fuska med.

Vi menar att flera av regeringens genomförda skatteförändringar varit dåliga. Regeringens skattepolitik har inneburit större skattesänkningar i kronor för dem med höga inkomster samtidigt som de i större utsträckning finansierats av de med relativt låga inkomster. Den tiondel av befolkningen med de högsta inkomsterna får närmare en femtedel av jobbskatteavdraget och en fjärdedel av skattesänkningen från den reformerade fastighetsbeskattningen. Dessutom har män i större utsträckning än kvinnor fått del av skattesänkningarna. Jobbskatteavdraget förändrar också skatteuttaget på olika typer av förvärvsinkomster. Pensionärer liksom långtidssjuka blir relativt sett fattigare än de som arbetar.

Regeringen har också genomfört flera riktade förändringar av arbetsgivaravgifterna och de sociala avgifterna. Nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för vissa ålders-

grupper skapar stora konkurrensproblem och tröskeleffekter. Vi menar att flera av regeringens förändringar skapat omotiverade undantag som minskar likformigheten och ökar krånglet i skattesystemet.

På grund av att regeringens skattepolitik inte har varit förenlig med vad vi menar är en sund skattepolitik anser vi att det finns behov av en större översyn av skattesystemet. Delar som behöver finnas med i en sådan översyn är bland annat fastighetskatten och kapitalbeskattningen, inkomstbeskattningen av olika typer av arbetsinkomst, miljö- och klimatskatter samt energiskatter. Vi föreslår att en bred parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att ta fram underlag för en sådan skatteöversyn.

Skatter	Effekt från	2009	2010	2011
Förvärvsinkomstskatter				
Avskaffad skattereduktion för hushållsnära tjänster	01-jan	1,3	1,3	1,3
Reformerad skattereduktion för arbetsinkomst	01-jan	7,6	7,6	7,6
Nedsatt förmånsskatt cyklar	01-jan	-0,25	-0,25	-0,25
Nej till höjning av skiktgränsen	01-jan	4	4	4
Reformerad förmånsbeskattning bilar	01-jun	0,5	0,1	0
Socialavgifter				
Nedsatt arbetsgivaravgift för småföretag	01-jan	-14,5	-14,5	-14,5
Nedsatt arbetsgivaravgift för enmansföretag	01-jan	-0,5	-0,5	-0,5
Höjda arbetsgivaravgifter för 18-25-åringar	01-jan	13,6	13,6	13,6
Höjd löneskatt äldre	01-jan	0,8	0,8	0,8
Nedsatta arbetsgivaravgifter i FOU intensiva företag				-0,5
Punktskatter				
Koldioxidskatt i den handlande sektorn	01-jan	0,45	0,45	0,45
Effektskatt på kärnkraft + höjd fastighetskatt på vattenkraft	01-jan	2	4	4
Höjd koldioxidskatt med 15 öre 2009, 30 öre 2010, 15 öre 2011	01-jan	4,4	13,1	17,2
Skatt på flygresor	01-jun	1	2	2
Höjd koldioxidskatt industrin samt jordbruk och skogsbruk från 21 procent till 30 procent av hushållens nivå	01-jan	0,5	0,5	0,5
Full koldioxidskatt på torv	01-jan	0	0	0
Kilometerskatt				5,5
Koldioxidrelaterad registreringskatt			0,5	0,5
Höjd skatt på alkoholisk	01-jan	0,37	0,37	0,37
Skatt på fluorerade växthusgaser			0,1	0,1
Mervärdesskatt				
Sänkt moms ekologiska livsmedel		0	-0,20	-0,20
Summa, offentliga sektorns skatteintäkter		21,3	33,0	42,0

Tabell 9. Beräkningar av skattintäkter till följd av Miljöpartiets budgetförslag (avvikelse mot regeringen, miljarder kronor).

19 Utgifter fördelade på utgiftsområde

Miljöpartiets budgetförslag innebär ökade utgifter om 20 miljarder kronor 2009 som sedan stiger till drygt 32 miljarder 2011. Våra förslag till utgiftsramar presenteras i tabell 10 nedan. Tabellen är uttryckt som avvikelser mot regeringens förslag.

Utgiftsramar, Mp-förslag (avvikelse mot regeringen i miljoner kronor)			
Utgiftsområde	2009	2010	2011
1 Rikets styrelse	-317	9	54
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	170	340	500
3 Skatt, tull och exekution	0	0	0
4 Rättsväsendet	-50	-50	-50
5 Internationell samverkan	0	0	0
6 Försvar och samhällets krisberedskap	-840	-2 860	-3 900
7 Internationellt bistånd	2 800	2 800	2 800
8 Migration	80	5	5
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	836	1 016	1 016
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	390	1 590	1 683
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	1 000	1 000	1 000
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	3 130	5 630	5 630
13 Integration och jämställdhet	366	379	782
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	3 682	5 880	5 880
15 Studiestöd	3 600	3 665	3 665
16 Utbildning och universitetsforskning	1 774	2 089	2 219
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	258	435	628
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik	300	300	300
19 Regional tillväxt	0	0	0
20 Allmän miljö- och naturvård	1 257	2 078	2 987
21 Energi	1 086	2 093	2 180
22 Kommunikationer	-28	2 436	4 447
23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	370	499	519
24 Näringsliv	360	460	490
25 Allmänna bidrag till kommuner	-230	-30	-30
26 Statsskuldräntor m.m.	0	0	0
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	0	0	0
Summa utgiftsområden	19 994	29 764	32 804
Saldo Mp-budgetmotion 2008	1 276	3 206	9 166

Tabell 10. Förslag till utgiftsramar uttryckta som avvikelser mot regeringens förslag i miljoner kronor.

Nedan följer förslag på anslagsförändringar på respektive utgiftsområde. Även på anslagsnivån är utgifterna presenterade som avvikelser mot regeringens förslag i miljoner kronor. Många av regeringens utgiftsförslag säger vi ja till. Vi välkomnar satsningarna på rättsväsendet i form av ökade anslag till bland annat åklagare och domstolar, satsningarna på psykiatri, insatserna för att minska vårdköerna, satsningarna på forskning och flera andra förslag. Fullständiga beskrivningar av våra förslag på utgifter återfinns i kommittémotioner för respektive utgiftsområde.

19.1.1 UO 1 Rikets styrelse

		Utgiftsområde: 1		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
Summa utgiftsområde:		-317	9	53,5
Anslag (nr)	Anslag			
4:1	Regeringskansliet m.m.	-335	-25	
5:1	Länsstyrelserna m.m.	35	52	72
9:1	Sv. Institutet för europapolitiska studier samt EU-information	-18	-19	-19,5
6:2	Justitiekanslern	1	1	1
Specifikation av anslag 5:1				
	Länsstyrelsernas arbete med miljömålen	133	150	170
	Övriga anslagsförändringar Länsstyrelserna	-98	-98	-98
	Summa	35	52	72

Vi avsätter mindre pengar till regeringskansliets arbete med det svenska ordförandeskapet. Länsstyrelserna tillförs medel för sin del i arbete med miljömålen. En minskning av länsstyrelsernas anslag följer av att vi föreslår att viss tillsynsverksamhet flyttas till kommunerna. Länsstyrelserna tillförs medel för arbete med mäns våld mot kvinnor och klimatinsatser. Vi föreslår att Svenska institutet för europapolitiska studier avvecklas samt att Justitiekanslern tillförs en miljon kronor.

19.1.2 UO 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

		Utgiftsområde: 2		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:		
		170	340	500
Anslag (nr)	Anslag			
1:4	Arbetsgivarpolitiska frågor	170	340	500

Medel avsätts för insatser för att minska löneskillnader mellan män och kvinnor i den statliga verksamheten.

19.1.3 UO 4 Rättsväsendet

		Utgiftsområde: 4		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:		
		-49,5	-49,5	-49,5
Anslag (nr)	Anslag			
1:2	Säkerhetspolisen	-100	-100	-100
1:3	Åklagarmyndigheten	10	10	10
1:5	Sveriges Domstolar	10	10	10
1:6	Kriminalvården	25	25	25
1:7	Brottsförebyggande rådet	5,5	5,5	5,5

Miljöpartiet avslår regeringens förslag om ökade medel till Säkerhetspolisen.

Miljöpartiet anser att personskyddet bör ligga på den öppna polisen. Medel tillförs Åklagarmyndigheten, Sveriges domstolar, och Kriminalvården för att stärka arbetet mot diskriminering och för jämställdhet. Ökade medel föreslås till Brottsförebyggande Rådets utveckling av statistiksystem.

19.1.4 UO 6 Försvar och samhällets krisberedskap

		Utgiftsområde: 6		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:	-840	-2860
Anslag (nr)	Anslag			
1:1	Förbandsverksamhet	-600	-1100	-2120
1:2	Fredsfrämjande förbandsinsatser	70	100	120
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	-200	-1800	-1800
1:4	Vidmakthållande, avveckling m.m. av materiel och anläggningar			
1:5	Forskning och teknikutveckling	-50	-80	-120
1:8	Försvarets radioanstalt	-120	-120	-120
1:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	-60	-60	-60
2:7	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	120	200	200

Miljöpartiet står bakom ambitionerna att omvandla det svenska försvaret till ett modernt insatsförsvar och minskar därför anslagen till förbandsverksamhet och ökar istället anslagen för fredsfrämjande förbandsinsatser. Vi menar att materielförsörjningen går att effektivisera betydligt och minskar därför anslaget för anskaffning av material. Vi motsätter oss den så kallade FRA-lagen och minskar därför anslagen till FRA.

19.1.5 UO 7 Internationellt bistånd

		Utgiftsområde: 7		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:	2 800	2 800
Anslag (nr)	Anslag			
1:1	Bistandsverksamhet	4 259	4 381	4 398
2:1	Reformsamarbete i Östeuropa	-1 459	-1 581	-1 598
Specifikation av anslag 1:1				
	Minskad avräkning flyktingmottagande	1500	1500	1500
	Ej avräkning för internationellt klimatbistånd	1300	1300	1300
	Reformsamarbete i Östeuropa inom bistandsramen	1459	1581	1598
	<i>Delsumma</i>	<i>4259</i>	<i>4381</i>	<i>4398</i>

Miljöpartiet slår vakt om enprocentsmålet för biståndet. Vi är djupt kritiska och oroliga för att regeringen använder bistånd till andra ändamål än fattigdomsbekämpning. Vi tillför bistandsramen 1,3 miljarder kronor för ytterligare satsningar på klimatanpassning i fattiga länder. 1,5 miljarder kronor tillförs bistandsramen då vi anser att flykting-

mottagande i mindre utsträckning ska finansieras av Sveriges bistånd. Medel för reformsamarbete i Östeuropa flyttas tillbaka till biståndet.

19.1.6 UO 8 Migration

		Utgiftsområde: 8		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:		
		80	5	5
Anslag (nr)	Anslag			
1:1	Migrationsverket	-40		
1:2	Ersättningar och bostadskostnader			
1:3	Migrationspolitiska åtgärder	250	5	5
1:4	Domstolsprövning i utlänningsärenden			
1:5	Kostnader vid domstolsprövning i utlänningsärenden	93	93	93
1:6	Offentligt biträde i utlänningsärenden	-93	-93	-93
1:7	Utresor för avvisade och utvisade	-130		
1:8	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar			

Miljöpartiet föreslår att en regularisering i form av en tillfällig amnesti genomförs i Sverige. Amnestin ska gälla för de papperslösa som befinner sig här och inte fick beslut enligt den tidigare gällande utlänningslagstiftningen. Vår mening är också att Sverige bör föra en humanare flyktingpolitik och minskar därför anslaget för utresor för avvisade och utvisade. Kostnaderna för offentliga biträden i utlänningsärenden flyttas till anslag 1:5.

19.1.7 UO 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

		Utgiftsområde: 9		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:	836	1016
Anslag (nr)	Anslag			
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	-10	-10	-10
1:4	Tandvårdsförmåner	180	360	360
1:6	Bidrag till hälso- och sjukvård	-79	-79	-79
1:8	Bidrag till psykiatri	600	600	600
2:1	Statens folkhälsoinstitut	5	5	5
2:6	Folkhälsopolitiska åtgärder	60	60	60
2:10	Nytt statligt anslag för att finansiera Läke-medelsverket	370	370	370
?	Intäkter till staten för att finansiera Läke-medelsverket	-370	-370	-370
2:8	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	30	30	30
6:2	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m	14	14	14
9:1	Socialstyrelsen	30	30	30
9:2	Nytt anslag: Läke-medelssäkerhet	5	5	5
Specifikation anslag 1:6				
	Kilen	9	9	9
	Alternativmedicinskt register	2	2	2
	NEPI	3	3	3
	Nej till omreglering av apoteksmarknaden	-92,5	-92,5	-92,5
	Summa	-78,5	-78,5	-78,5
Specifikation anslag 1:8				
	Förstärkning av elevhälsovården	400	400	400
	Satsning på fysisk aktivitet för psykiskt sjuka och funktionshindrade	100	100	100
	Ändrad konstruktion av reformen personliga ombud	100	100	100
Specifikation anslag 9:1				
	Tillsyn inom läke-medelsområdet	30	30	30
Specifikation anslag 6:2				
	Insatser för män som slår	14	14	14

I dagsläget kostar felaktig läkemedelsanvändning samhället ungefär lika mycket som den totala läkemedelsnotan. Det är helt orimligt, i högsta grad skadligt för människor och dyrt för samhället. Strukturerna behöver styras om till att bli hälsofrämjande. Vi föreslår i årets budgetmotion flera åtgärder för att minska den felaktiga läkemedelsanvändningen. Vi avsätter också extra resurser till psykiatrin i brett perspektiv, bland annat genom en kraftfull satsning på elevhälsan, projektmedel för fysisk aktivitet och en

förändrad struktur av reformen personliga ombud för att de ska kunna fungera mer oberoende. För att öka tandhälsan hos ungdomar föreslår vi fri tandvård upp till 25 år.

19.1.8 UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

		Utgiftsområde: 10		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde: 390 1590 1683		
Anslag (nr)	Anslag			
1:1	Sjukpenning och rehabilitering mm	390	1590	1683
Specifikation av anslag 1:1				
	Återställande av den reformerade sjukskrivningsprocessen	387	1587	1680
	Närståendeersättning för anhörigvårdare 75 %	3,25	3,25	3,25
	Summa	390,25	1590,25	1683,25

Tre regelförändringar föreslås på utgiftsområdet. Vi slopar regeln om nedsättning av ersättningsnivån i sjukpenningen efter ett år till 75 procent. Vi föreslår att den bortre gränsen i sjukpenningen avskaffas och att regeln om prövning mot hela arbetsmarknaden efter sex månader avvecklas. Vi föreslår också att närståendeersättning för anhörigvård på 75 procent möjliggörs.

19.1.9 UO 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

		Utgiftsområde: 11		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde: 1000 1000 1000		
Anslag (nr)	Anslag			
1:1	Garantipension till ålderspension	1000	1000	1000

Miljöpartiet föreslår utöver den grundavdragshöjning regeringen budgeterat för att garantipensionen höjs. Även fribeloppet i bostadstillägget höjs liksom underlaget för beräkning av bostadstillägget.

19.1.10 UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

		Utgiftsområde: 12		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:		
		3130	5630	5630
Anslag (nr)	Anslag			
1:2	Föräldraförsäkring, barntid	2500	5000	5000
1:2	Särskild föräldrapenning för ensamstående	10	10	10
1:3	Pilotprojekt: rätt till hemstöd för ensamstående med barn	20	20	20
1:8	Bostadsbidrag (ensamstående)	600	600	600

Barntid införs som en ny reform i föräldraförsäkringen. Vi föreslår att ensamstående ska kunna överlåta delar av föräldrapenningen, att bostadsbidraget höjs och ett pilotprojekt med syfte att utveckla former för stöd till ensamstående föräldrar.

19.1.11 UO 13 Integration och jämställdhet

		Utgiftsområde: 13		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:		
		366	379	782
Anslag (nr)	Anslag			
1:1	Integrationsåtgärder	126	128,5	128,5
1:2	Kommunersättningar vid flyktningmottagande	200	200	200
2:3	Ny myndighet - Lika rättigheter	40	50	60
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder			393

Lika rätt-satsning under anslag 1:1 UO13

Situation testing	5	5	5
Antidiskrimineringsklausuler	5	5	5
Organisationsstöd	70	70	70
Motverka diskriminering av romer, afrosvenskar, muslimer	5	5	5
Fond för rättegångskostnader	10	10	10
HBT-kompetens i vården	6	6	6
Bilpooler för funktionshindrade	5	5	5
Centrum mot Rasism	3	5,5	5,5
EBO - Migrationsverket	12	12	12
Antidiskrimineringsbyråerna för insamlande av statistik	5	5	5
<i>Summa</i>	<i>126</i>	<i>128,5</i>	<i>128,5</i>

En större satsning görs på lika rätt. Bland annat föreslår vi att en ny myndighet inrättas. Kommunersättningen vid flyktningmottagande höjs. Vi föreslår också att anslaget för särskilda jämställdhetsåtgärder permanentas.

19.1.12 UO 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

		Utgiftsområde: 14		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:	3682	5880
Anslag (nr)	Anslag			
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	1800	3800	3800
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	1782	1930	1930
2:1	Arbetsmiljöverket	50	50	50
2:6	Arbetslivsinstitutet	50	100	100
Specifikation av anslag 1:2				
	80 procent i a-kassan	1800	1800	1800
	Studierandevillkor		1000	1000
	Höjt tak		1000	1000
	<i>Delsumma</i>	<i>1800</i>	<i>3800</i>	<i>3800</i>
Specifikation av anslag 1:3				
	Yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning 9000 pl 2009, 10000 pl 2010 och 2011	1332	1480	1480
	Starta eget platser (2000 platser)	200	200	200
	Friår (2500 platser)	250	250	250
	<i>Delsumma</i>	<i>1782</i>	<i>1930</i>	<i>1930</i>

Miljöpartiet föreslår att ersättningen från arbetslöshetsersättningen utgår med 80 procent under hela ersättningsperioden. Vi föreslår också att ett studerandevillkor införs i a-kassa från 2010 och att högsta dagpenning höjs till 780 kronor. En större satsning på yrkesutbildning föreslås samt att antalet platser för starta eget bidrag höjs. Medel avsätts för arbetsmiljöverkets arbete som regeringen kraftigt skurit i och arbetslivsrelaterad forskning.

19.1.13 UO 15 Studiestöd

		Utgiftsområde: 15		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:	3 600	3 665
Anslag (nr)	Anslag			
1:2	Studiemedel	3 600	3 665	3 665
Specifikation av anslag 1:2				
	höjning av studiemedel (900 kronor per månad)	3 600	3 600	3 600
	Studiemedel praktik		65	65
	Summa	3 600	3 665	3 665

Vi menar att de ekonomiska villkoren för studenter är alltför ansträngda och föreslår därför att bidragsdelen av studiestödet höjs med 900 kronor per månad.

19.1.14 UO 16 Utbildning och universitetsforskning

		Utgiftsområde: 16			
		Anslagsförändring (miljoner kronor)			
		2009	2010	2011	
		Summa utgiftsområde:	1774	2089	2219
Anslag (nr)	Anslag				
nytt					
anslag	Kvalitet i grundskolan	650	650	650	
1:5	Utveckling av skolväsende, förskoleverksamhet och skolbarnomsorg	184	184	184	
2:56	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor mm.	400	400	400	
	KY-platser	250	495	495	
	Högskoleplatser	290	360	490	
Specifikation av nytt anslag Kvalitet i grundskolan					
Kvalitetspott för pedagogisk utveckling (stöd till elever med sämre förutsättningar och individualisering av undervisning)		400	400	400	
Läraryft (90 procent av lönen)		160	160	160	
Läraryft obehöriga lärare 1000 platser och utbyggnad till 90 poäng		90	90	90	
<i>Delsumma</i>		<i>650</i>	<i>650</i>	<i>650</i>	
Specifikation av anslag 1:5					
Genuspedagoger		20	20	20	
Försöksverksamhet ämnesundervisning på modersmål		164	164	164	
Specifikation av anslag 2:56					
Kvalitet i högskolan		400	400	400	
Övergången från studer till jobb		50	50	50	
Praktik på högskolan		50	50	50	
forskningsmedel överförs till Formas		-100	-100	-100	
<i>Delsumma</i>		<i>400</i>	<i>400</i>	<i>400</i>	

Två större paket med satsningar på utbildning föreslås i motionen. Dels avsätter vi pengar för en kvalitetssatsning inom grundskolan. Dels avsätts pengar för yrkesutbildning. Medel avsätts också för att öka antalet genuspedagoger.

19.1.15 UO 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

		Utgiftsområde: 17		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde: 258 435 628		
Anslag (nr)	Anslag			
1:1	Statens kulturråd	40	70	100
1:3	Skapande skola	0	60	120
2:2	Regionala kulturfonder	70	125	225
7:1	Riksantikvarieämbetet	40	40	40
7:2	Bidrag kulturmiljövård	58	65	68
1:7	Access-projektet		25	25
8:1	Frientré museer	50	50	50
Specifikation av anslag 1:1				
	Teater, dans, musik	10	20	50
	Hälsöfrämjande kultur	25	50	50
	Biblioteksplan	5		
	Summa	40	70	100

Medel avsätts till Statens kulturråd med syfte att bland annat stödja teater, dans och musik. Extra medel tillförs skapande skola för att ökar utbudet av kultur för ungdomar. Vi föreslår också att medel avsätt för att inrätta regionala kulturfonder. Anslag 7:1 och 7:2 tillförs medel för arbete med miljömålen. Access-projekten som syftat till att skapa jobb för kulturarbetare har varit mycket framgångsrikt och föreslås förlängas. Slutligen vill vi återinföra fri entré-reformen.

19.1.16 UO 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik

		Utgiftsområde: 18		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde: 300 300 300		
Anslag (nr)	Anslag			
2:1	Boverket	210	210	210
2:2	Radonsanering	5	5	5
3:2	Konsumentverket	75	75	75
	Fonden för fukt och mögelskador	10	10	10

Som en del i miljömålsarbete föreslår vi ett kunskapsutvecklingsprogram för fysisk planering på 200 miljoner kronor per år med Boverket som ansvarig. Ett kompetenscenter för bullerfrågor under Boverket för 10 miljoner kronor per år menar vi är

nödvändig för att nå målet att till 2020 minska bullernivån med 5 dBA utomhus i bostadsområden.

Vi ser stora samhällsvinster i att snabba på saneringen av fastigheter med höga radonhalter. För det avsätter miljöpartiet fem miljoner mer än regeringen. Problemen med fukt- och mögelskador har inte upphört som regeringen påstår. Problemet har snarare vuxit och vi anser därför att fonden för fukt- och mögelskador måste behållas i stället för att avvecklas. Vi avsätter tio miljoner kronor per år för verksamheten.

Den föreslagna ökningen till konsumentverket om totalt 75 miljoner kronor per år avser dels en satsning på utökad produktsäkerhet genom ökad kontrollverksamhet för 55 miljoner kronor per år, dels tio miljoner kronor för ökade informationsinsatser riktade direkt till konsumenterna. Vi vill bland annat se Konsumentverkets hemsida utvecklas vidare och vi ser ett behov av centralt framtaget material för konsumentrådgivarna. Vi anvisar även två miljoner kronor för stöd och utbildning av konsumentrådgivarna, vi gör en särskild satsning på fem miljoner kronor per år riktade mot nya företeelser på nätet som snabba lån, spel och näthandel. Slutligen ingår tre miljoner kronor för ökad samverkan och projektverksamhet tillsammans med idéburna och ideella organisationer.

19.1.17 UO 20 Allmän miljö- och naturvård

		Utgiftsområde: 20		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:	1257	2078
Anslag	(nr)			
Anslag				
1:1	Naturvårdverket	107	170	240
1:2	Miljöövervakning	30	50	70
1:3	Åtgärder för biologisk mångfald	813	1206	1735
1:4	Sanering av förorenade områden	100	50	50
1:6	Kemikalieinspektionen	70	70	70
1:9	SMHI	17	17	17
1:12	Havsmiljö/vattendrag		-65	85
1:15	Hållbara städer/KLIMP		460	600
1:16	Stöd för konvertering av bilar	120	120	120

Miljöpartiet satsar på att minska utsläppen av växthusgaser med åtgärder som berör flera utgiftsområden. Inom UO20 Allmän miljö- och naturvård vill vi fortsätta satsa på det framgångsrika klimatinvesteringsprogrammet och på konvertering av bilar för att minska utsläppen från den existerande bilparken. Utöver det gör Miljöpartiet en kraftig satsning på nya åtgärder för att på bred front nå miljömålen, i linje med Miljömålsrådets

förslag i rapporten ”Nu är det bråttom!” Merparten av utgiftsökningen sker inom Utgiftsområde 20. Den största posten går till åtgärder för att bevara biologisk mångfald i skogen, havet, sjöarna och vattendragen och odlingslandskapet. En stor post går också till Naturvårdsverket för konkreta åtgärder för att minska försurning, bevara grundvattnet och värna om fjällmiljön. Vi föreslår en skrotningspremie för gamla kraftigt förorenande småbåtsmotorer. Vi vill öka takten med att sanera förorenade markområden, börja sanera havsvrak och förhindra spridningen av nya miljögifter. Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket får mer pengar för att bland annat ge bättre stöd till kommunernas arbete med tillsyn av lagarna. Miljöövervakning får mer pengar för uppföljning av åtgärdernas effekter och miljötillståndets utveckling.

19.1.18 UO 21 Energi

		Utgiftsområde: 21			
		Anslagsförändring (miljoner kronor)			
		2009	2010	2011	
		Summa utgiftsområde:	1086	2093	2180
Anslag (nr)	Anslag				
1:3	Insatser för uthållig energianvändning	100	200	200	
1:8	Stöd för energiinvesteringar i offentliga lokaler	50	100	100	
1:9	Stöd för konvertering från direktverkande elvärme mm	11	13	50	
1:10	Stöd för installation av solvärme	75	100	150	
1:13	Statligt riskkapital satsning på energiteknik	50	100	100	
1:14	Investeringsstöd för energieffektivisering	500	1000	1000	
1:15	Fördjupad utvärdering och analys av energianvändning i bostadsektorn	280	560	560	
1:16	Garantiprissystem	20	20	20	

Vi tillstyrker att regeringen, precis som Miljöpartiet föreslagit i tidigare års budgetmotioner, äntligen föreslår en utökning av statens engagemang för energiforskning. Vi föreslår dessutom ytterligare satsningar för att stimulera utbyggnad av förnybar energi. Miljöpartiet vill också göra en stor och långsiktig satsning för investeringar i flerbostadshus som ger ökad energieffektivitet.

19.1.19 UO 22 Kommunikationer

		Utgiftsområde: 22			
		Anslagsförändring (miljoner kronor)			
		2009	2010	2011	
		Summa utgiftsområde:	-28	2436	4447
Anslag (nr)	Anslag				
1:2	Väghållning och statsbidrag	-2404	-2373	-4338	
1:4	Banverket: Banhållning och sektorsuppgifter	1634	4044	8020	
1:10	Driftbidrag till icke statliga flygplatser	-2	-18	-18	
1:12	Trafikavtal	177	227	227	
1:18	Riktat statsbidrag till Stockholmsregionen maa trängselskatten	567	556	556	
Specifikation av anslag 1:2					
	Avslag regeringen vägsatsningar	-1865	-1865	-3850	
	Intäkter från trängselskatten som riktas till bidrag till Stockholmsregionen	-567	-556	-556	
	Åtgärder mot buller	28	48	68	
	Öronmärkt anslag kollektivtrafik	750	850	1000	
	Öronmärkt anslag cykel	750	850	1000	
	Investeringar nationell plan	-1500	-1700	-2000	
	Summa	-2404	-2373	-4338	

Vi menar att det behövs stora investeringar i järnväg och annan spårbunden infrastruktur för att klara miljömålen. Banverket tillförs medel för detta ändamål. Vi presenterar också en egen närtidssatsning och öronmärker pengar på vägverkets anslag för kollektivtrafik och cykel. Regeringens nedskärningar för Rikstrafikens Trafikavtal innebär en successiv nedrustning av regional kollektivtrafik i ett flertal landsbygdsregioner. Enligt regeringens förslag minskar anslaget för Rikstrafikens trafikavtal med 177 miljoner mellan 2008 och 2009. Till 2010 sänks anslaget ytterligare med totalt 227 miljoner kronor i jämförelse 2008. Nedskärningen riskerar att leda till nedläggning av lågtrafikerade banor som idag är beroende av Rikstrafikens stöd för att trafikeras. Miljöpartiet anser att anslaget 1:10 till Rikstrafikens trafikavtal bör bibehållas på 2008 års nivå, det vill säga 1058 miljoner kronor.

19.1.20 UO 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

		Utgiftsområde: 23		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde:		
		370	499	519
Anslag (nr)	Anslag			
1:1	Skogsstyrelsen	50	50	50
1:2	Insatser för skogsbruket	40	120	120
1:9	Statens jordbruksverk	14	14	14
1:15	Strukturstöd till fisket (skrotning)	8	8	8
1:17	Fiskevård	10	10	10
1:21	Konkurrenskraftig jordbrukssektor	-17	-17	-17
1:23	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	113	153	168
1:25	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	-13	-13	-13
1:30	Formas	122	123	125
1:33	Åtgärder för att främja ekologisk produktion och omställningsstöd	43	51	54

En del av Miljöpartiets breda satsning för att nå miljömålen finansieras genom utgifter inom UO 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar. Vi föreslår mer pengar till skydd av skog med naturvårdsavtal och biotopskydd. Skogsstyrelsen får mer pengar för att arbeta med dessa instrument, följa upp avverkningsanmälningar, ge råd till skogsägare och precisera kraven på generell hänsyn i skogsbruket. Vi satsar på att öka den biologiska mångfalden i det odlade landskapet. Vi gör en satsning på ekologiskt lantbruk, med bättre ersättning till certifierade ekologiska producenter och ett särskilt stöd till bönder som ställer om till certifierat ekologiskt lantbruk. Vi satsar på fiskevård och bidrag för att minska överkapaciteten i fiskeflottan.

19.1.21 UO 24 Näringsliv

		Utgiftsområde: 24		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde: 360 460 490		
Anslag (nr)	Anslag			
1:5	Näringslivsutveckling	260	360	390
1:2	Vinnova (Forska och Väx)	100	100	100
Specifikation av anslag 1:5				
Regelförenkling (fördelas till Tillväxtverket, Arbetsmiljöverket, Skatteverket och Naturvårdsverket)				
		20	20	20
	Entreprenörskapsprogram	20	20	20
	Sociala företag	10	20	20
	Egenanställning	20	75	100
	Branschprogram miljöteknik	50	50	50
	Resurscentra för kvinnor	20	50	50
	Miljödriven näringslivsutveckling	15	15	15
	Samordning miljöteknik (Swentec)	5	10	15
	Mikrokrediter	100	100	100
	<i>Delsumma</i>	260	360	390

Miljöpartiet föreslår ett antal insatser för att stärka företagande och entreprenörskap i samhället. Insatser som stärker miljöteknikbranschen föreslås liksom att Vinnovas program Forska och väx utökas.

19.1.22 UO 25 Allmänna bidrag till kommuner

		Utgiftsområde: 25		
		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
		Summa utgiftsområde: -230 -30 -30		
Anslag (nr)	Anslag			
1:1	Stadsbidrag (utvidgad rätt modersmål)	170	170	170
1:1	Komvux	400	600	600
1:1	Avräkning stadsbidrag pga höjd a-kassa	-800	-800	-800

Stadsbidragen ökar för att möjliggöra en utvidgning av rätten till modersmål och för att skapa fler platser i komvux. En minskning av statsbidragen görs på grund av att kommunernas skatteinkomster ökar till följd av förbättringar i arbetslöshetsersättningen.

Stockholm den 7 oktober 2008

Maria Wetterstrand (mp)

Peter Eriksson (mp)

Max Andersson (mp)

Esabelle Dingizian (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Mikael Johansson (mp)

Helena Leander (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Lage Rahm (mp)

Karin Svensson Smith (mp)

Mikaela Valtersson (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Tina Ehn (mp)

Ulf Holm (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Jan Lindholm (mp)

Mats Pertoft (mp)

Peter Rådberg (mp)

Christopher Ödmann (mp)